

# ప గ టి చు క్క

తృతీయభాగము

గ్రంథకర్త:

పిల్లలమఱ్ఱి గోపాలకృష్ణయ్యగారు

తెనాలి

(ప్రచురించిన గ్రంథాలిమంత్రి  
అలహాబాద్, బీహార్)



వర్ణన రచయిత:

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు

(శ్రీ) సత్యనారాయణ బుక్ డిపో,

రాజమండ్రి.

1955

రిజిష్టర్డ్ కాపీ రైటు]

[వెల 1—0—0]



## విషయ సూచిక

దాసరిపల్లి	శ్రీమతి	౧
వేయి రూపాయలు	కర్ణము	౨
నామిడితోపు	'అంత్య కాలము'	౩
చేతి తుపాకి	పిడుగు పాట	౪
మొండి వ్రాణము	చిత్ర దాంపత్య ఫలము	౫
చందమామ	గోవిందం పంతులు	౬
జన్మంత రావు	వినాశ కాలము	౭
తారామండితము	రాజు, మంత్రి	౮
మధునూదన రావు	త్రాగుబోతు	౯
అలోచన	మలుసటి రాత్రి 1	౧౦
లలిత	మలుసటి రాత్రి 2	౧౧
వెనుకటి సంగతి	మలుసటి రాత్రి 3	౧౨
మరియొక వింత	అన్న-చెల్లెలు	౧౩
పడుపు స్తోత్రం	దీక కాయపీచు	౧౪
మలునాగు	భవిష్యత్తు	౧౫
పిశాచశ్వాసము	'సెలవు'	౧౬
'వారిరువురి నే'		౧౭





ఇట్టి స్వల్పవిషయములు సహితము గృహము పూరి  
దని నొక్క చెప్పుచుండెను.

లోపల నొకగదిలో ప్రాతతివాసీపై మాగి  
కూర్చుండి, ముఖముపైకెత్తి తనకు గొలది దూరమున,  
యున్న పురుషోత్తమరావుతో నేమియో గాంభీర్యవ  
్రసంగించు చుండెను. పురుషోత్తమరావు నిర్లక్ష్యభావము  
నిలచెను. ఆరని నేత్రములును, చూడ్కులును మోహా  
భావము నొలికించుచుండెను. మాణిక్యము వదన మతిసాక్షి  
సూచకమై యామె మనస్థైర్యమును వెలిబుచ్చుచుండెను.

‘కాబట్టి—కాబట్టి—నామాటవినవు వినవుగాదా’  
అని పురుషోత్తమరావు గంభీరస్వరముతోఁ బలికెను.

‘నీమాట కాదు—నీ నీచపుసలహా!’ అని యాడవ్వ  
హేయభావముతో సమాధానము చెప్పెను.

‘నానీచపు సలహా ! నేను నీచుడనా?’

‘కాదా నుటి?’

‘కాదు, పిల్లా! నీవు పొరబడుచున్నావు. నేను నీచు  
డనుకాను. నీవు కృతఘ్నురాలవు—మఱియు—’

‘అయ్యా ! మీదూషణ కట్టిపెట్టుము !’

‘మాణిక్యం ! నీవు విచ్చిదానవు’

‘మూకంటెనా?’

[2]

తృతీయ భాగము

5

‘మున్నూటికిని’

‘నాలభిప్రాయము వేఱు’

‘సహజమే’

‘మీకువలెనే’

పురుషోత్తమరా వామెను స్కొలదిగ సమీపించెను. తటాలున మాణిక్యము విసురుగ లేచెను. ఆమె వాడిచూపునకు బెదరి యా మోహంధుడు నిర్ఘాంతపోయి వెనుకంజ వేసెను:

‘మర్యాదగా దూరముననుండుము. సమీపమునకు వచ్చిన—నా—నా—స్త్రీ సాహస మెఱుగవా ?

‘ఏమి చేసెదవు ?’

‘నీవో, నేనో’

‘ధీరురాలవే !’

‘నాధైర్యమును బరీక్షింపనుము. భద్రముసుమా !’

పురుషోత్తమరాపు రెండడుగులు వెనుక వేసి గోడ నానుకొనెను. ఆతనిదృష్టి మాత్రమూసుందరి ముద్దుమోము నుండి మరలలేదు. ఆతడు దానిని త్రిప్పజాలను. అంత దృఢముగా నది యట నతుకుకొనెను. మాణిక్యము తిరిగి యాసీనకాలేదు.

‘రేండు నిమిషము లట్లు గడచెను. ఎట్టకేలకు మిక్కిలి శాంతముగా వక్షముపై జేతులు మడిచి యిట్లనెను.

‘నేను నిన్ను బలవంతముగా—’



‘నీజన్మలో చేయజాలవు!’ అని భయంకరముగా నుచ్చరించుచు మాణిక్య మాతని కడ్డమునచ్చెను.

‘ఏమి చేయజాలను!’

‘నన్నంటజాలవు’

‘చూచెదవు’

‘ప్రేలకుము, పతివ్రత మానభంగసమయమున భూతముగా మాటి ఎదుటి వారిని హతముచేయును.’

‘నీవు పతివ్రతవా?’ అనుచు పురుషోత్తమరావు వికటమండహాస మొనరించెను.

మాణిక్యము నిరుత్తరయాయెను.

‘నీకేపతియందు వ్రతము?’ అనుచు నాతడు పరిహాసముగా, ధిక్కారముతో నడిగెను.

‘నాప్రాణపతియందు.’

పురుషోత్తమరావు వదనమున గాంభీర్య మొక్కమాటుగ నుబికిెను.

‘నీప్రాణపతియూ?’

‘అవును.’

‘ఆత డెవ్వడు?’

‘నీ కనవసరము.’

‘చెప్పగూడదా?’

‘చెప్పను’

‘పేరు చెప్పుము.’

‘దేనికి !’

‘విని సంతసించును.’

‘తుచ్చుడా నీవారని నేమియు జేయజాలవు. విని దుఃఖించుము. చెప్పెదను.’

‘చెప్పుము’

‘జన్మంతరావు’

మాణిక్యమారని ముఖమును బరిశీలించెను. అందెట్టి మార్పును జరుగలేదు. పురుషోత్తమరావు గంభీరముగా యోచించుచుండెను.

‘మాణిక్యం! నేననిన నీకేల కోత?’ యని యాతడు కొంతకాల ముండి శాంతముగా నడిగెను.

‘నీచర్యలచేత’

‘నేనేమి చేసితిని!’

‘నన్ను వంచన.’

‘ఆవిషయము నేరమా? అది నామోహతిశయమును శాపుచున్నది. నాకోరిక వినవా ?’

‘మన యిరువురిలో నొకరు బ్రతికియుండగా పొసగదు’

‘నేటిరాత్రి మఱియొకమారు సామముప్రయత్నించెదను. అది కడసారి సుమా.’

‘తరువాత?’

‘నన్ను హరిహారాదు లాపలేదు’

తేపు నీవుండవు.

‘నాకు లక్ష్మములేగు. నీచేత చావై నను నాకివ్వమే’

‘తథాస్తు! అని యాసుందరి యతిశాంతముగా బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను. ఆకంతస్వరము గొప్ప బెదరింపులకంటె మిక్కిలి భయంకరముగ నుండెను. పురుషోత్తమరావు గ్రహించలేదు. కాని యాతడు సరకుచేయలేదు.’

‘రాత్రికి సిద్ధురాలవై యుండుము.’

‘నిన్ను రూపుమాపుటకా?’

‘దానికై నను సరే’

‘మంచిది. స్త్రీలు అబలలుగారు సుమీ!’

‘నిజమని అనుభవముచే దెలిసికొంటిని.’

‘వారికి దోడులేదని తలపకుము.’

‘నీకెవ్వరు ?’

తలుపుదట్టిన శబ్దమాయెను. పురుషోత్తమరావు వినుగుతో దలుపు తెరిచెను. నిర్లక్ష్మభావము మూర్తీభవించినట్లు ఆర్కృతము ప్రవేశించి చుట్టవెలిగించెను.



## రెండవ ప్రకరణము

వేయి రూపాయలు

పురుషోత్తమరావు వదనము మాటాడినట్లయ్యెను. ఉన్నట్లుండి యొకమారుగ నది నల్లబారెననుట యతి శయోక్తి కానేరదు. అతఁడేమియు మాటాడలేదు. అర్జు ఖము తివాసీపై నాసీనుడై మాణిక్యము నేకదృష్టిగ జూచుచు బొగవదలుచుండెను. ఆజవ్వని యా పిళాచద్యయ మునకు దూరముగా గదిలో నొకమూల నిలిచెను. కొంత కాలమామె ముద్దుమొగమును గమనించి, నోటినుండి చుట్ట దీసి పొడియార్చుచు అర్జుఖము చిఱునవ్వుతో నిట్లనెను.

‘గోవిందంపంతులు ! చక్కనిదానిని ఏరినావయ్యా ! మొన్న ఈపిల్లను జ్ఞేషనుమాష్టరు ఇంటినుండి నేను, ఓంకారము ఎత్తుకొని వచ్చునప్పుడు సరిగా చూడలేదు. పిల్ల రత్నమునుమా !’

పురుషోత్తమరావు ప్రత్యుత్తరమియలేదు. అర్జు ఖము నిర్లక్ష్యముగ చుట్టను పీల్చుచు మరల నిట్లనెను.

‘గోవిందంపంతులు మాటాడవేమి?’

‘నన్నా పేరున పిలువవద్దని చెప్పలేదా?’

‘నిజమే, అయిన దాసరిపల్లిలో భయములేదు.’

‘ఏమో ! గోడలకు చెవులుండును.’

‘మంచిది పురుషోత్తమరావ్ పైకము వచ్చినదా?’

‘ఇంకను రాలేదు.’

‘ఎప్పుడు వచ్చునో?’

‘రెండు దినములలో తప్పక రాగలను.’

‘నిజముగా.’

‘తప్పక.’

‘పురుషోత్తమరావ్ ! నన్ను తేజిపాతి చూడుము.’

‘దేనికి ? చూచుటలేదా?’

‘నాపేరేమి?’

‘ఆర్జుఖము?’

‘ఆర్జుఖము అనినమాటనుతప్పనివాడని తెలియునా?’

‘తెలియదు’

‘తెలియదా ? త్వరలో తెలిసికొనగలవు’

పురుషోత్తమరావు మాటాడక మాణిక్యమువంక జూచెను. ఆమె వారి సంభాషణ సతిజాగరూపరాల్లె యాల కించుచుండెను. ఆర్జుఖమును, ఆసుందరిని గంభీరముగ నొకింత కాలము తిలకించి మరలఁ బురుషోత్తమరావువై పు తిరిగి యిట్లనెను.

‘సొమ్ము—వేయి రూపాయలు ఈదలచుకొంటివా,  
లేదా ? దాచక నిజము చెప్పుము’



‘ఇచ్చెదను. పైకము రానిమ్ము’

‘ప్రస్తుతము నీవద్ద పైకములేదుగా?’

‘ఉన్న నెందుకీయను?’

‘అని యంతయు నాకు తెలియదు. ఖరారుప్రకారము చిల్లిగవ్వ తక్కువగాకుండ వేయిరూకలు లెఖిపెట్టుము.’

‘ఎప్పుడు?’

‘ఇప్పుడు.’

‘ఇప్పుడు నాదగ్గర పది రూకలు కూడ లేవు.’

‘పురుషోత్తమరావ్! లెప్పించుకొనజూడకుము. మీదు మిక్కిలి నన్నా? నీప్రాణము నాచేతిలో నున్నది.’

పురుషోత్తమరావు కనులెఱ్ఱచేసెను. మాణిక్యము సమక్షమున నిట్టిప్రసంగ మాతని నిలుపున దహించుచుండెను.

‘ఆర్ముఖం! ఒడలు తెలిసి మాటలాడుము. విస్తారము ప్రేలిన—పిచ్చికుక్కను కాల్చివేసినట్లు కాల్చివేసెదను!’

‘తుపాకి సంపాదించితివా?’ అనుచు నిర్లక్ష్యముగా ఆర్ముఖము చుట్ట నోటినుండి తీసెను.

‘అవును. సంపాదించితిని. ఉపయోగములో పెట్టించుము.’

‘పిచ్చిగోవిందంపంతులు! నేనా నీకు జంకువాడను! భ్రమపడకుము. వేయిరూపాయలు మ్రోగించుము. ఆ శబ్దముతో ఆర్ముఖము మాయమైపోవును.’



‘లేనిచో ?’

‘లేనిచో-ఎందుకు? నావస్తువు నేను తీసికొనిపోయెదను’

‘నీవస్తువేమి ?’

‘ఈమాణిక్యమని నీకు తెలియదా ?’

పురుషోత్తమరావు ముఖమస్తమించుచున్న సూర్య  
బింబము రక్తిమ వహించెను. నేత్రములు నిష్పకణములు  
గ్రక్కుచుండెను.

‘ఆర్ముఖం! తుచ్చుడా! జాగ్రత్త! అని యత డొక  
ప్రచండమైన కేక వేసెను.

ఆర్ముఖము వింతచెందిన వానివలె నిర్లక్ష్యముగా  
పక్కున నవ్వెను.

‘పంతులు! ఎవరిని బెడరించుచున్నావు? అంత కేక  
వేసితేవేల ?’

‘నాకంతములో నూపిరియుండగా నీవు మాణిక్యము  
సంటజాలవు.’

‘కావచ్చును.’ అని ఆర్ముఖము శాంతముగా సమా-  
ధాన మిచ్చెను.

‘నీవిచటనుండి పొమ్ము. లెమ్ము. నాయంటిలో  
నీవింక నొకక్షణ ముండవద్దు. నడువుము.’

పురుషోత్తమరావున కింత ధైర్యమున్నదిగా? ఏమి?  
నీప్రియమిత్రుని, నీగుట్టంతయు బూసగుచ్చిపట్లు తెలిసిన  
వానిని నన్ను, విరోధిని చేసికొను సాహసుడవైతివా ?



‘నీచుడా! నీ బెడరింపుల కీక్షణమునుండియు గోవిందం పంతులు లొంగడని యెఱుగుము.

‘ఇక నా ప్రయత్నములు నేను చేసెదను. పర్యవ సానము చెప్పజాలను. ముం దీబాలికను విడిపింపవలసి యున్నది. ఆమెను నాకు మర్యాదగా దిరిగి యిచ్చి వేయుము?’

ఓరీ! నీవు పోయెదవా? గెంటుమనా?

పంతులు! మాటలు మిగులకుము! తరువాత నెత్తుటి కన్నీరు గార్చెదవునుమా! భద్రము.

‘నీవు లేచెదవాలేదా?’ అనుచు పురుషోత్తమరావు తటాలున దుస్తులలోనుండి ఆరుగుళ్ళ చేతిరుపాకి (రివాల్వరు) తీసెను. శ్రోధావేశముచే నాతనిశరీర మాపాదమస్తకము కంపించుచుండెను.

ఆర్ముఖము ఊణములో గ్రహించుకొని లేచి ద్వార మును సమీపించి నిలిచెను. ఆతనికన్నులు పురుషోత్తమ రావు నేత్రములలోనికిఁ జూచుచున్నంత వాడిగ నుండెను.

‘గోవిందంపంతులు! మన ఒడంబడిక చెల్లినది. నీకును నాకును బాకీ లేదు-అనఁగా స్నేహము విషయములో చివరమాట లడిగి నేనిదే పోవుచున్నాను.’

‘తత్తణమే కానిమ్ము.’

‘పైకము నియ్యవా?’

‘దమ్మిడికూడ.’

‘పిల్లనీయవా.?’

‘జన్మలలో’

‘నీతల’

‘మూ.’

మహాగ్రహమున పురుషోత్తమరా వాతనివైపు చేతి  
లోని తుపాకి నెత్తెను. కాని ఆర్ముఖము తెప్పపాటులో  
వెలుపలికేగెను.

మూడవ ప్రకరణము

మామిడితోపు

పురుషోత్తమరావు గృహమునిడిచి ఆర్ముఖము వెలు  
పలికి వచ్చునప్పటికే భాగుగా గనుజీకటి పడియుండెను.  
దూరముననున్న మనుష్యులు కానవచ్చుటలేదు. ఆర్ముఖము  
విసురుగా నడచి గ్రామము దక్షిణమునకు బోవ నారం  
భించెను. అచిర కాలములో నాతి దూరివెలుపలికి వచ్చెను.  
పొలములోబడి నడచుచు నాత డింకను బోవదొడగెను.  
కొంతసేపటి కొక మామిడితోపు వచ్చెను. ఆచీకటిలో నది  
నల్లగా భయము గొల్పించుండెను. ఆర్ముఖము నిర్లక్ష్యముగా  
నాతోపు ప్రవేశించెను.

అప్పటి మామిడిగున్నలక్రింద నందకారము నివాస  
మేర్పరుచుకొనెను. గుమ్మటములవలె నల్లని చెట్లదృష్టి భేదింప



జాలని కటిక చీకటి. ఆర్ముఖము మెల్లగా ముందున కేగుచుండెను. ఎండుటాకులు గాని, పండుటాకులుగాని యచట లేవు. దారిపై పచ్చిక పెరిగి మృదువుగా నుండెను. ఆతడు నిశ్శబ్దముగా నడచి తోపునడుమకు జేరెను. అచట నెవ్వరి కొఱకొ యాతడు చూచెను గాని యాపే దమములో నాతని కెవ్వరును గానరాలేదు.

‘తుకాజీ!’ అని యాతడు కేక వేసెను.

పెద్దనగ్గు ప్రత్యుత్తరమునచ్చెను. అది నిమ్మళించిన పిమ్మట నెవరో గొంతు సవరించుకొన దొడగిరి.

‘తుకాజీ ఎక్కడరా?’ అని ఆర్ముఖము మరల హెచ్చరించెను.

‘హు! హు—ఇక్కడరా!’ అని అనతిదూరము నుండి గంభీరస్వరముతో సమాధానము వచ్చెను.

ఆర్ముఖము గొంతుసవ్వడినిబట్టి యుపక్రమించెను. ఒక మామిడి బోదెచాటున నాతనికొక చిన్న నిప్పుకణము వంటి పదార్థము కానవచ్చెను. ఆయస్పష్టపు వెలుతురులో నొక మనుజుని వికారవదనము కొలదిగ గన్పట్టుచు మాయమగుచు నుండెను.

‘తుకాజీ! ఇచ్చట జేరితివా?’ అనుచు ఆర్ముఖ మాపురుషుని కెదురుగ జీకటిలో నేలపై నాసీనుడాయెను.

‘అవును. రమ్మ.’

‘పత్రి యున్నదా?’

‘ఈరాత్రికి పూర్తిగా నున్నది.’

‘గొట్టములో మఱికొంతవేసి ఒకగుక్క యిటుదెమ్ము’

తుకాజీ కొంతగంజాయి తీసి, తృటిలో జీకటిలోనే గింజలేరి. నలిచి, గొట్టములో నుంచెను,

‘ఘడా ఎంత దూరాలోచన గలవాడు! ఈ జ్ఞానపత్రి సృష్టింపనిచో మనవంటి బైరాగులు గతియేమి?’ అనుచు తుకాజీ దేవునిమహిమను గొనియాడెను.

నిజము, నిజము, దేనికై నను మంచిదని అన్నిదిగుళ్ళకు మందు నల్లమందు కూడా వర్పఱచెను. ఈ రెంటిసారము సేవించువారి కెఱుక.’

తుకాజీ ఆనందమున దలయాచుచు నొక నిముసము కాలము దీర్ఘముగ గుక్కపట్టెను. వెంటనే ఆర్మఖము పీక నందుకొని కొండచిలువ గాలిపీల్చినట్లు మఱియొక పెద్దగుక్క పట్టెను. తుకాజీ మెల్లగా బొగవడలజొచ్చెను. అది ముక్కు పుటముల నుండి, ముఖపుగుహనుండి మబ్బులు మబ్బులుగ వెలుసలికి వచ్చెను. ఆర్మఖము పీకను తిరిగి తుకాజీ కందించి ధూమము విసర్జించు చుండెను.’

ఉభయులు సంతట వంతులప్రకారము జ్ఞానపత్రిని సేనించుచు బొగవడలుచు నథుమ నడుమ దగ్గుచు నీక్రిందిగీతి



గంభీరముగా బ్రసంగింపజొచ్చిరి. తుకారాము సంభాషణ నుపక్రమించెను.

‘అద్భుతం! ఇక గానిమ్ము. నీవువెళ్లినపని యేమైనది?’

‘తేపు గంజాయికి పైసకూడ లేదు—రాదు’

‘ఆ ! దుర్మార్గుడు ! దమ్మిడియు నీయలేదా?’

‘చిల్లిగవ్వకూడ’

‘నీవూరకుంటివా?’

‘బెదరించితిని—భయపెట్టితిని. ఏమిలాభము?’

‘గోవిందం పంతులు జంక లేదా?’

‘వాడా ! వాడేరుదాటి తెప్పగాల్ప జూచుచున్నాడు. కాని యాతెప్ప తననుగూడ దహించు ననుసంగతి యెఱుగడు—ఛండాలుడు !

‘అవునుగా ! వీనిప్రకారం పీల్చినా ? గాడిద, యెంత మడించినాడు.

‘పిల్ల దొరికినది—వాడు మనసు మరచినాడు. జ్ఞాపకముచేసినను లక్ష్యపెట్టలేదురా, తుకాజీ !

‘సరి, సరి ఇట్లు వచ్చుచున్నాడా ? వీనిమచ్చ మాపెదను ! అన్నయ్యా ! నీవు ఆలోచనకు మొనగాడవు. చెప్పుము. నేను నీచేతిలోని చక్రమువలె నీకోరికప్రకారము తిరిగెదను’

‘మొదట జరిగిన సంగతి అంతయు వినుము’

‘ఇంకను విశేషములున్నవిగా ? చెప్పుచెప్పుము’

‘నేను వేయిగూకలడిగినాఁని తనప్రియురాలికి ధైర్యం  
చూపుటకై వాడు చేతితుపాకి నాగుండెకు గురిపెట్టెను’

‘ఊ ! అనుచు తుకాజీ భయంకరముగా పొగ వదల  
జొచ్చెను.

ఎట్లో తప్పించుకొంటిని, అరే, తుకాజీ, వానిని చీల్చి  
వేయవలెనురా’

‘తయార్ ! అర్జుఖము ! ఎప్పుడు ?—’

‘ఎప్పుడు ? నేటిరాత్రికాక వాడు మరల మనకు  
చిక్కునా ? తెల్లవారునశ్పటికి గోవిందంపంతులు ఫైసల్ !’

‘నేటిరాత్రియా ? వానిని నలుకుదమా, పొడుతమా?’

‘పొడిచివేయుదము. లుచ్చా. సొమ్ము చాలఉన్న  
దిరా? ఈయవలసినదానికే మిటకరించుచున్నాడు అంతయు  
వదలించినగాని రోగము కుదురదు.’

‘ఇంక ఆలర్యమెందులకు ? బయలుదేలుదమా?’

‘బయలుదేలుదము, కాని వానివద్దనున్న తుపాకి  
లాగవలెను.’

‘ఆర్జుఖం ! ఒక్కటేమాట, తలుపులు బలవంతముగ  
దెఱచి ప్రవేశింతము. వెంటనే నీవో, నేనో యిద్దరము వాని  
మీదబడుదము. వానికి తుపాకీతీయు వ్యవధియీయవద్దు.’

‘మంచిది, తుకాజీ ! నీచుఱక త్తి యున్నదా ?’



‘ఎక్కడికి పోవును ? కొలువులలో వేటను నఱకినట్లు నఱకుదును. వానితల మాయము చేయుదము.’

‘పిల్ల నాది’

‘న్యాయప్రకారము పిల్ల నీకే వచ్చును, ఆమె నాకు వద్దు.’

‘సరి, ఒప్పుకొంటిని. ధనమును లెక్కచూచి పంచు కొండము.’

‘దొరకిన వెంటనే’

‘లెమ్ము.’

‘ఒక వేళ మనము శలాయనము చేయుట సంభవించిన?’

‘తిరిగి యిచ్చటనే కలిసికొండము.’

‘సమ్మతము’

‘వీలై నంతవఱకు పని నిశ్శబ్దముగా జరుపవలెను, రెండవ కంటికికూడ దెలియనీయవద్దు.’

‘సరే. జాగ్రత్తగానే పొడిచెదను.’

‘దానిని పోనీయగూడదు, తుకాజీ!’

‘జన్మలో’

‘ఇక రమ్మ, నేను దారిచూపెదను.

ఆర్ముఖమును, తుకాజీయు లేచిరి. ఇరువురు అచిర కాలములో దోపువిడిచి, కటికచీకటిలో గోవిందంపంతులు మిద్దెవైపు నడవజొచ్చిరి.

## నాలుగవ ప్రకరణము

చేతితుపాకి

మామిడితోపువ్వు తుకాజియు నాహ్లాదును ప్రసంగించు చుండినవేళనే పురుషోత్తమరావు మిద్దెలోని గదిలో జరుగుచున్న విషయములు విశదీకరింపవలసి యున్నది.

మాణిక్యము గోడమూలనే నిలిచియుండెను. పురుషోత్తమరావును వెనుకటిప్రదేశముననే నిలువబడియెను. కాని యిప్పుడు ఆశనిలో జిన్న ఆరుగుళ్ళతుపాకి లేదు. ఆతడు తన చేతులను వక్షముపై మడిచి, శిరమువంచి దీర్ఘముగా యోజించుచుండెను. అట్లాతడు సుమా రొక యరగంట కాలము నుండియు జింతించుచుండెను. చోటుకడలక విగ్రహమువలె నిలిచి యాత డంత తీవ్రముగా నాలోచించు విషయ మేమో యని మాణిక్యము వింతచెందెను. కాని యెంత విచారించినను ఆమెకు సమాధానము తెలియరాలేదు. పురుషోత్తమరావు చేయు యోజనాఫలమునకై యామె శాంతముగా నిరీక్షించు చుండెను.

క్షణములు, నిమిషములు గడచిపోవుచుండెను. కాని యాతడు వంచినతల యెత్తజాయెను. ఎట్టకేలకు మాణిక్యమునకు మహానుమానము గలిగెను. ఆతడు నిద్రించుటలేదు.



గడ ? నిలుచుండిరూ ? అసంభవము -- మతియు నాననయముననా ? మతి యింత సేపటినుండియు నీత డాలోచించు విషయమేమి ?

ఆకస్మికముగ మాణిక్యమునకు భయమునభించి శరీరము కపింపసాగెను. అతిప్రయత్నముమీఁద నామె దాని నాపుకొనెను. పురుషోత్తమరావెట్టి ఘోర కార్య మెంచుచుండెనో ! నాఁటిరాత్రి తన మానభంగము, చావు తప్పవని ఆమె నిశ్చయించుకొనెను. కాని ఆతని జంపకుండ మాత్రము తాను చావకూడదని యామె మనసులో శపథముచేసికొనెను. ఈ ఉద్దేశముతో, దృఢనిశ్చయసూచక నేత్రములతో నామె యాతనివదనమును తెప్పవల్పక గమనించుచుండెను.

ఎట్టకేలకు పురుషోత్తమరావు మెల్లగా దలపైకెత్తి తన దృష్టి మాణిక్యము వదనముపైఁ బడపెను. ఆమె యాతని ముఖభావముల సతిసూక్ష్మముగా బరీక్షించెను. పురుషోత్తమరావు మిక్కిలి శాంతముగానుండెను. ఆతని శరీరముపై నేమియు జలించుటలేదు. ఈ శాంతభావము రాఁబోవు తుపానున కుపోద్ఘాతమని మాణిక్యము నిశ్చయించుకొనెను.

‘మాణిక్యం!’ అది పురుషోత్తమరావు మిక్కిలి నెమ్మదిగా నామెను సంబోధించెను.

కాని యువతి మాటుపలుక లేదు.

‘ఇది కడసారి. నాకు సమాధానము చెప్పవా?’ అని యాతడు మరల నామెను హెచ్చరించెను. కంఠస్వరములో గ్రోధముగాని, మోహముగాని, కన్నట్టులేదు—దీన భావము, విచారము—కాక పశ్చాత్తాపము, ఈగుణము లచట మిళితమై యుండెను.

‘పలుకవా?’ అని యాతడు మూడవమాట బ్రతి మా లెను.

మాణిక్యము ప్రత్యుత్తరమియ సెళ్ళయించుకొనెను. ఆతనిలోతు కనుగొనుటకు ప్రసంగమే కదా నాధనము. ‘బహుశా—నిజముగా నిదియే మన మొకరి నొకరు చివర సార్జించుచుట, మాటలాడుట, జవాబు చెప్పవా?’ అని ఆతడు నెమ్మదిగా నింకొకమారు ప్రార్థించెను.

అయిన బురుషోత్తమరావు సత్యముగాఁ బశ్చాత్తాపము చెందుచుండెనా? మాణిక్యమున కాయాశ లేదు అతని నెట్లు నమ్మవచ్చును. అది యంతయు బూటకము—నక్క జిత్తులు. అయిన అన్నిటికి తెగించియున్నది కాన నామె యాతనితో సంభాషించిచూడ దలచెను. క్రమక్రమముగా నాతని నడతను గమనించుచు దానినిబట్టి తాను ప్రవర్తింప నెంచెను.

‘నామనవి వినవుగా?’ అని ఆతడు జాలిగానడిగెను.

‘నీకేమి కావలయును?’ అని మాణిక్య మెట్టకేలకుఁ జెప్పలు పిచ్చెను.

పురుషోత్తమరావు మిక్కిలి గంతసించి నట్లగపడెను. ఏమి కావలయునో చెప్పుచునా?



‘చెప్పము.’

‘నీ ప్రేమ—నీకాగిలి—నీముద్దు!’

‘నీజన్మలో పొందవు.’

‘ఎందుచేతనో?’

పురుషోత్తమరావుముఖముతీరుక్రమక్రమముగామారు  
చుండెను. మాణిక్యము దానిని గమనించుచుండెను.

‘నీకు చెల్లెళ్ళు, అప్పలు లేరా?’

‘లేదు’

‘భార్య లేదా?’

‘నీవు తప్ప.’

‘ఛీ నుర్మార్గుడా ! నీకు తల్లి లేదా?’

‘లేదు.’

‘నీవు పశువునకుఁ బుట్టినివా?’

‘చెప్పజాలను.’

మాణిక్యమున కసహ్యాభావ మెక్కుడయ్యెను. ఆమె  
నాతని బ్రశ్నించుట మానితిరస్కారమున నాతని గమనించు  
చుండెను. పురుషోత్తమరావు కనుల కొక్కమారుగ తేజము  
వచ్చెను. అవి మెరియజొచ్చెను. మాణిక్యము దేనికై నను  
సిద్ధురాలై యుండెను.

‘మాణిక్యం ! ఈ క్షణమువరకు ఇష్టాయిష్టములు  
నీ చేతిలో నుంచితిని. ఇప్పుడు నీవు వానిని వదలుకొంటివి.  
కాచుకొనుము.’

‘దేనికి?’

‘దేనికా? చూడుము.’

అనుచు పురుషోత్తమరావు చేతి తుపాకి వెలికిదీసి  
కుడిచేత బట్టుకొనెను. మాణిక్యము జంక లేదు.

‘నిన్ను హూసముచేసెదను. బాలికా భద్రము’

‘చేయుము. అది నాకిష్టమే’

‘నాకోరిక దీర్పనిచో నిన్ను గుండెలలో కాల్చెదను,  
నీశవము కాలితో దన్నెదను. జాగ్రత్త!’

‘అదియు నాకు సమ్మతమే’

‘అరచినచో నీతల ఛిన్నాభిష్మముచేసెదను. తెలిసి  
నదా?’

‘దానికి మనస్ఫూర్తిగా ఒప్పుకొందును.’

పురుషోత్తమరావు తటాలున నామెను సమీపించి,  
యెడమచేతితో నామెను కౌగిలింపబోయెను. ప్రాణములకు  
దెగించియున్న మాణిక్యమాతని విసురుగ నొక త్రోపుతోసి  
మటియొక గోడమూలకేగెను.

‘నిన్ను పేల్చెదను. మాణిక్యం! కపడ్డార్! నామాట  
వినవా’

‘తుచ్చుడా! వదరకుము’

ఆతడామెను మరల సమీపించెను. ఆమె యాతని  
మరల ద్రోసి మరల దప్పించుకొనెను.



పురుషోత్తమరా వామెను మూడవసారి డాయుచు  
దటాలున నాగెను. గది తలుపు నెవరో బలవంతముగా దెఱ  
చిరి, గడియయూడి ఖంగుమనుచు గ్రిందబడెను. ఇరువురును  
విస్మయముతో జూచిరి.

‘రక్షింపుడు ! రక్షింపుడు !’ అని మాణిక్యము  
కెవ్వన కేక వేసెను.

ఆర్కృఖమును తుకాజీయు దటాలున బ్రవేశించిరి.

‘అడుగో ! నఱకుము !’ అనుచు గత్తిదూసి ఆర్కృ  
ఖము పురుషోత్తమరావు మీదికి లంఘించెను. కాని మధ్య  
మార్గముననే ధామ్మను మ్రోతతో తుపాకిప్రేలెను.

‘తుకాజీ ! నన్ను చంపినాడురా ! నఱకుము !’  
అనుచు ఆర్కృఖము కెవ్వన నఱచి క్రింద బడెను.

‘గాడిదా ! చావుము !’ అనుచు పురుషోత్తమరావు  
పొగలో నదృశ్యుడయ్యెను. తుకాజీ చుఱకత్తిదూసి  
యూతని వెంబడించెను.

ఐదవ ప్రకరణము

~~~~~

మొండిప్రాణము

గదిలోని పొగవిచ్చెను. మాణిక్యము ప్రతిమవలె నొక  
మూల నిలిచియుండెను. నేలపై నెత్తురుమడుగులో ఆర్కృఖము

పడి గిజగిజలాడుచుండెను. అచట పురుషోత్తమరావు, తుకాజీయు లేరు. మిగిలిన వేవియు నెట్టివగాళ్ళును వహింపలేదు. చేతనములేని గోడలు మొదలై నవి యెచ్చటివచ్చటనేయుండెను.

మాణిక్యమున కేమిచేయుటకును దోచలేదు. జరిగిన విషయముల కామె నిర్ఘాంతపడెను. కర్తవ్య మామె యూహించుకొన జాలదాయెను అనుమానముతో గొంతకాల మట్లు నిలిచి యాతడుణి ఆర్కృఖమును సమీపించెను. ఆతడు కనులు మూసికొని విలవిల దన్నుకొనుచుండెను. ఆతనిస్థితి చూచి సప్పుడు మాణిక్యము దేహము కంపించెను. ఆచోడు డనసానకాలమున నుండెనని యామె తలచి విచారింపెను. పోయి వైద్యుని నెవనినైన బిలిచిన లాభముండు నేమో? కాని యా గ్రామములో ప్రాణవైద్యు డెట్లు దొరకును? దొరికినచో?—ఈ దురదృష్టవంతు డిట్లు దిక్కుమాలి ప్రాణములు వదల వలసినదేనా?

తటాలున వంగి యామె ఆర్కృఖమును దాకెను. ఆతడు వెంటనే కన్నులు విచ్చెను. కొలదికాలము నివ్వెరపాటుతో నామెనుజూచి, తెలివితెచ్చికొని యాత డిట్లనెను.

‘నన్ను—నన్ను—రక్షింపుము! మాణిక్యం బ్రతికింపుము!’

‘ఎట్లు నేనేమి చేయను?’

‘పరుగెత్తి వైద్యుని—ఎవరైనను సరే—తెమ్ము!’

‘ఎవరున్నాడు?’



‘గ్రామములో త్వరగా విచారింపుము,’

‘నేను తిరిగివచ్చుదాక?’

‘దేవుడున్నాడు’

వెంటనే మాణిక్యము తలుపులు తెరిచుకొని వెలుపలి గాఢాంధకారములోనికి జనెను. పది నిమిషములు విసురుగా నడచి యామె యొక పురుషునిగాంచెను. వెంటనే ఆమె యాగి రోజుచు, అయ్యా! మునసబుగారియిల్లెక్కడ? అని యడిగెను.

ఆతఁడాగి యామె నెగాదిగా చూచుచు ‘నీవెవరు?’ అని ప్రశ్నించెను.

‘అయ్యా! వ్యర్థప్రసంగమునకు వేళ లేదు. దయచేసి వెంటనే చెప్పుము.’

‘ఇంత తొందరలో నున్నావేమి?’

‘ఒక మనుష్యుడు చనిపోవుచున్నాడు వైద్యునిల్ల తెలిసిన చెప్పుడు మీమేలు మఱవను.’

‘నీవీ గ్రామమునకు గ్రొత్తదానవు. లేనిచో నన్నెఱుగుదువు—’

‘మీ రెవ్వరు?’

‘నేనే వైద్యుడను.’

మాణిక్యము మిక్కిలి యానందముతో, అయిన వెంటనే రండు! రండు! మనము పోవునప్పటికే కార్యము మించిపోవునేమో! రండు! అని యాపురుషుని ప్రార్థించెను.

‘అయిన ద్రోవచూపుము’ అని యాతడు బయలు దేరెను.

ఉభయులును చకచక నడచుచు పురుషోత్తమరావు దీసికొనిన మిద్దెవైపునారి బట్టిరి త్రోవలో మిక్కిలి స్తుప్తముగ దనచెఱి, పురుషోత్తమరావు ప్రవర్తన ఆర్థుఖము తుకాజీ యాతనికిఁ జంపవచ్చుట జరిగిన విషయము లాతనికి జెప్పెను. మిక్కిలి వింతచెందుచు నాపురుషు డామెను చెచ్చెర వెంబడించుచుండెను.

వారాగతి ప్రవేశించి చూచునప్పుటి కార్థుఖము స్పృహ దప్పిపడియుండెను. ఆపురుషు డాతని సమీపించి, కూర్చుండి గాయము జాగ్రత్తగా బరీక్షింప నారంభించెను. దీపపు వెలుగులలో మాణిక్య మాతని యాకారమును దిలకించెను. వైద్యునికి సుమారు నలుబదియేండ్లు మీటి యుండెను. పొడగరి బక్కపలచగా నుండెను. గడ్డయు మీస ములును నున్నగా గొరిగించుకొనెను. శరీరమువన్నె చామన చాయ మెడలో బంగారముపొదిగిన యొంటిరుద్రాక్ష యుండెను.

‘గాయమపాయకరమా? అని యామెయడిగెను.’

‘కాదు-బాధాకరము. ఇతఁడు జీవించును—ఇది ఘండిప్రాణము.’

‘వెంటనే చికిత్సచేయుఁడు. ఆలసింపవద్దు.’

‘ఈతని యెడమ పక్షములో గుండె కాయకుమూడంగు శములపైన తుపాకిగుండు తగిలినది, దానిని తీయవలెను.’



‘చప్పున దీసివేసి యాతనికి స్పృహ గలిగింపుడు.’

‘నేను ఇంటికివెళ్ళి పరికరములు తెచ్చెదను. ఈ లోపుగ నీవీతని ముఖముపై నీరుజల్లి వినరుచుండుము.’

‘సరి. కాని యీతనిపాకి మ్రోతకు గ్రామములోని జను లిచ్చట గుంపుకూడదుగదా?’

‘నీకు రహస్య మిష్టమా?’

‘అవును.’

‘భయములేదు. ఈమిద్దె కొలదిదూరమున నున్నది. అదియుగాక నీవు చెప్పినట్లది యీగదిలో జరుగుటచే వెలు పలికి మిక్కిలి విశేషముగా వినబడియుండదు. నాకు వినరా లేదు !

‘చిత్తము. మీరు సమయమునకు భగవంతునివలె తటస్థపడితిరి. మీరేపనిమీద పోవుచుంటిరో!’

‘ఏ శేషములు లేవు, మామేనమామగారి యింటనుండి తిరిగి వచ్చుచుంటిని.’

‘ఇక మీరు త్వరలో సాధనములు తేవలెను.’

‘వెళ్ళి వెంటనే వచ్చెదను.’

వైద్యుడు నిష్క్రమించెను. నిఘాణిశ్యము ఆర్దుఖ మును సమాపించి, కొంతసేపు గామము పరిశీలించెను. అంతట నామె లేచిపోయి, కొంత నీరుదెచ్చి యాతని ముఖ ముపై జల్లి, వినసకట్టతో ఎసరఁజొచ్చెను. కొద్దిసేపటికి ఆర్దుఖము కన్నులు విచ్చెను.

‘మాణిక్యం !’

‘ఏమి ?’

‘నేను బ్రతికియున్నానా ? వైద్యుడు వచ్చినాడా?’

‘వచ్చి మందుకొఱకు ఇంటికి వెళ్ళినాడు నీప్రాణము నకు భయములేదు విచారించవద్దు. మిక్కిలి ధైర్యముగా నుండుము.’

‘నాది మొండిప్రాణ మనినదెవ్వరు ?’

‘వైద్యుడు.’

‘నేను చావనని రూఢిగా జెప్పినా.’

‘మిక్కిలి సమ్మకముగా.’

‘ముమ్మాటికి.’

‘ముమ్మాటికి.’

ఆర్థుఖము నేత్రమాలొక్కమాదుగ బ్రకాశించెను.

‘ఈసారి నేను బ్రతికిన గోవిందంపంతులు లేడు. అరే ! పంతులు! నీగుండెలలో నిక్రపోయెదను.’

‘ఆర్థుఖం ! అలసి పూర్వపోయెదవు. ఇప్పుడు మాటాడవద్దు.’

ఆతడు మరల బెడవులు విప్పక నిశ్చలముగా బయలుపడెను. నాల్గునిముసముల లోపుగ వైద్యుడు తిరిగివచ్చెను. మాణిక్య మాతని నాహ్వానమునల్పి, నేను ఈరోగికి ప్రక్క గదిలో శయ్య సిద్ధముచేసెదను అని చెప్పెను.



చేయుము. ఈలోపుగ నేను తుపాకిగుండు తొలగించి కట్టుకట్టెదను, అని యాతడనెను.

మాణిక్య నుచటినుండి నిష్క్రమించి ప్రక్కగదిలో నచిరకాలములో రోగిగొక మృతులవుము పరిశుభ్రముగ నేర్పరచెను. వైద్యుడు కట్టుకట్టి తోడనే యామెను బిలిచెను. ఇరువురును నానుకొనగా ఆర్ముఖము మెల్లగా వచ్చి శయ్యపై గృతజ్ఞత తెలుపుచు శయనించెను. అంతట వైద్యుడామెతో నేకాంతముగ నిట్లనెను.

‘అమ్మా! నీవు భోజనముచేసి యీతనికి గొలది దూరమున బరుండుము. నడుమనడుము నాతనిస్థితి నరయుచుండుము.’

‘చిత్తము. మీరెప్పుడు తిరిగివచ్చెదరు?’

‘తేపు ప్రొద్దున’

‘ఈరాత్రి కేమియు ఫర్వాలేదుగదా?’

‘లేశమును’

‘చిత్తము. మీరీసంగతి రెండవ చెవిలో నూడవలదని మనవి.’

‘అట్లే జరిగించెదను. చూచెదవు.’

వైద్యుడు వెడలిపోయెను. మాణిక్యము వంటచేసి కొని భోజనమొనర్చి ఆర్ముఖమునకు, గొంచెముదూరమున జాపపై బరుండెను. నాటిరాత్రి యామెకు నిదుర రాలేదు.

తెల్లవారులును ఆర్ముఖముకలవరించుచు నేయుండెను. వానిలో నెక్కువగ 'తుకాజీ' గోవిందంపంతులు 'మొండిప్రాణము!' 'శంతులు! నీన్న మ్రొగెదను!' అని పలునూ రుచ్చరింపఁ బడుచుండెను.

### ఆటవ ప్రకరణము

#### చ ం ద మా మ

నాలుగు దినములు గడచెను. ఆర్ముఖమునకు గొంత స్వస్థత చిక్కెను. ఆతఁడు శయ్యపై గోడ నానుకొని యాసీ నుడు కాగలిగెను. గాయ మపాయసహితము కాకుండుటచే గ్రమక్రమముగా మానుచుండెను. దాసరిపల్లిలోనివారి కేరి కిని ననుమానములేకుండ వైద్యుడు వైద్యము చేయుచుండెను. ఆ మిద్దెలో పురుషోత్తమరావు పెట్టెలో రెండునూర్లరూకలు దొరకెను. వానిలో గొలదిగ మాణిక్యము భిషగ్వరుని కేబోయెను. కాని యాతఁడా బహుమాన మంగీకరింపలేదు. సుస్వభావముగల యాతని యనంగీకారమునకు మాణిక్యము నొచ్చుకొనలేదు.

ఈనాలుగు దినములనుండియు నామె కొక చింత కలిగెను. తానిప్పుడు స్వేచ్ఛగానున్నది. ప్రతిక్షణమును ఆపాప కూపమునూ విడిచిపోయి లక్ష్మీపురములో దన జనకులనున్న



మీన వ్రాలవలెను యీ యామె యుగ్రనేకము చెందుచుండెను. కాని రోగి నొంటరిగా విడిచిపోవుట కామె కిష్టములేదు. దిక్కులేక ఆతడు మరణించునేమో యని యామె భయపడెను. మిక్కిలి ప్రేమగల భార్యగాని తల్లిగాని యాతనికి మాణిక్యముకంటె నెక్కువగా సపర్యసలిపియుండరు. నాలుగు దినములను ఆర్కృఖమునకు మహాశయముగా గడచెను. కాని మాణిక్యమునకో? నాలుగు యుగములైన నామెకంత దీర్ఘముగా గన్పట్టియుండవు. ఏక్షణమును గృహము విడువనెంచి, ఆర్కృఖము దుస్థితిని జూచి, జాలిచెంది యాసుందరి తన యుద్యమము నభిప్రయత్నమున మానుచుండెను.

మాణిక్యము సంగతి యిట్లుండ నిక నార్కృఖము మన సెట్లుండెనో చూతము. సాధారణముగా జూదరులు, చోరులు, త్రాగుబోతులు, కఠినహృదయులు. కాని వారికి బళ్ళాత్తాపముగాని, ప్రేమగాని, కృతజ్ఞతగాని యొక్కమారు గాఢముగ నాటిన వారవ్యానిని త్రోసిపుచ్చ నశక్తులై యామృగుగుణముల దాసులయ్యెదరు. ఆర్కృఖము స్థితియు నట్లే యాయెను. మాణిక్యము తనకు చేయుచుండిన మహోపకారమునుజూచి తానామె యెడల జరిపిన మహోపకారమును దలచికొని యామె క్షమాపణ నడిగి, యాతడేడ్చుచు నామె ధైర్యము చెప్పవలకు నామె పాదముల విడువలేదు. ఆమె విషయములో నాతడు పళ్ళాత్తాపముచే దహింపబడుచుండెను. ఆమెయు నాతినియందు మిక్కిలి జాలిపహించెను.

ఆర్ముఖ మామెను 'చందమామ' యని పిలువనొడ  
గెను, ఏటికాత డామె నట్లు సంబోధింప నారంభించెనో  
యాజవ్వనికి దెలియలేదు. ఆమె యాతని నడుగ లేదు.  
ప్రేమచే బిలుచుచుండెనని యామెకు దెలియును. తన చంద  
మామ తనయొద్దనుండి మాయమగు నేమో యని ఆర్ము  
ఖము మిక్కిలి కనిపెట్టి యుండెను. చిన్నపిల్లలు ప్రియమగు  
నాటవస్తువులను సహితమంతకంటె నెక్కువ శ్రద్ధగా గనిపెట్టి  
యుండజాలరు. ప్రతినిమేషము నాతని కామెవదనము కన్నట్లు  
చుండసలేను. నిద్రలేచిన తుణమే యాతనిదృష్టి యామె  
కొండుకై వెదకును. మాణిక్యము ముఖమున కాతని చూడ్కు  
లతికించి నట్లాయెను. అట్టి యాతని నామె యెట్లు విడిచి  
పోగలదు ?

మాణిక్యము కర్తవ్యమునుగూర్చి యోజించుచు  
జేతులతో దలచేర్చి, ఆర్ముఖము శయ్య ప్రక్కచాపపై  
నాసీనయై యుండెను. ఆర్ముఖ మోరగా బయిండి యామె  
నేత్రముల జూచుచుండెను. కొంతకాలముండి యాతడు  
మెల్లగా నిట్లనెను.

‘చందమామ ! ఇప్పుడు వేళయెంత ?’

‘పొద్దుగుంకినది-కాని నీవు నన్నేల క్రొత్త పేరు  
బిలుచుచున్నావు ?’

‘రెండు కారణము లగు—ఒకటి నీ ముఖము మచ్చలేని  
చందమామ; రెండు నీవు నాచీకటిమావిన చందమామవు—  
కాబట్టి నీవు చందమామవైతివి-తెలిసినదా !’

‘తెలిసినది.’

‘మఱియొకసంగతి చెప్పుదునా?’

‘చెప్పుము.’

‘నీవు నన్ను బ్రతికించితివి—కాదా?’

‘భగవంతుడు బ్రతికించెను.’

‘పోనిమ్ము నేను బ్రతికితిని—నీదయనల్ల—కాదా?’

‘అవు ననుకొనుము.’

‘నీకు ప్రత్యుపకారము చేసెదను.’

‘ఎట్లు?’

‘పగ! పగ! ఒకటి నీకొఱకు, రెండు నాకొఱకు?’

‘మాణిక్యము కూట్లాడలేదు.’

‘చండచూమా! నినుము, గోవిందంపంతులును; జంపితి రే  
దను, లేనిచో నీమాదు నేనుచచ్చితి రెనను, నీపగతీర్చెదను—  
నాబాకి తీర్చికొనెదను!’

‘విస్తారముగ మాటాడి ఆయాసపడుచుండువు! ఇక  
గొంచెము నమ్మకము చిక్కునజును మారకుండ్రుగా!’

‘నాది మొండిప్రాణము, నేను చావను.’

‘అయిన నీవు చేయుపని మంచిదికాదు.’

‘చండచూమా! నాదొక మనివి. నీవీసమయమున  
నమ్మిడిచిపోవమాడకుము. ఏమంటివేనినా కెప్పుడుదిక్కలేదు.  
నీవే నాల్గితి—నా చెల్లెల్లవు—నాప్రాణమవు. నా గాయము



బాగుగా నిమ్మళించిన పిమ్మట నేనే నిన్ను లక్ష్మీపురములో  
దిగవిడిచెదను.'

మాణిక్యము మూకీభాసము వహించి నిజవిశాల నేత్ర  
ములతో నాతని దేటిపాటఁజూచెను.

'నీవు నన్ను సందేహించుము చందమామా! ఇప్పుటి  
కిని తెలిసికొనలేక పోతివా? ఆర్ముఖ మన్నమాటను తప్పు  
వాడు కాడు.'

'గ్రహించితిని, నీవు మాటాడక పరుండినగాని నే  
నూరకుండను. శయనింపుము, నిద్రించుము.'

ఆర్ముఖ మామెవకనముపై ననే దృష్టినిగిరించి నిశ్శబ్ద  
ముగా బరుండెను. అతని కనేకాలోచనలు పోవుచుండెను.  
తందకాతనికి గది తరుగుచున్నతోచెను. కన్నులు క్రమ క్రమ  
ముగా మూసికొనిపోయెను, అచిర కాలములో నాతడు గాఢ  
నిద్రచెందెను.

మాణిక్య మా సంగతి జాగ్రత్తగా గమనించెను. అచటి  
నుండి యామె నిశ్శబ్దముగ లేచి బయటయొక గదిలోనికి రెండు  
కలమును సిరాబుడ్డి లోపలఁజేసి పెట్టదీసెను. త్వరతోనే చిన్న  
కాగిత మొకటి సంపాదించి యామె దెలియదుమఱు దానిమీద  
నేమో వ్రాసెను. పిమ్మట గ్రీకుల న కమ్మపెట్టి యామె  
రోగిగ దివ్రపేజించెను. అచటనొక దిన్నబల్లపై మెల్లగానుంచి  
ఆర్ముఖము నొక్కమాడు నిశ్చలపర్యంతము దలకొని కన్నీ

టితో నామె యాగది విడిచిపోయెను. తరువాత గొలది కాలమునకే పురుషాకారమున నామె యామిద్దె వదిలి చివరి నాటి వెన్నెలలో దూర్పుగా నడువ నారంభించెను.

ఆమె నిష్క్రమించిన గొలదిసేపటి కొక పురుషు డాగది ప్రవేశించెను. ఆతడు సందడిగా వచ్చుటచే నాద్మ ఖము మేల్కొని చూచి 'తుకాజీ' అని సంతోషముతో నరిచెను.

'నేనే ! నీవు జీవించియుంటివిగదా ! ఖుదాకు తేపు నాలుగు కొబ్బరికాయలు గొట్టింతును.'

'ఆహా ! బ్రతికియే యుంటిని. గోవిందంపంతులు చిక్కెనా ?'

'దొంగగాడిద తప్పించుకొనినాడు.'

'అరే బద్మాష్ ! కూర్చుండుము. సంగతి అంతయు జెప్పుము.'

'చెప్పెదను. ఆపిల్లయేది ?'

'చండమామా !'

'చండమామ యెవరు ?'

'ఆమెయే మాణిక్యము'

'ఆమాణిక్య మేది ?'

'ఇంటిలో లేదా ?'

'నాకు గన్నడలేదు.'

‘ఆ!’

‘అనుచు నాద్మఖము లేచి కూర్చుండెను, తుకాజీ బల్లపై చీటి చూచెను.

‘ఇది యేమి?’

‘తుకాజీ! చమవుము, ఆమె వ్రాసినదేమో!’

తుకాజీ చీటి విచ్చి యిట్లు చదివెను.

‘ఆద్మఖం! నేను పోతినని దిగులుపడకుము. నీకుప్రాణ భయములేదు. పెట్టెలో సుమారు రెండునూర్లరూకలుగలవు. సామ్మేమిచేయలేను! నీవొక దాసినో, వంటక తైనో ఏర్పఱు చుము. నేను లక్ష్మీపురం పోవుచున్నాను.

నీచెల్లెలు,

‘చండమామ.’

ఏడవ ప్రకరణము

జ స్వ ం త రా పు

క సకపురమునుండి మధ్యాహ్నము మూడుగంటలవేళ బయలుదేరిన ప్రయాణీకులబండి గంటలమోతతో వచ్చి శాయకూరనుప్రక్క స్టేషనులోనాగెను. శాయకూరొకమాదిరి షేడస్టేషను. అదియుగాక నాడవట జనులు కిటకిటలాడు



చుండిరి. సుమారు ఇన్నూ రెకరముల నాధుడగు నొకరైతు కుమారుని వివాహార్థము పెండ్లివారు తరలి యాబాలగోపాలము ముకుందపురము స్టేషనున కేగుటయే దీనికి కారణము. అందుచే నచట పెండ్లివారే సుమారు నూరుమందిని మించి యుండిరి.

రెండవతరగతిపెట్టెయందు గవాక్షమునొద్ద గూర్చుండిన యశావనుఁ డొకడు పెండ్లివారి తొందర—కలవరము శాంతముగా గమనించుచుండెను. స్టేషనుమాస్టరును, గార్డును వారిని పెట్టెలలోనికి ద్రోయుచు సర్దుచుండిరి ఆడవారికేకలును, పిల్లలయల్లరియు, పురుషుల హెచ్చరికలును, వృద్ధుల యటపులును' గార్డుదొరవారి చీకాకును, స్టేషనుమాస్టరుగారి ముక్కోపమును, రైల్వేస్టేషనుల అడావిడియు, బండినడపు వారి తొందరయు, పెట్టెలమోతలును, నడుమనడుమ బసి బిడ్డల యేడ్పులును, తల్లుల లాలనయు—పలుమాటలేల? ఆప్రదర్శనము వింతగను, దర్శననీయుముగ నుండెను.

ఈవేగిరపాటంతయు శాంతముగా దిలకించుచున్న యశావనునికి సుమారు ముప్పది యేండ్లుండును. సుందరమైన తుమ్మెదతెక్కులవంటి వెండ్రుకలు కనుబొమలు నున్నమీసమును, గడ్డము చక్కగా గొఱుగబడెను వదనముతీరుగంభీరముగ నుండెను. కాని యది సామాన్యముగా మందహాసమునకు దావని కన్నులు నొక్కిచెప్పుచున్నట్లుతోచును. పూర్ణముగా గనుబడని బాహువులును, వక్షము నాతడు మిక్కిలి

బలిష్ఠుడని స్వల్పవర్ణనమువలననే చాటుచుండెను, ఆతడు వెలగలదుస్తులు ధరించెను.

ముఖము కొలదిగమాత్రము కన్నడునట్లు ముసుగు గప్పకొనిన యొకస్త్రీ యాపెట్టెను సమీపించి లోనికి దొంగి చూచెను. పురుషుడు ప్రప్రథమమున నామె రాకను గ్రహించలేదు. కాని యచిర కాలములోనే యాతడు మనుష్యుల బాడకట్టి యా ముసుగుకప్పకొనిన స్త్రీవంక చూచెను. ఆస్త్రీ మాత్రము బండిలో జూచుచునేమో యోజించు చున్నట్లుగ పడెను. యావనుని కామె ముఖము కన్నట్టుటలేదు.

‘ఇది రెండవతరగతి అమ్మా! దీనిలో నెక్కూడదు బండికడలువేళయైనది. తొందరగా నింకొకదానిలో—’

స్త్రీ తటాలున నాతనివైపుతిరిగి ‘జస్వంతా’ అని యానంద విస్మయాతిశయసూచకమగు పెద్దకేకవేసెను.

‘మాణిక్యం!, అనుచు నాపురుషు డించుమించుగా బాలిపోయినట్లు వింతచే తెల్లపోయెను. కాని మఱుక్షణములో నాతని సహజసౌందర్య మాతనికి వచ్చెను. ఆతని వదనమున నానందము తాండవమాడుచుండెను.

మాణిక్యం! రమ్మ! రమ్మ. ఎన్నినాళ్ళకు! ఎన్ని యుగములకు! ముందు లోనికి రమ్మ.

ఆతడు తెప్పపాటులో దలుపు తెరచెను. ఆజవ్వని క్షణములో లోనికెక్కెను. జస్వంతరావు తలుపు మూయుచుండగనే పెద్దమోతతో బండి కదలెను.

మాణిక్యము మునుగుతీసి ప్రక్కన బాటవైచెను, జస్వంతరా వామెను నిమిషకాలము తెప్పవాల్చక చూచి తటాలున నామోహనాకారమును గాఢముగ శాగిలించి ముద్దాడెను. మాణిక్యము నాతని యుద్రేకమునకు సమ మగు నుద్రేకముతో నాతని శాగిటిలోని కుటికి యాతని లాలనల స్వీకరించెను. మఱి రెండు నిమిషములు వారా మహానందమున మునిగియుండిరి. వారినేత్రము లేమి సంభాషించుకొనెనో కాని, పెదవులుమాత్రము విప్పబడలేదు. అంతట వారిద్వరు నొకరొకరి కెదురుగ రెండు మెత్తని సోఫాలపై నాసీనులై సంభాషణ మొదలుపెట్టిరి. వారి చూడ్కులలోను, ప్రసంగములోను స్వచ్ఛానురాగ మొలికి పోవుచుండెను. జస్వంతరావు చిఱునవ్వుతో సంభాషణ నుపక్రమించెను.

‘మాణిక్యం ! నిజముగా నాకు నేడొక పండగసుమీ ఇంతటి మహాదృష్టమా !’

‘నాకుగాదా ? ఎంతటి స్వలాభపరాయణుడవు !’

‘మనకనుట మఱచితివేమి?—ఇంత తలవని తలంపా ? ఈ స్టేషనులోనా ?—ఎనిమిది నెలలకు తరువాత—అకస్మాత్తుగ మబ్బులేని మెరపువలెను నీ విచటికెట్లు వచ్చితివి?’

‘నాకథ చాలవున్నది. ఇప్పుడది తరగదు. నెమ్మదిగా జెప్పెదను నీ వెచటికి టికెట్టు?’

‘లక్ష్మీపురమునకు, నీవో?’

‘అక్కడికిగాక యింకెక్కడకు?’



‘మేలు ! అన్నిటికేమిగాని ప్రస్తుత మెక్కడనుండి రాక ?’

‘ఇచటికి మూడామడలో దాసరిపల్లి యనుగ్రామము గలదు, అచటినుండి బయలుదేరితిని.’

‘ఆపల్లిలో నెవ్వరియింటిలో నుంటివి ?’

నన్నొక దుర్మార్గుడు చెరగొనెను, ఆకథ యంతయు నిమ్మళముగా దెల్పెదను వానిమిద్దెలో నుంటిని.

‘వానిపేరు ?’

‘వాని నిజమైన పేరువాడుదాచి తనను పురుషోత్తమ రావని పిలుచుకొనుచుండెను.

‘దుర్మార్గుడు ! నిన్ను రాధాయమ్మ యొద్దనుండి మూడువేలకు గొనినవాడు కాడా యతడు ?’

మాణిక్యము మిక్కిలి వింతచెందెను.

‘జన్మంతా ! నీకెట్లు తెలియును ?’

‘ఈ నడుమ విచారించితిని-అది యట్లుంచుము, వాని నిజమైన పేరేమి ?’

‘గోవిందంపంతులు’

‘గోవిందంపంతులు ! గోవిందంపంతులా ! నిజము గానా !’

‘ముమ్మాటికిని—నీకింత యాశ్చర్యమేల ?’

‘గోవిందంపంతులు ! ఔరా ! హంతకుడా ! ఈ మారు నిజముగా నదృష్ట దేవత నన్ను కరుణించుచున్నది’ పంతులు !

చిక్కితివా ? నీవిక చిక్కినట్లే !—నిన్నేమి చేసెదనో పరమాత్ముని కెఱుక.’

మాణిక్యము తెల్లపోవ జొచ్చెను.

‘జన్మంతా ! అదియేమి ? నీవు గోవిందంపంతులు నెఱుగుదువా ?’

‘ఎఱుగను.’

‘మఱి.’

‘పేరు మాత్రము వినియుంటిని.’

‘అతడు నీకేమైన అపకారము చేసెనా ?’

‘లేశమును.’

మాణిక్యము నిర్ఘాంతపోయెను.

‘మఱి యీవికారమేమి ?’

‘తరువాత జెప్పెదను.’

‘చిత్రమే—అతనికిని నీకును సంబంధ మెట్లు ?’

‘త్వరలో జెలిసికొనగలవు.’

‘నీప్రవర్తన వింతగ నున్నది. నాకేమియు జెలియుట లేదు.’

‘కొంత కాలము మాత్రమే.’

‘తరువాత.’

‘తరువాత నీవు విచిత్ర, అద్భుతవిషయములు తెలిసికొందువు.’

‘ఎప్పుడు ?’

‘నేడు తెల్లవాటులోపుగ.’

‘నేడే !’

‘తప్పక.’

‘అంత అద్భుతములా ?’

‘మిక్కిలి, నీవు జన్మలో మరల నొక్కనిముసమున  
నన్నిటిని తెలిసికొనబోవు.’

‘నన్ను నో రూరించుచున్నావు.’

జన్మంతరావు వంగి యామె చెక్కు ముద్దాడెను.

‘పిచ్చి నాప్రాణమా ! తొండరపడకుము, నల్లని  
వన్నియు నీళ్ళుగావు, తెల్లని వన్నియు బాలుగావు.’

‘అదేమి ?’

‘తారామందిరములో నేడు కొన్ని మహాద్భుత  
విషయములు తెలిసికొందువు.’ ఈలోపుగ—

‘ఏమి ?’

‘కొలదికాలము నన్ను యోజింపనిమ్ము.’

జన్మంతరావు యోజన నారంభించెను. ద్విగుణిత  
విస్మయముతో నాసుండరి యాలని వడనమును జూచుచు  
గూర్చుండెను.

బండి విసురుగా బ్రయాణ మొనర్చుచుండెను.



## ఎనిమిదవ ప్రకరణము

### తారామందిరము

లక్ష్మీపురమునకు దూర్పున గొన్ని సుందరమైన మందిరములు గలవు. అవి పురమునకుఁ గొంత యెడముగా నుండెను. వానిలో జాతివారు నివసించుచుండక పోయినను నాభవనములు పురజనులచే 'దొర బంగళాలు' పిలువబడుచుండెను. ఇంచుమించుగా నవన్నియు మనోహరోన్మాదముల నడుచునుండి రెండుగజములయెత్తు ప్రహరీగోడలచే జుట్టబడియుండెను. కట్టడప్రవేశమునకు ప్రహరీగోడలోని ప్రవేశ ద్వారముగడచి, గులకరాతి దిమ్మెననేలమీదుగ, పూల తొట్టులనడుమగా బోవలసియుండెను.

ఈదొరబంగళాలో నొకటిమాత్రము మిగిలినదానికెడముగనుండి 'చక్కని పూదోట'చే జుట్టబడియుండెను. ఆమందిరము మిక్కిలి సొగసైనది. 'తారా మందిరము' అని పెద్ద పెద్ద యెట్టయక్షరములతో వ్రాయబడియున్న పేరు మిక్కిలి దూరమునకు సహితము కన్పడును. ఆకట్టడముపైన తీగెలు ప్రాకించిరి. ఆ లతలు పందిరవలె నల్లుకొని వింతవింత రంగుల పూలను బూసి గృహసౌందర్యమును వృద్ధిపఱచుచుండెను.

తారామందిరమునకు ముఖద్వారము పడమటగ నుండెను. అవై పున సాయంసమయమున పూలమొక్కలమధ్య

నున్న కొయ్యబల్లపై గూడ్చండి యొక పురుషుడును, స్త్రీయును సంభాషించుచుండిరి. పురుషుని కేబదియేండ్లు మించిన వయసుండెను. పొడవరి. బక్కపలుచగానుండెను. శిరోజములు సగము నెఱసెను. మీసములుగాని, గడ్డముగాని, యాతడుంచుకొనలేదు. ముఖవర్చస్సుచుబట్టి యశావనమున నందకాడై యుండెనని తెలిసికొనవచ్చును. ఆతనిదుస్తులు బీదవానివిగా నుండలేదు.

ఆస్త్రీకి నలువది యేండ్లలో, లేకమూడునాలుగుగెక్కు- యోయుండును. కురులింకను నెఱియ ప్రారంభింపలేదు. సుందరమైన ముఖము. ఆమె ప్రాయము మిక్కిలి యందకత్తెయనుటకు సంబేహములేదు. కన్నులలో శాంతతయు, వదనమున నొకవిధమగు విన్నదనమును, నామెరూపమునకు గ్రొత్తకళ నిచ్చుచుండెను. గంభీరస్వభావము కలదని, మితభాషిణి యని ముఖము చూచినంతనే విశదమగును. ఆమె గుస్తులు కూడ బీదరాలు వానివలె నుండలేదు.

ఏడు నెలలే పురుషు డనుచుండెను; 'రహూరమియేడు నిందునెలలే! నాభార్యయున్న యీ వింతచే దప్పక మృతి చెందెడిది.'

'దినము లెంతలో గడచునండి!' ఆస్త్రీ సమాధాన మిచ్చుచుండెను. 'ఎన్నిమానలు తెల్లవాడును? ఎన్నిమారులు ప్రొద్దుగ్రుంకెను?'

‘ఏమో, లలితా ! పిల్లను జూడనిది నేను నిలువలేను. మధుసూదనరావుగారితో జెప్పి యొకటి రెండు దినములలో బయలుదేరెదను.’

‘దేనికి ?’

‘ఇంక దేనికి—మాణిక్యమును వెదకుటకు.’

‘ఈమహాలోకములో !’

‘అవును.’

‘బసవరాజుగారు ! ఈపిచ్చి వదలుకు, మీరు విచార భారమున నిట్లనుచున్నారాని—’

‘ఏమి ! నేను నిజముగా వెళ్ళెదను.’

‘అయిన మీకు నిజముగా వెట్టిపట్టియున్నది.’

‘లలితా !’

‘సందేహమేమి ? ఎంత పిచ్చిప్రయత్నము ?’

‘పిచ్చిప్రయత్నమా ? ఏల ?’

చెప్పెదను. మాణిక్యము నెత్తుకొనిపోయిన చోరు లాబాలను జాగ్రత్తగా సీపురములోనే ఎచ్చటనో దాచిరను కొందము. మీరు ప్రయత్నించి కనిపెట్టగలరా ?

‘సాధ్యము కావచ్చును.’

‘అబ్బ ! ఎట్లు ?’

‘పాలీసులసాయమున.’

‘దుర్లభము. మీరేగృహమును వెదకుదురు ?’

‘ప్రతియింట—’



‘మేలు ! అనగా ప్రతివారిని చోరులుగ సూత్రం  
తురా ? ఇది గాదా వెట్టితనము ! ఎవ్వరు శోధన కొప్పు  
కొందురు ? ఎవ్వ రూరకుందురు ? దొంగలేనా యంత చేత  
గానివారు ? ఎప్పటికిని పొసగదని యెఱుగుడు.’

‘అవునునుమా !’

‘ఈహిందూదేశములో దీనిని మించిన వెన్ని పట్టణ  
ములు లేవు ? ఇవన్నియు నెట్లు వెదకుదురు ? అసంభవము,  
అదియుగాక—’

‘ఏమి ? చెప్పుము.’

‘ప్రియురాలిజాడ ప్రియుడు కనిపెట్టలేకపోయిన దండ్రీ  
కనిపెట్టగలడా ? జరుగదు.’

‘అవుననుకొనుము. ఈపడు నెలలనుండియు జన్మంతరా  
వెట్టి సమాచారమును దేలేదు. తానును రాలేదు !’

‘వచ్చును. కొలదిదినములలో దిరిగి వచ్చుచున్న  
ట్లీనడుమ జన్మంతరా వొక లేఖ వ్రాయడా ?—’

‘సత్యమే కొలదిదినములు గడచెను. ఆతనిజాడలేదు.’

‘రెండుమూడునాళ్ళు జరుగులోపుగ వచ్చు ననియే  
తలపవలసియున్నది. నేడే రావచ్చునని నే ననుకొందును.’

‘ప్రతిక్షణము నాతనికొఱ కెదురుచూచు చుంటిమి.  
ఏడీ ! మధుసూదనరావుగారు చెందుచున్న దిగులునకు మేర  
లేదు.’

‘ఆశ్చర్యమేమండి ? ఆయనరు భార్యలేదు, సంతానము  
లేదు. ఈ సుందరిపై వారిప్రేమ పాటెను. కన్నకూతు కంటె

గారాబముగా నాత డామెను సంవత్సరమును జూచుచుండ లేదా ?

‘లేదామటి ? లలితా ! నిజముగా మధుసూదనరావు గారి మనసు నేమనవచ్చును ? అట్టి సజ్జను డుండబోదు. మాణిక్యము మాయమగుట వారికి గొడ్డలిదెబ్బగ నుండెను. తనకన్నుల వెలుగు అదృశ్యమైనదనుచు నాయన వాపోవు చున్నాడు !’

‘వాస్తవముగా నామె ప్రతివారికిని కన్నుల వెలుగే యగును. ముద్దులుమూటగట్టు ఆమెముఖమును చూచుటయే పండుగ !’

‘లలితా ! అయ్యో ! నాపిల్ల బ్రతికిఉన్నదా ? ఉండిన నిన్నిదినములేని తిరిగిరాక యుండును ! అయ్యో ! ఆ-మెకు-’

‘మీరు పిచ్చిబడకుడు. ఆమెకు బ్రాణధయములేదు. ఆమె సౌందర్యమునకై యాసుందరి నెవరో దొంగిలించిరని నా దృఢనమ్మకము.’

‘పాపిష్టి సౌందర్యము ! దీనివలన బిడ్డకేమి కీడు వచ్చెనో కదా ? ఏక్షణమున నేమివార్త పుట్టునో ! రామా !’

‘ప్రహరీగోడలోని ద్వారమెవరో తెఱచి లోనికివచ్చి నట్లు సందడికలిగెను. వారిద్వార నటు చూచిరి. జస్వంత రావును మాణిక్యమును జక చక నడచుచు నాతాతిబల్లను తేజోవంతములైన ముఖపద్మములతో సమీపించు చుండిరి.

‘నాతల్లీ!’ అనుచు నంతో షాతిశయమున బాష్పములు విడుచుచు దబాలున లేచి బసవరా జామె కెదురు పరు విడెను.

‘జస్వంతరావ్! మాణిక్యం! ఆహా! మాలదృష్టము! అనుచు లలిత ఆనందముతో లేచి యాకాముకీ కాముకుల డాసెను.

బసవరాజు కూతును గాఢాశ్లేష మొనర్చెను జస్వంత రావు లలిత చేతిని గ్రహించి కన్నులకద్దుకొనెను.

‘నాయనా! స్థితిగతు లెల్లున్నవి?’ అని యామె రహస్యముగ జస్వంతరావు నడిగెను.

‘ఇంతవఱకు నన్నియు సరిగానే ఉన్నవి’ అని జస్వంత రావు రహస్యముగానే సమాధానము చెప్పెను.

అంతట నెల్లఱుచు మధుసూదనరావుగారి కీ శుభవార్త తెలుప తారామందిరములోనికి జనిరి.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

మధుసూదనరావు

తారామందిరముపై నొక రమణీయమగు గదియందు బసవరాజును, జస్వంతరావును, మాణిక్యమును నొక చక్కని శయ్యప్రక్క కుర్చీలపై గూడ్చుండి యుండిరి. వంటలక్క



యగు లలిత వారికి గొలది దూరమున నొక బల్లపై నాసీన యాయెను. ఆశయ్యపై నొకపురుషుడు దుప్పటికప్పుకొని పడుండెను. ఆయనయే మధుసూదనరావుగారు. ఆయన ఎఱ్ఱని టోపీని తలమట్టుచు ధరించి యుండుటచే పెదపులును, నాసికయు, కనులును, కనుబొమలును, నునురొకింతయు దప్ప మిగిలిన పదనము కప్పబడియుండెను. ఆటోపీలోనుండి సయితము కొన్ని మోద్రుకలు గడ్డముపై నిక్కబొడుచు గోనుటచే ఆయనను గడ్డనూ పెరిగియుండెనని యూహింప వీలగుచుండెను. మీసము లర్థనెఱపుచు వెలిబుచ్చు మధుసూదనరావునకు సుమారు బసవరాజు వయసుండునని చాటుచుండెను.

అచట గుంభాక్షులలో లలితతనృ మిగిలినవారు భాగము తీసుకొనుచుండిరి. మధుసూదనరావు మాత్రము శయించియే ప్రసంగించుచుండెను.

‘అమ్మా! నీవృత్తాంతము మాకు మొదటినుండియు బూనప్రసచ్చివట్టి చెప్పుము.’ అని మధుసూదనరావు మాణిర్యమును గోరెను.

‘అది చాలా ప్రన్నది బాబూ!’ అనుచు నామ మందహాసముతో నభ్యంతరము చెప్పెను.

‘ఇచ్చట నెవరికి తొందర ? అంతయు చెప్పవమ్మా!’ అని బసవరాజుగారు హెచ్చరించెను.

‘మొదటినుండియు విందురా? అని మాణిక్యము కంఠము నవరించుకొనెను.’

‘అవును. ఆరంభింపుము.’

‘నిన్ను తారామందిరమునుండి యెత్తుకొనిపోయిన దాది నేటివఱకు జరిగిన యేడునెలల సమాచారములు విశదముగా జెప్పుము’ అని జస్వంతరావ నెను.

‘అందఱు మిక్కిలి శ్రద్ధతో నాలకించుచుండ, మధుసూదనరావువైపు జూచుచు మాణిక్యము నిజకథ నిట్లు చెప్పదొడగెను.

‘సుమా రెనిమిది నెలలక్రిందట జస్వంతరావు తారామందిరము విడిచి, తన యువ్యమమేనా యేరితోడను జెప్పక యెచటకో బయలుపెడలెను. తరువాత బదిదినములు విశేషము లేమియు జరుగలేదు. ఒకనాటి సంజవేళ నేను మన పూలతోటలో నిరుగుచుంటిని. అసమయమున గోడ మీదుగ వచ్చి చీటియొకటి నాముందు బూలమొక్కలలో బడెను. నేనాసమయమున తారామందిరము వెనుకనుంటిని. నేను వింతతో వంగి యాచీటిదీసి పిప్పియిట్లు చదువుకొంటిని.

‘మాణిక్యం! జస్వంతరావు మహాపదలో నున్నాడు. చావు తప్పదు, కాని దిగులుపడకుము. ఇంటిలో జెప్పకుము. సర్వనాశనముగును. దేవునిదయచేత సీమిని కాపాడ వచ్చును. రాత్రి యెనిమిదిగంటల క్లిచ్చటనే ఉండవలెను.’

‘దస్కతు లేదా ?’ అని మధుసూదనరా వడిగెను.

‘దుర్మార్గులు !’ అనుచు జస్వంతరావు పండ్లు కొఱి  
కెను.’

‘దస్కతు లేదు. నేనా చీటిని నమ్మితిని. అనుభవము  
లేమి నేను మోసపోతిని. జస్వంతరావును గాపాడవలె నను  
నొక్క యూహాచిప్ప నింకొకటి నాకు దట్టలేదు. అదియు  
గాక నాకంత భయములేదు. మీతో జెప్పక నేను నాటి  
రాత్రి యెనిమిది గంటలకు దోటచేరితిని—’

‘పిచ్చిదానా ! మీతో జెప్పక యెట్టి యనర్థముల  
పాలయితివి ?’ అనుచు మధుసూదనరా వడ్డువచ్చెను.

‘ఇంతకు దైవాజ్ఞ అట్లున్నది’ అని బసవరాజునను.  
తరువాత ?

‘ఏమున్నది? నేనుచాలసేపు తోటలో జీకటిలోనిలు  
వకమునుపే యెవరో తటాలున వెనుకగావచ్చినానోదుగట్టిగా  
మూసిరి. క్షణములో నా కాళ్ళు, చేతులు, నోరు, కళ్ళు, గట్టిగా  
బంధింపబడెను. భయమును మించిన విస్మయముతో నేను  
క్రిందబడితిని. సన్ను గోడమీదుగ నెట్లో చేర వేసి యొక  
బండి నెక్కించిరి. బండి రిప్పున సాగెను. నా మనసెట్లుం  
డెనో పలుమాటలలో నేను వర్ణించుటకంటె మీ రూహించు  
కొనవచ్చును. జరిగిన మోసమునకు కోపముతో, భయ  
ముతో నా తెలివి లేమికి బళ్ళాత్తాపముతో, రోషముతో  
ప్రతీకార భావముతో నేను పిచ్చియూహల నన్నియో దారి



పొడుగునను చేయుచునే ఉంటిని. ఎట్టకేలకు బండి ఆగెను. నన్ను దించిరి. నానోటిగుడ్డలు విప్పి నాకు భోజనము పెట్ట బోయిరి. కాని నేను ముట్టలేదు. నన్ను పరుండబెట్టిరి. ఎచ్చట? నాకు దెలియదు. తెల్లవారినతరువాత నానోటికి గుడ్డలుకట్టి మరల బండిలో ప్రయాణమారంభించిరి. రాత్రి నిద్రలేమిచే నచిర కాలములోనే గాఢముగ నిద్రించితిని.

మాణిక్య మొకింతయూగి మరల ప్రారంభించెను.

‘పదిమాటలేల? భోజనమువేళ కాగుచు, మరల బయలుదేలుచు, మేము మూడు దినములు ప్రయాణము చేసితిమి. ఈలోపుగ నాబంధములు వారు విప్పలేదు. భోజన సమయమునకు నోటిగుడ్డలు మాత్రము విప్పుచు వచ్చిరి. ప్రయాణ మెప్పుడు ముగియునాయని వింతగ నుండెను. భయముమాత్రము నాకు గలుగలేదు. వారు నన్ను చంపరని నాకు ధైర్యము బాగుగా గలిగెను. ఎందు కట్లు కలిగెనో నాకు దెలియదు.

‘మూడు దినములకు బిస్సుట మాబండి యాగెను. నన్ను దింపిరి. ఎవరో సాయముచేయగా నేనొకగృహముప్రవేశించి కొన్ని మెట్లెక్కదొడగితిని. నేనొకగది ప్రవేశించినట్లు తెలిసికొంటిని. అచట నాబంధము లన్నియు విప్పబడెను. మూడుదినములకు దరువాత నేను కండ్లుతెరచి చూచితిని. అదియొక విశాలమగు గది. ఒక టే తలుపు ఉన్నరెండుచిన్న కిటికీలును మిక్కిలి యెత్తుగానుండెను. గదిలో శయ్యయు,

సోపాలు నుండెను. నేనచట నాకు నెలలుంటిని—ఆరు నెలలు అక్కడకు నన్ను తీసికొచ్చినది ఓంకార మనువాడు. ఆయిల్లు రాధాయమ్మయను స్త్రీది ! వాడు భార్యభర్తలు, వారికి శ్రీముఖ యను కూతురు గలదు. వీటికి నన్నిచటికి దీసికొనివచ్చిరో తెలియకుండ ఖైదీగా మిమ్ములను గుఱించి పెద్దదిగులుతో, నేనచట ఆరు నెలలు గడపితిని. శ్రీముఖనాతో నప్పుడప్పుడు సంభాషించుచున్నను, నన్ను తన తల్లిదండ్రులు ఏమిచేయనెంచిరో మాత్రము చెప్పినది కాదు.

ఇచ్చట మాణిక్యము వృత్తాంతము వదలివేయు చున్నాము—అనగా నామెవాక్యములుగా జెప్పటయనిమా అభిప్రాయము. మాణిక్యముతరువాత పురుషోత్తమరావురాక దగ్గఱనుండి తిరిగి పురుషోత్తమరావునొద్దనుండి దాసరిపల్లిలో తప్పించుకొనువఱకు జరిగినవృత్తాంతము చదువరులకు దెలిసిన దగుట దానిని ఆమె వారికి జెప్పినట్లుగానే తెలుపుచు దానిని విడుచుచున్నాము. మాణిక్యము పురుషోత్తమరావు నిజమైన పేరు గోవిందంపంతులు. అనిమాత్రము చెప్పలేదు. కారణము జన్మంతరావు కోరికయే. చవితినాటి వెన్నెలలో, దాసరిపల్లి లోని మిద్దెవిడిచి, యామె ఆర్మ్యమును మోసపుచ్చి, పురుషవేషము ధరించి, తూర్పుగా నడుస నారంభించెనని వెనుక చెప్పితిమి. ఆమె వృత్తాంతమచటినుండి తిరిగి యెత్తుకొనుచు న్నారము.

గర్భపురములో రాధాయమ్మగృహము—ఓంకారము  
 శ్రీముఖ, జ్వాలల వర్ణన—పురుషోత్తమరావు రాక—మోసపు  
 మాటలు—తా నాతని వెంబడించుట—రైలులో జరిగిన  
 సంగతి—తాను కనకపురస్టేషను మాష్టరుగారియింట నాటి  
 రాత్రి బస చేయుట—చోరుల మోసము—ఆర్ముఖము తనను  
 దాసురిపల్లి జేర్చుట—అచ్చట పురుషోత్తమ రావొక మిద్దె  
 నేర్పరచియుంచుట—ఆమిద్దెలో జరిగినవివేషములు—పురు  
 షోత్తమరావు పరాయనము—తా నార్ముఖమునకు సుపర్య  
 చేయుట—క్రిందటిరాత్రి యాతని విడిచి పురుష వేషముతో  
 జీకటిలో బయలుదేరుట—ఈ విషయము లన్నియు సవిస్తర  
 ముగా దెలియజెప్పి మాణిక్య మిట్లనెను.

‘ఆర్ముఖమును విడిచి నే నాకనుచీకటిలో బయలుదేరి  
 తిని. నిన్న చవితికదా? ఆకొండెపు వెన్నలలో నేను దైవ  
 వశమున గనకపురము బాటలు కనిపెట్టితిని. నాకప్పటికి  
 నిశ్చయముగా నది కనకపురమార్గమని తెలియదుగాని నే  
 నట్లుహించితిని. తుదకు నేనూహించినట్లేలేనను, కొంత  
 దూరము నడచితిని. అచట గంటలమోత వినరాగా నడక  
 హెచ్చించితిని. అచిరకాలములో నాకు గొన్ని సవారిబండ్లు  
 గన్నట్టెను. అవి యిరువదిని మించుచుండెను. బండ్లలో స్త్రీ  
 కంఠస్వరమున బ్రసంగము స్పష్టముగా వినవచ్చుచుండెను.  
 నేను ఆత్రముగా వెనుకనున్నబండిని జేరితిని.



‘ఎవరువారు?’ అని స్త్రీ గద్దించి అడిగెను.

‘అమ్మా! మిక్కిలి కష్టములోనున్న స్త్రీని—రక్షింపుడు?’ అని నేను దీనముగా బ్రార్థించుచు బురుషవేషమును దొలగించితిని.

‘స్త్రీలేమో గుసగుసలాడిరి. నేను బళ్ళవెంటడి వచ్చుచుంటిని. తటాలున బళ్ళన్నియు నాగెను కొందఱు పురుషులు దీపములతో నన్ను జుట్టుచుట్టిరి. వారియాజ్ఞ ననుసరించి నా వృత్తాంతము మిక్కిలి క్లుప్తముగా వారికి దెలియబఱచితిని. వారు నాయుష్ట మడిగిరి.

‘మీరెక్కడి కేగుట?’ అని నేను ప్రశ్నించితి.

‘మేము పెళ్ళివారము. తరలిపోవుచున్నాము. శాయ కూరు స్త్రీవను జేరుదుము’ అని సమాధానము వచ్చెను.

‘నన్నుకూడ మీబళ్ళలో శాయకూరుస్త్రీవను జేర్చుడు. మీమేలు జన్మలో మఱవను!’ అని ప్రార్థించితిని.

‘వారంగీకరించిరి. నేనొక స్త్రీలబండిలో నెక్కివారితో బాటు ప్రయాణముచేసి, తెల్లవారుజామున శాయకూరుజేరి తిని. పెళ్ళివారును లక్ష్మీపురమువైపుగా వచ్చుచుండుట చేతను మధ్యాహ్నము పోవునట్లు చెప్పటచేతను, వారి కోరిక మీద నేను వారియొద్దనే యుండి, నేటిమధ్యాహ్నము స్త్రీవను జేరి, కొలదిగ బైకమున్నది కావున రెండవతరగతి టిక్కెట్టు కొని, పెట్టెకొఱకు వెదకుచుండ, నదృష్టవశమున జన్మంతరావును జూచుట సంభవించెను. వీలైనంత క్లుప్త

ముగా నాయీ వీడు నెలలచరిత్ర మీకెఱింగించితిని ఇంక జన్మంతరావు తన వృత్తాంతము చెప్పవలసి యున్నది.'

మాణిక్యము వృత్తాంతము ముగిసెను. లేనిపోని వర్ణనలతో గాలముపుచ్చక కథాసందర్భముసుకముగా, క్లుప్తముగా మేమిచట దానిని దెల్పియున్నారము. తరువాత జన్మంతరావును తనవృత్తాంతము చెప్పుమనిరికాని, పలుమారడిగినను నాతడు చిఱునవ్వుతో దనకుఁ జెప్పటకు విశేషములు లేవనియు, మాణిక్యము జాడ కనిపెట్టుట దుర్లభమాయెననియు జెప్పి యూరకుండెను.

'ఈపురుషోత్తమరా వెవడు?' మధుసూదనరావనెను. వీరికిని గర్తపురములోని ఓంకారమునకును సంబంధమేమి? వీరొకరినొక రెఱ్ఱెఱుగుదురు? చిత్రముగా నున్నది!'

'ఈరాధాయమ్మను, సహచరులను దొరతనము వారికి బట్టింతమా?' అని బసవరాజనెను.

ఇట్లే యరగంటకాలము ప్రసంగముతో బుచ్చిన మీదట నందరు భోజనములకు లేచిపోయిరి. మధుసూదన రావుగాదుమాత్ర మట్లే పరుండి మాణిక్యమును బిలిచెను. అమె యాగెను.

'ఎందుకు బాబూ!'

'భోజనము చేసిరావమ్మా! నీముద్దుమాటలు వినక చెవులు వూడిపోయినట్లున్నవి'

‘తప్పక వత్తును.’

‘పోయి రమ్మ’

మధుసూదన రావున కొక్కముద్దిచ్చి మాణిక్యముక్రింది  
కేగెను. ఆతడు కూత్రమట్లే శయనించి యోకించు చుండెను.  
గడియారము టంగుటంగుమని యెనిమిది గంటలు కొట్టెను.

### పదియవ ప్రకరణము

ఆ లో చ న

భోజనానంతరము మాణిక్యము తన గది కేగి, నిలువు  
టద్దముముందు నిలిచి చక చక శిరోజములు వదులుజడ వేయు  
చుండెను. అది త్వరలో ముగించి యామె వెనుదిరుగు  
నప్పటికి సరిగా జస్వంతరా వాగది ప్రవేశించెను. చిఱు  
వవ్వుతో మాణిక్య మాతని సమీపించెను.

‘ఎక్కడికి మాణిక్యం?’ అని యాతడు మృదువుగా  
బ్రశ్నించెను.

‘బాబుదగ్గరకు.’

‘తిరిగి తొందరగా వత్తువా?’

‘పావుగంటలో—’

‘మాటల సందర్భమున—జాలనే పుండవచ్చును.



‘అయిన ?’

‘త్వరగా రావలెనని నాకోరిక.’

‘జస్వంతా ! నీనడత యెప్పుడును వింతయే ? దేనికి?’

‘తెలిసికొనగలవు. మఱియొక ప్రార్థన’

‘అదేమి?’

‘నీవు పురుషోత్తమరావు నిజమైన పేరుచెప్పక నాకు సాయ మొనరించితివి. మీ బాబుతో ఇప్పుడును చెప్పవద్దు.’

‘చెప్పను.’

‘మఱి నిజముగా పావుగంటలో రమ్మ-ఏదోవంకపై.’

‘ఎచ్చటికి ?’

‘మీనాయన గదికి.’

‘సరి.’

మాణిక్య మచటినుండి మేడపై కేగెను. జస్వంతరావు బసవరాజుగదిలోని కరిగెను. బసవరా జచట నాతనికొఱకై నిరీక్షించుచుండెను. జస్వంతరా వాసీచుడై యిట్లనెను.

‘ఏమియు జాడలేదుగదా ?’

‘మాణిక్యము తల్లి జాడయగా ?’

‘అవును.’

‘అవును.’

లేశమును తెలియరా లేదు. మీమమిక్కిలి యీ నడుమ మాణిక్యము విచారములో నాగుంగతిని గూర్చి ప్రయత్నించ లేదు.

జస్వంతరావు కొలదిగ యోజించి యిట్లనెను.

‘మాణిక్యము జననవిషయమున మీభార్య ఆ స్త్రీ  
దగ్గర నుండుటచేతను, తరువాత బది దినము లుపచారము  
చేయుటచేతను, ఆమె యాస్త్రీని గుర్తింపజాలెడిది కాని  
మన దురదృష్టమువలన మీభార్య గతించినది. కాబట్టి ఆ  
స్త్రీజాడ కనిపెట్టుట కష్టసాధ్యమే.’

‘అయినను ప్రయత్నించుదము.’

‘అందులో లోపమేమి?’

‘మఱి ఈరాత్రి నీవు మాటాడవలచిన విషయమేమి?’

‘మాణిక్యము విషయమే.’

‘ఏమిటి?’

‘ఆమెకు యుక్తవయసు వచ్చినది. కష్టసుఖములు  
గ్రహించు జ్ఞానము వచ్చినది కాదా?’

‘అవును.’

‘అయిన నిక దాచవలదు. మీరు నిజముగా నామె  
తండ్రి కాదని, ఆమె జననరహస్య మామె కెఱిగించు నను  
యము వచ్చినదని యామెతో జెప్పుదు. నేటిరాత్రి యామెకు  
సమస్తమను దెలుపవలెను.’

‘నేటిరాత్రియే.’

‘అవును. ఆమె మధునూదనరావుగారి యొద్దనుండి తిరిగివచ్చిన వెంటనే తన విషయము నామె సంపూర్ణముగా దెలిసికొనవలయును.’

‘నే నామె జనకుని కాదని తెలిసికొని యామె సన్న పూర్వమంతగా ప్రేమించదేమో?’

‘మీ వెట్టి, ప్రేమ ఆమె కెప్పటికిని తగ్గదు.’

తరువాత గొంత కాలము వారు రహస్యముగా గొన్ని విషయములు చర్చించుకొన జొచ్చిరి. అంతలో వారి కెవరో మేడమెట్లు దిగుచున్న చప్పుడు వినవచ్చెను. జస్వంతరా విట్ల నెను.

‘మఱువకుడు. సంపూర్ణముగా దెలియజెప్పుడు.’

‘తప్పక’

‘తొండరపడక యుక్తియుక్తముగా ఎఱిగింపుడు.’

‘అట్లే’

‘ఆమె వచ్చుచున్నది. నేను అరగంటలో మరల దిరిగివచ్చెదను.’

‘ఇచటికే’

జస్వంతరావు లేచి నిష్క్రమించెను. మఱి రెండు నిమిషములకు మాణిక్య మాగది ప్రవేశించెను.



## పదునొకండవ ప్రకరణము

~~~~~

లలిత

బసవరాజుండిన గదినుండి బయలు వెడలిన జస్వంత రావు తిన్నగా వంటయింటి దారిబట్టెను. అతడచట జేరు నప్పటికి లలిత సామగ్రిగద్దచుండెను. జస్వంతరావు రాక చూచి యామె తనపని త్వరలో గావించెను. పిమ్మట నామె యాతని సమీపించి ప్రేమతో గాఢాలింగసమునర్చి, శాష్పములతో ముఖముముద్దాడెను. జస్వంతరా వామెను మృదువుగ నొకబల్లపై గూర్చుండబెట్టి తా నామె సరస నాసీనుడాయెను. లలితప్రసంగ మిట్లారంభించెను.

‘నాయనా! ఇట్లెంత కాలము గడుపుదుము? ఏమిసంగతి యుతేలదాయెను. ఆయిరువురిలో నొకనిజాడయైన జిక్కెనా?’

‘ఒకనిచేమి? ఇద్దరిసంగతి తేలెను. మిక్కిలి తలవని తలంపుగ’

‘ఏమి! సుమారు పదునారేండ్లక్రిందట పలాయనము చేసిన గోవిందంపంతులును, ప్రస్తుత మెచ్చట నున్నవారో నీకు దెలియునా?’

‘తెలిసినట్లే’

‘ఎవరిమూలమున?’

‘మాణిక్యమువలన,’

మాణిక్యమువలననా ! మఱింత చిత్రముగా నున్నది.  
ఎట్లు?

‘విశేషములు తరువాత జెప్పెదను. ప్రస్తుతవిషయ  
మేమన పురుషోత్తమరావనే గోవిందంపంతులు—ఆర్మ్యఖ  
మాతని సేవకుడు.’

‘ఛండాలుడు!’

‘అవును. మాణిక్యమును వెలయాలివృత్తికి ద్రిప్ప  
జూచిన పురుషోత్తమరావు నిజముగా మనపగవారిలో నొకడు  
అలిత యొకింతకాలము సావధానముగ నాలోచింప  
జొచ్చెను. జన్మంతరావట్లే శాంతముగా నాసీనుడైయుండెను.  
ఎట్టకేల కామె యిట్లనెను.

‘పురుషోత్తమరావు ఆర్మ్యమునుగాల్చి పలాయనము  
చేసినట్లు మాణిక్యము చెప్పలేదా? మరి ఆతనిపోక కనిపెట్ట  
వలయును.’

‘నేను తేపువెళ్ళి తగుప్రయత్నములు చేయుదును.’

‘తిరిగి రాక?’

‘మిక్కిలి తొందరగా—మధుసూదనరావు విషయ  
మేమి? మనయనుమానము నిజమా?’

‘తప్పక కావచ్చును.’

జన్మంతరావు వదన మాశచే విడిసిం చెను.

‘ఎట్లమ్మా?’

‘ఈ సంవత్సరమున్నర నుండియు నాకు దెలిసినంత వఱి కాయన నెత్తిమీద యూలాటోపీ మాయెదుట తీయ లేదు.’

‘స్నానము నిత్యము గదిలో జేయుచు దలుపులు బంధించునుగదా?’

‘అవును ఎప్పటివలెనే.’

‘ఇది యొక పెద్దకారణము కావచ్చును—కాకుండ వచ్చును. అయినను నేను తేపాతని సూక్ష్మపరీక్ష చేయ దలచితిని.’

‘ఏవిధముగ?’

‘నా ప్రస్తుతపు ఉద్యోగముతప్ప విగిలిన విషయము లాతనికి జెప్పి యాతని సమక్షమున గోవిందం పంతులు పేరును దానిమూలమున ‘కన్నపుదొంగ లోని కొన్ని విషయములును దెత్తును. మధుసూదనరావు ముఖమప్పుడు పరీక్షింపవలసి యున్నది.’

‘అవును. మంచి యుపాయమే.’

మధుసూదనరావు నిజముగా మనమనుకొను పురుషుడైన తప్పక బయలుపడును.

‘తప్పక’

‘అది యట్లుండనిమ్ము; తేపు మాణిక్యము హస్తమడిగెదను. అప్పుడు మనసంగతి వచ్చును. నీవు నాతల్లి వని—మొదలైన విషయములు అందఱికిని తెలిపెదను. ఇక దాపరికము అవసరములేదు.’



‘నీ నిజమయిన పేరును, ప్రస్తుతపువృత్తియు జెప్పుదువా?’

‘లేదమ్మా, కాని కేటిరాత్రి మాణిక్యము నకు మా త్రము ఆసంగతులు, మన శాంధవ్యము చెప్పవలసియున్నది. ఆమె యిష్టాయిష్టములు కనుగొనవలెను. నేనే పగటిచుక్క నని చెప్పినప్పు డామె యంగీకరించునో, లేదో చూడవలసి యున్నది.’

‘మంచిది చంద్రమా, శ్రీధరు డెచ్చట నున్నట్లు?’

‘గర్తపురములోనే. విశేషము లేమైన నున్న రామరా జుత్తరము వ్రాయును. నా పెండ్లియైన తరువాత మాణిక్యము తల్లిదండ్రుల బరామర్శ చేయవలసి యున్నది.’

‘ఆమె జననవృత్తాంత మామెకు దెలియబటచుడు.’

ప్రస్తుతము బసవరాజు ఆపని చేయుచున్నాడు.

‘నాయనా! ఇక నీవు విస్తారము నన్ను విడిచియుండిన నేను నిలువలేను పగకొఱకు బ్రాణములు నిల్పితిని. ‘కన్నపు దొంగ, వ్రాసిన వెంకటరావుగారు నా పగ కొంతతీర్చిరి— మిగిలినది నాకన్నుల వెలుగు నీవు తీర్చవలెను. నాకదే కోరిక.’

జన్మంతరావు విచారముతో దలయూచి తల్లిని లాలించుచు నిట్లనెను.

‘అమ్మా! ఒకయడ్డుచూడవైతివి. నిజముగా మధు సూదనరావు మన మనుకొనినట్లు సతారామైన?—’

పైన భగవంతుడున్నాడు! అని లలిత తలయూచుచు సమాధాన మిచ్చెను.

‘మనమాతనిపై నెట్లు పగదీర్చుకొనగలము?’

‘అసంభవము.’

‘కావున, గొన్ని చిక్కు లింకను గలవు. వానినిగూర్చి పిచ్చుట యోజింపవలసియున్నది. ప్రస్తుతము పోయినచేదను,

‘ఎచ్చటికి?’

‘మాణిక్యమును జూచుటకు—చురల గొంత కాలము నకు దిరిగి వత్తును. నీ విచ్చటనే యుండువా?’

‘అవును.’

జర్వంతరావు తల్లిని గాగిలించి గదిచూచి నిష్క్రమించెను. లలిత దీర్ఘాశ్వాస నారంభించెను.

## పండ్రెండవ ప్రకరణము

జెనుకటి సంగతి

మాణిక్యము గదిప్రవేశించు నప్పటికి బసవరాజు చేతిలో నొక మడిచిన కాగితముపట్టుకొని యామెకొత్తకు నిరీక్షించు చుండెను. ఆమె వచ్చిన్తోడనే యాసనముచూచి బసవరాజు గంభీరముగా నిట్లనెను,

‘అమ్మా! నేటిరాత్రి నీకొక వింత సంగతి తెలుప బోవుచున్నాను. నీవు సునిద్ధురాలవై యుండుము.’

‘దానినైజ మెట్టిది ?’ అని మాణిక్యము విస్మయముతో నడిగెను.

‘నీకు మిక్కిలి సంబంధించినది—చెప్పుచునా?’

‘చెప్పుడు’

‘నేనును, నాభార్యయు నీ కేమగుదుము!’

‘మీరు నాతల్లిదండ్రులు!’ అని యామె మఱింత విస్మయముతో ననెను.

‘కాదని యీక్షణమునుండి తెలిసికొనుము.’

మాణిక్యము తనచెవులను నమ్మజాలకపోయెను.

‘నాయనా ! ఇదేమి విపరీతము ! నీవునాకన్నతండ్రివి గావా ? రమణమ్మ నాకన్నతల్లి కాదా?’

‘ముమ్మాటికిని గాదు—కాదు. అయినను నీయందు బుత్రికాహత్సల్యము నాకు రేణువై నను తగ్గలేదనియెఱుగుము

‘ఇదెట్లు? ఇన్ని నాల్గీవిషయముదాచితిరేల? నానిజమైన తల్లిదండ్రులెవ్వరు? మీరేల నన్ను మాయగా బెంచితిరి?’

‘నీతల్లిదండ్రులెవ్వరో దేవునికెఱుక—కొన్ని కారణములచే నిన్నింతమాయగా బెంచితిమి’

‘ఇంకను దాపరిక మొందులకు?—అన్నియు విశేషముగా చెప్పుచు.’

‘ఈ కాగితము చూచుకొనుము—నీకన్నయు విశేష మగును.’



‘ఆత్రముగా మాణిక్యమాంకాగితమునందుకొని దాని మడతవిప్పనారంభించెను. బసవరాజామెచర్యఁ జూచుచు నిట్లనెను,

‘మొదట నీకందలిసంగతులు అర్థముగాకపోవచ్చును. కావున స్వల్పముగ జెప్పవలసియున్నది. ఈ కాగిత మొక స్త్రీ పుస్తకములోనిది—వ్రాతయు నామెదియే. దీని నామె పుస్తకమునుండి చించి మాయుంటిలో బల్లపైఁ బెట్టి బాలెంత రాలె నను లక్ష్యపెట్టక తొమ్మిది దినములబిడ్డను నిన్ను విడిచి చిత్రముగా నంతర్థానముదెను. నాటినుండి నేటివఱ కామె జాడ లేదు!’

మాణిక్యముజన్మ ఆమెకన్నులయెదుటనే ప్రచండ మైన మార్పును చెందుచున్నట్లుండెను.

ఈసంగతులు జరిగి యెంతకాలమైనది?’ అని యామె గంభీరముగా నడిగెను.

‘సుమారు పదునాఱు సంవత్సరములని నేను వేఱ చెప్పవలెనా? నీవయసును బట్టి తెలిసికొనలేవా?’

‘ఔను—నాబుద్ధి తారుమారైనది. పదునాతేండ్లు మాయమ్మ జాడలేదుగా!’

‘లేశమును—ఆ కాగితమిప్పుడు చదువుము. సంగతులు విశదమగును.

వఱకుచున్న హస్తములతో మాణిక్యము కాగితము చదువ దొడగెను. అందీ క్రిందివిధముగ వ్రాయంబడి

యుండెను—ముత్యములవంటి యక్షరములు—దస్తూరి యొక స్త్రీది.

‘దైవమా! నాయపరాధముల తమించుము. నేను నీయెడ—నాయెడల—అనేకులయెడల మిక్కిలి ద్రోహ మొనర్చితిని— నే నొక స్త్రీనిగదా !

నే నేమిచేయను?—పాదుసొమ్ము—పాపిష్టిధనము ! దానికి లొంగితిని—లొంగనివారెవరు? పురుషుడును చక్కని వాడే, మిక్కిలి ధనికుడు, నావృత్తి యాతఁడెట్లు కనిపెట్టెనో? ఆతనికోరికకు నేనంగీకరించితిని. కాలము కులాసాగా గడచినది—పదు నేనురాత్రులు—అయిదువందల రూకలు ?

‘ఈ ఆరు నెలల నుండియు వానిజాడలేదు. పెద్ద ఆశ పెట్టి ఆపురుషు డెక్కడ కేగెను? ప్రస్తుతియు కొంత కాలము ఇబ్బంది లేదు. కాని పిలయూలును— నాకీగర్భమేమి?— కానిమ్ము...ఎట్లు కానున్నదో !

‘తలవని తలంపుగ వామనరావుతో పరిచయము— బీడవాడు—పిల్లలులేరు— భార్య, తానుమాత్రమే! — ఆలోచించనిమ్ము నాకాన్ను ఆయనవాతను వేయనా? ఆయన ఒప్పుకొనునా? ఒప్పుకొననిచో నా నగలులేవా?— పాపిష్టి నగలు? ఆయనను గడ్డితినిపించవా?’

మాణిక్యమాగెను. కాగిత మొక వైపునున్న సంగతులై పోయెను, అవి యామెకు బూర్ణముగా నర్థముకాలేదు—

పూర్ణముగా నర్థముకాకుండనులేదు. వింతతో నామె బసవ రాజువైపు తిరిగెను.

‘వామనరా వెవరు?’ అని యామె యడిగెను.

‘రెండువైపులఁ జదివితివా!’

‘లేదు ఒకవైపుమాత్రమే.’

‘అయిన బూర్తిగా జనువుము—తరువాత మాటాడు దము.’

‘అప్పుడు నాసంశయములు తీర్చెదరా?’

‘తప్పక’

మాణిక్యము కాగితము త్రిప్పెను. అటువైపున దస్తూరి కొంచెము వణకుచున్నట్లు వ్రాయబడెను. కాని వెనుక వ్రాసిన స్త్రీయే దానినికూడ వ్రాసినని చూచిన వెంటనే కనుగొనవచ్చును. అదియొక శేఖరూపకముగ నుండెను. ఉద్రేకముతో మాణిక్య మిట్లు చదివెను.

‘వామనరావుగారు! కుసుమమ్మగారు! నాయీ మహా పరాధమును మనస్ఫూర్తిగా క్షమించి, దిక్కులేని యీ పసి బిడ్డను గాపాడుదురుగాక!’

‘నేను దోషపూర్వకముగా గర్భము ధరించితిని. నా ప్రియుడెవ్వడో నాకే తెలియదు. ఆతడు మాయమయ్యెను. నేను సంతర్థాన మగుచున్నాను. ఈ బిడ్డకు నల్లియు దండ్రీయు మీరే. నాకున్న సగలలో సుమా రాగునూర్ల గూకలఖరీదు గలవి ఇచ్చట బెట్టినాను. పిల్ల కేలోటును



లేకుండ గాపాడుదు. ఇదియే నా కడసారి ప్రార్థన. మిమ్ము  
మఱిమఱియు బ్రతిమూలు—'

‘ఆ’

‘అలం తాజా’

‘నాపోక కనిపెట్టుటకు పిచ్చిప్రయత్నములు చేయ  
కుడు. నేను మీకు మరల జన్మలో గనబడను. పసిబిడ్డను ధన  
మాశచే జంపవద్దు.’

కాగితమును జదువుట ముగిసెను. మాణిక్యము కొంత  
కాలము యోజించెను. అంతట నామె కాగితమును భద్ర  
ముగా మడిచి బసవరాజుతో నిట్లనెను.

‘తండ్రీ! నేనీ కాగితమును జన్మాంతము నాదగ్గఱ  
నుంచుకొనెదను. ఇక నీ జన్మలో నా కన్నతల్లిని జూచుట  
అసంభవము. ఈ ఊణముదనుక గన్న తల్లిదండ్రుల మఱి  
పించిన మీ భార్యాభర్తల కిప్పుడును, ఎప్పుడును గృతజ్ఞ  
రాలను. విధేయురాలను.’

‘అమ్మా! నేను మిక్కిలి ప్రయత్నించి ‘ఆ’ యను  
మొదటి యక్షరపుపేరుగల యా స్త్రీజాడ గనిపెట్ట జూచితిని.  
కాని లాభములేకపోయెను. ఈమూడు నాలుగు సంవత్సర  
ములనుండి జన్మాంతరావుకూడ మిక్కిలి పాటుపడుచున్నాడు—’

‘అయిన జన్మాంతరావునకు నా జనన వృత్తాంతమెల్ల  
ఈ నాలుగు సంవత్సరముల నుండియు దెలియునా?’

‘నేనే చెప్పితిని. ఆతనికి బాగుగా దెలియును.’

‘మఱి యాతడిట్టి నన్నేల ప్రేమించుచుండెనో?’

‘ఆతనికి జన్మవిధముప్రధానముగాదు—గుణరూపములు ముఖ్యమని ప్రప్రథమముననే చెప్పియున్నాడు.’

‘జన్మంతా! ఎంతసజ్జనుడవు!’ అనుచు జవ్వని ప్రేమ పూర్వకముగా నిట్టూర్చెను. ‘నీకేమియు సందేహములు లేవా?’ అని బసవరాజు ప్రసంగము మార్చెను,

‘ఔను ఉన్నవి. మీనిజమైనపేరు వామనరావని అమ్మపేరు కసుమమ్మ యని యిప్పుడు తెలిసినది—కాదా?’

‘అవును—ఇంకను?’

‘మధుసూదనరావుగారి కీవిషయమెల్ల దెలియునా?’

‘తెలియును—కాని నీతో నీ జననవృత్తాంతము చెప్పువఱకు నేను వెనుకటి మారుపేరుతోడనే ఉండదలచితిని. నేనును మీపెంపుతండ్రియు, జన్మంతరావును నొక పలుకుబడి మీద నడచితిమి’

‘తలిదండ్రు లెవరో తెలియనిదాననగు నన్ను మధుసూదనరావుగారు పెంచుకొననెట్లంగీకరించెను? ఆయన మిక్కిలి ధనికుడు—వలెనన్న నన్ను మించినవాడు పెక్కుమంది లేరా?’

‘జన్మంతరావువలెనే మధుసూదనరావుగారికి గూడ గుణరూపములే ప్రధానము—’

‘చిత్రమే? ఈరెంటికిని నేనే దొరికితినా?’

‘అవును. మిగిలిన సందేహములు?’

‘నేను పుట్టినప్పుడు మీరేయూరిలో నుంటిరి?’

‘మల్లాపురములో నుంటిమి.’

‘తరువాత?’

‘నీవు జన్మించిన పిమ్మట సంవత్సరమునకు మల్లాపురము విడిచి నెల్లూరు చేరితిమి. అచ్చట బద్దేడ్లుండు నప్పటికి తలవని తలంపుగా జన్మంతరావుతో బరిచయమాయెను’

‘మాలమ్మ—అనగా కుసుమమ్మగారు—చనిపోవుటయే. ఆపరిచయమునకు గారణము. ఆసంగతి నాకు దెలియును. మీదుమిక్కిలి మనము జన్మంతరావు మూలకముగా నెల్లూరువిడిచి లక్ష్మీపురమువచ్చుటకూడ నాకు బాగుగా నెఱుకయే కాని నీవు మల్లాపురము నేల మొదట వీడితివి?’

‘జీవనముజరుగక—నెల్లూరిలో నాకు బరిచయమైన యొక పెద్ద మనుష్యురాశ్రయించితిని. ఆయనదయచే నాకిచ్చట జీవనోపాధి యేర్పడెను.’

‘మీకు నేను మిక్కిలి శ్రమయిచ్చియుందును. నన్ను కని విడిచిపోయినతల్లి తల్లిగాదు. నిజముగా కుసుమమ్మగారే నాకన్నతల్లి. మీరే నాకన్నతండ్రి. నేను మీగర్భావాసముగ నే యెంచుకొనుచున్నాను.’

ప్రేమతో బాష్పములు స్రవింప; వామనరావా బాలికను గొగిలించి శిర మాఘ్రాణించెను. మాణిక్యమును సంతోష



శ్రువులతో నాతనికంతము తనమృదుహస్తములతో బెన  
వైచెను.

‘నాకు పేరు పెట్టినది మీరా, లేక, నన్నుకన్న  
యామెయా?’ మాణిక్య కూతని నడిగెను.

‘మేమే, అని వామనరావు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

ఆసమయమున సరిగా గదితలుపు నిశ్శబ్దముగా  
దెరచుకొని జస్వంతరావు లోని కేతైచెను.

### పదుమూడవ ప్రకరణము

మ టి యొ క వి ం త

జస్వంతరావుకయూసనము నధిష్టించువఱకు మాణిక్య  
మాతని జూడలేదు. ఆమె బసవరాజువైపు తిరిగి సంభాషించు  
చుండెను. కాని బసవరాజుతని రాకను గనిపెట్టి చిటున  
వ్వుతో నాతని నాహ్వాన మొనర్చెను. జస్వంతరావు మంద  
హాసముతో గన్నుగీటెను. దీనిలో మాణిక్యము తనప్రియుని  
జూచుట తటస్థించెను. కృతజ్ఞతచే గళకళలాడుచున్న ముద్దు  
మొగముతో నామెలేచి జస్వంతరావును సమీపించెను.  
ఆతడు నాసనము విడిచి యామెను గాఢాపరిరంభణ మొన  
ర్చెను, కాముకీకాముకు లిద్వరు నొండొరులమనసులలోని  
యభిప్రాయములు గ్రహించుకొనిరి. అంతట నెదురుగ నాసన  
ములపై కూర్చుండి వారిట్లు ముచ్చటించుకొనదొడగిరి.

‘నీజన్మవృత్తాంతమంతయు వామనరావుగారు తెలిపి  
యున్నారా? అని జన్మంతరా వామె నడిగెను.

‘పూర్ణముగా జెప్పినాడు.’ మాణిక్యము సమాధా  
నము చెప్పెను. మధుసూదనరావుగారికి గూడ నీసంగతియెల్ల  
బూర్తిగా దెలియనట—కాదా!’

‘అంతయు దెలియును’

‘మొదట—ఇట్టి నన్ను ప్రాణతుల్యముగ ప్రేమించు  
చున్న నీకు జన్మమెల్ల కృతజ్ఞురాలను—దాసురాలను”

‘చెప్పవద్దు—’ అని జన్మంతరావు సవ్వెను.

‘తరువాత నన్ను పెంచుకొనుచున్న మధుసూదన  
రావుగారికి యావజ్జీవము మిక్కిలి విధేయురాలను.’

‘అది నాకు సమ్మతమే’

‘ఇక దాపరిక మొందులకు?’ — వామనరావుగారిని  
నిజమైన పేరునే పిలుచుచుందుము. ఏమి?’

‘అట్లే’

‘కాని—కాని దాని లలిత కనుమానముగాదా!’

‘భయములేదు. ఆసంగతియెల్ల నామె కిదివఱకే  
తెలియును.’

మాణిక్యము దిగ్భ్రమ చెందెను.

‘దాసికా! లలితకు? నాజన్మగహస్యమా? ఎవరు  
జెప్పిరి?’

‘నేను అని జన్మంతరావు శాంతముగా బ్రత్యుత్తర మొసగెను.

మాణిక్యము మఱింత వింత చెందెను.

‘నీవా, ఆమె కేల చెప్పితివి?’

‘అవసరముండి—ఆవిషయము త్వరలో దెలిసికొన గలవు. ప్రస్తుత మడుగ గూడదని నాకోరిక—అది యటుం చుము. నేటిరాత్రి వింతలు పుట్టినని నీకు మఱియొకవింత తెలుప వలసియున్నది.’

‘ఏసంబంధము?’

‘నన్నుగూర్చి.’

‘నిన్నుగూర్చియూ? అయిన అవశ్యము జాగ్రత్తగా విందును.’

‘గంభీర భావముతో గూడ వినవలెను.’

‘తప్పక’

‘అయిన వినుము.’

మాణిక్యము తొప్పవల్పక జన్మంతరావును తన విశాల మనోహార సీల నేత్రములతో జూచుచు గూర్చుండెను. ఆతడు గంభీర భావముతో బ్రసంగమును మరల నిట్లారంభించెను.

‘నే నెవడనుగా మీతో జెప్పియుంటిని?’



‘నీవా? మీది దక్షిణాది యనియు, నీవొక సంపన్నుని ఏకపుత్రుడ వనియు, నీకు బంధుగు లొక్కరును లేరనియు దెల్పితివి.’

‘దేవుని దయవల్ల నేను సంపన్నుడ నగుట వాస్తవమే, కాని కొన్ని విషయములలో సదుద్దేశముతో నేను నిన్ను హృదయపూర్వకముగా మోసపుచ్చితిని యిప్పుడు చెప్పుచున్నాను.’

మాణిక్యము తన చెవులను నమ్మన ట్లగపడెను.

‘ఏమి, జస్వంతా! నీవు నన్ను మోసగించితివా?’

‘అవును.’

‘కానిమ్ము, నీమోసమును నేను మనఃపూర్వకముగా తుమించెడను, సదుద్దేశముతో జేసినట్లు చెప్పుచున్నాడవు. నీయుద్దేశ మేమి? మున్నుండుగా నీవు చేసిన మోసస్వభావ మెట్టిది?’

జస్వంతరావు కొలదికాలము మాణిక్యమును నిదానించి చూచి యిట్లనెను.

‘నేను నిజముగా నెవ్వడనో నీకు జెప్పలేదు. ఇప్పుడు చెప్పుదునా?’

‘చెప్పుము.’

‘నీవు నాపేరు వేరువిధముగా వార్తాపత్రికలలో చదివి యున్నావు. నా పేరుచాలవఱకువ్యాపించినదని యెఱుగుదువు.’

జస్వంతరా వాగెను. మాణిక్యము తెల్లబోవజొచ్చెను.

‘అట్లయిన—’

మాణిక్యం ! ఇప్పటికిని దెలియవా ?

‘నీవు—నీ—వు—ప—గ—టి—’

ఆమె పై మాటల నుచ్చరింప లేకపోయెను.

‘అవును; దశదిశలు పేరుమోగుచున్న యా పగటి చుక్క నే నేను’ అని జస్వంతరావు శాంతముగా బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

మాణిక్య మొక్కమాటుగ గంపించి, తల వక్షముపై వ్రాల్చి, దీర్ఘముగా బది నిమిషములకాలము యోజించుచు నిలువబడెను. జస్వంతరావు నా యోజనాపర్యవసానము నకై నెమ్మదిగా నిరీక్షించుచుండెను.

ఎట్టకేలకు మాణిక్యము తలయెత్తెను. ఆమె ముఖమున నెట్టి మార్పును జస్వంతరావునకు దోచలేదు.

‘సరిగా నీసమయమున నీసంగతి నాకేల చెప్పితివి ?’ అని యామె మెల్లగా దన ప్రియునడిగెను. ఆ కంఠములో నెట్టి తొట్రుపాటును లేదు.

‘తేపు మధుసూదనరావుగారిని నీహస్తము నడుగ బోవుచున్నాను. ఆయన యంగీకరించునని వేతే చెప్ప నక్కఱలేదు. నీవును ఇదివఱకు నమ్మితిండితివి? పెండ్లియైన పిమ్మట నాగుట్టు బయలుపెట్టి నిన్ను కలచుటకంటె వివాహ పూర్వమే తెలిపిన నీ యిష్టాయిష్టములు కనుగొనవచ్చును గదా ?’

‘ఉదారమనస్కుడా!’ అనుచు మాణిక్యము తటా  
లున నాతని కంఠమును, దన మృదుహస్తములచే బెన  
వైచెను. ‘మనయాత్మ లొండొంటిలో నై క్యమైనవి. వానిని  
విడదీయుట యసంభవము—అనవసరము. మహాప్రభువైనను—  
కూడు, గుడ్డలేని దరిద్రుడైనను నా జస్వంతుడు నా జస్వం  
తుడే?—మాణిక్య మాతనిని లనమును రోయజాలను.’

‘ప గ టి చు క్క చోరమాత్రు డని యెంచుము. క్రమ  
క్రమముగా నా చరితము తెలిసికొనగలవు. అప్పుడు నా  
నడవడి నీకు విశదమగును. నా చర్యలు—’

‘ఏమి నీవెంత చెప్పవలెనా? అనుమానించువారికి నీ  
విషయములు పూర్ణముగా దెల్పికొనుము.’

జస్వంతరావు పరమానందము చెంది సుశీలయగు  
మాణిక్యమును వెడద నుడుటిని ముద్దాడెను.

‘మాణిక్యం! ఇక నాకు లోకములో గల యొక్క  
బంధువును నీకిప్పుడు చూపవలసి యున్నది.’

మరల నా జవ్వని యాశ్చర్యముచే బాలిపోయెను.

‘నీబంధువా?—ఇప్పుడు చూపెదవా?’

‘ఔను—అమ్మా!’ అని యాతడు పిలిచెను.

అచిర కాలములో లలిత యాగది ప్రవేశించెను.

‘లలిత—మితల్లియా! దాసి—దాసి—కాదా?’  
అనుచు మాణిక్యము మితిమీరిన విస్మయముచే దడబడ  
సాగెను.



‘దాసి కాదు—నన్ను శిక్షింపు ! నా ప్రియజనని’  
జన్మంతరావు ప్రోథముగా సమాధానము చెప్పెను.

‘ఈక్షణముచుండియు నాముద్దుల త్త!’ అనుచు మాణిక్య  
మామె కౌగిటిలోని కురికెను.

ఆనందముతో లలిత యాసుందరిని లాలించజొచ్చెను.

### పదునాలుగవ ప్రకరణము

#### వ థు వు ప్రా ర్థ న

లలితయు, జన్మంతరావును, మాణిక్యమును మామ  
కుర్చీలపై నాసీనులైరి. మాణిక్య మొక పెద్దకలచుండి నాటి  
రాత్రి మేల్కొని నట్లుండెను. ఈ పదునై దేండ్లనుండియునామె  
యొక్కటే కలకనుచుండెను. ఇప్పు డాస్వప్న మేఘములు  
విచ్చిపోయి సత్యభానుడు ప్రకాశించుచున్నట్లా మెకు దోచెను.  
మొదట వామనరావును, నాతనిభార్యయు, దరువాత జన్మంత  
రావును, పిమ్మట మధుసూదనరావుగారును జిట్టచివరకుదాసి  
లలితయు—వేయేల? తనకు బరిచయముగలవారెల్లరు తనను  
మోసపుచ్చిరి. తనయడల వింతగా బ్రార్థించిరి. తానో! తాను  
వారాడించిన ట్లాడి తనను తానేమోసపుచ్చుకొనెను. అయిన  
నామె యుదారస్వభావము చివుక్కుమనలేదు. అంతయుమనో

హారమగు గారడిగా నామె భావించుకొనెను. ఇప్పుడు చిత్ర  
ధూమమంతయు విచ్చి వస్తువు లామెకు స్వస్వరూపములతో  
గనుబడ దొడగెను.

అనేక విషయము లామె జస్వంతరావు నడుగదల  
చెను. కాని వింతయెల్ల బూర్తిగా నణగమి నామె మాటి  
మాటికి నాసంగతులే తలపోసికొనుచు ‘బసవరాజు నాతండ్రి  
కాడా ? కుసుమమ్మ నాతల్లి కాదా ? జస్వంతరావు జస్వంత  
రావుకాడా ? లలిత లలిత కాదా ?—ఇదేమిచిత్రము ? క్షణ  
ములో బకృతియెల్ల నొక్కమాదుగ మారినట్లయినది !’  
అనుకొనుచుండెను.

‘నీ కనుమానములున్న జస్వంతరావు తీర్చును. నేను  
పోయెదను.’ అని చెప్పి లలిత వెంటనే నిష్క్రమించెను.

గదిలో గొంత ప్రసంగము జరుగును.

వధూవరుల నీతరుణమున నొంటిగ విడుచుట యుత్త  
మమని యామె గ్రహించి యట్లొనర్చెను.

ఆమె నిష్క్రమించిన తరువాత జస్వంతరావు తన  
కుర్చీ మాణిక్యము కుర్చీ ప్రక్కకులాగి, యామె భుజము  
తట్టుచు నిట్లనెను.

‘వింతచే నేమియు మాటాడలేకుంటివా?’

‘అవును.’

‘నిజమే; వింతగనే యుండును. తేపు మధుసూదన  
రావుగారితోడను, వామనరావుగారితోడను నేను పగటిచుక్క

నని చెప్పవద్దు. నాయనుజ్ఞ యగువఱకు వారి కావిషయము దెలుపకుము.'

'అట్లే కానిమ్ము. కాని లలితమ్మ మీయమ్మ యను సంగతి ?'

'తేపు నేనే చెప్పెదను.'

'మంచిది కాని నీ వీపగటిచుక్క పేరుతో నెన్నాళ్ళుంటివి?'

'సుమారు నాలుగు సంవత్సరములు.'

'అనగా, మేము నెల్లూరులో నున్నప్పుడు నీతో మాకు బరిచయ మాయెనుగదా ? అప్పటికి నీవు పగటి చుక్కగా నుంటివా?'

'ఉంటిని—అదే క్రొత్త.'

'ఈశృత్తి యేదకొంటివేల?'

'ఇప్పుడు చెప్పజాలను. సమయము వచ్చినప్పుడు తెల్పెదను. తేపు మధుసూదనరావుగారితో సంభాషించు నపుడు తెలిసికొనగలవు.'

'ఇట్లేన్నాళ్ళుండదలచితివి?'

'భగవంతునిదయ.'

మాణిక్యం ఆలోచించుచు నాతనిజూచి 'నేను వధువును, తేపు నావణి నడుగబోవుచున్నావు—కాదా?' అని అడిగెను.

'అవును.'



అమె యాతనికంతము కౌగిలించి, తనతల్లి యాతని వక్షముపై జేర్చి యాతని నేత్రముల దిలకించుచు ప్రేమతో నిట్లనెను.

‘వివాహమునకు ముందువధువునకొక ప్రార్థనగలదు.’

జస్వంతరావు గంభీరముగా జింతింప నారంభించెను, మాణిక్యము నిట్లనెను.

‘పేరు వినినంత జనులు గజగజవడకు పగటిచుక్క మహాత్మ్యము నేనెఱుగకపోలేదు. అతని సాహసములు పత్రికలలో చూచి చెప్పరానివింత చెందుచుండెడిదానను. కాని జస్వంతుడే భయపడకు డగు నాపగటిచుక్కయని నే నెఱుగను. నాకొరిక స్వల్పము-నీకడ్డములేదు. నాప్రార్థన దీర్చువా?’

‘చెప్పుము’ అని యాతడు నెమ్మదిగా ననెను.

‘నీవీశపథం నేయుద్దేశముతో బూనితివో... యే యభి ప్రాయముతో నిట్టి ఘోరసాహసముల నొనర్చుచుంటివో నీకేయెఱుక—భగవంతుని కెఱుక, నాప్రార్థన యేమన, నీ యుద్దేశము నెఱవేరిన వెంటనే—ఆమఱుకుణమే-నీవీ వృత్తి వదలవలెను. లేనిచో నామనసున కూఱట యుండదు—’

‘ఈ సమయమున నీ కొరిక నిరాకరింపను. అట్లేయగు గాక! అయినను మిక్కిలి బలవంతముగ నాసమ్మతి నిచ్చుచున్నానని మాత్రము తెలిసికొనుము—మతియొకరైన దానిని జస్మంలో బొందజాలరు.’ అని పగటిచుక్క దృఢముగా జెప్పెను.

మాణిక్యము మాటుమాటాడక తలయెత్తి తనకు దానే యాతని ముద్దాడెను. దానివలన నామె యాసందము జస్వంతరావునకు విశదమాయెను.

‘నీ నిజమైన పేరు నాకు జెప్పవచ్చునా ?’ అని కొంత నేపుండి యామె యడిగెను.

‘చెప్పరాకేమి ?—కాని నీకు మాత్రము జన్మాంతము నేను జస్వంతరావునే,’

‘అట్లే’ అనుచు నామె సంతోషము చూపెను.

‘జేపు భోజనములై నతరువాత మధుసూదనరావుగారి ముఖ్యవిషయములు తెలిసికొనగలవు. నేటిరాత్రి కివిచాలును’

‘ఈనాటిరాత్రి నాజీవితములో మఱవజాలను !’

‘పోయి పరుండి విషయము లేకరువు పెట్టుకొనుము’ అనుచు జస్వంతరావు లేచెను. మాణిక్యమును లేచెను. ఒకరిచేతి నొకరు ముద్దాడి వారు తమతమ గదులకు జనిరి.

---

పదునైదవ ప్రకరణము

---

మ అ నా దు

‘తెల్లవాడవు. క్రమక్రమముగా బడిగంటల ప్రాద్దె క్కెను. తారామనిరములో నెల్లరును దిశక్రమముల నిర్వ

ర్తించి భోజనము లొనర్చిరి. అప్పుడు జస్వంతరావు మధుసూదనరావుగారి గదిలోనికి బోయెను. అచ్చట మాణిక్యము గూర్చుండి యాతనితో బ్రసంగించుచుండెను. మధుసూదనరావు జస్వంతరావున కొక యాసనము చూపెను. యజమాని యెప్పటివలెనే పరుండియుండెను. ఆతడు నెత్తిపై నూలుటోపిని తీయలేదు. వక్షముక్రిందనుండి యొక పచ్చదము కప్పుకొనెను. ఆతని చూడ్కులు పగటిచుక్కపై బ్రసరించెను.

‘నేను మీతో గొన్ని ముఖ్యవిషయముల గూర్చి మాటాడ వచ్చితిని.’ అనిజస్వంతరావు గంభీరముగా జెప్పెను.

‘నిరభ్యంతరముగ మాటాడవచ్చును.’

‘మీ కాటంకము లేనిచో వామనరావుగారిని, లలితను గూడ పిలిచెదను సమ్మతమా ?

‘కాకేమి ?—నేటినుండి యిక బసవరాజును వామనరావుని పిలువవచ్చునని తలచెదను—కాని—కానిమఱచితి.’

‘ఏమి ?’

‘దాని లలిత కనుమానము కలుగును.’

జస్వంతరావు చిఱునవ్వు నవ్వెను. కాని మరల దానిని మార్చి గంభీరముగా నాత డిట్లనెను. లలితకు సందేహము కలుగదు—అని చెప్పెను. వామనరావుగారిని, ఆమెను బిలుతునా ?

‘పిలువకు.’



జస్వంతరావు గదివాకిటకగ్గటకు వెడలి క్రిందనున్న లలిత కేనో సంజ్ఞచూపెను. అచిర కాలములో నామెయు, వామనరావును మేడపైకివచ్చి యాగది ప్రవేశించిరి. అందఱు నుచితాసనములపై నధివసించిరి. అంతట జస్వంతరావు లేచి వక్షస్థలముపై జేతులు మడిచి యిట్లనెను.

‘ఇచట నున్నవా రందఱును నాకాపుత్రే. నా వాక్యములను జాగ్రత్తగా విందురుగాక—’

అందఱును గంభీరముగా జస్వంతరావును దిలకించు చుండిరి. ఆతడు తుణముగడి మరల నిట్లనెను.

‘మా కులాచార ప్రకారము వివాహ సమయము నందు—అనగా ముందు వధూవరుల నిజస్థితిగతు లొండొరు లకు బూర్తిగా దెలిసియుండవలెను—తప్పదు. నేనా యాచారము ననుసరించితిని. మాణిక్యము విషయము నాకాద్యంతమును దెలియుననుటకు మధుసూదనరావు గారు సాక్షి— వామనరావుగారు సాక్షి—మాణిక్యము సాక్షి—యీ లలిత సాక్షి.

మధుసూదనరావుగారు విస్మయముచెందెను. వామన రావు నివ్వెరపోయెను. మాణిక్యము చలించలేదు.

‘మాణిక్యము విషయము దాసికెట్లు తెలియును’ అని మధుసూదనరావు తత్తణుమే ప్రశ్నించెను.

‘నా నిజనామము—ఈపిల్ల జననము నీమె కేవలం చెప్పిరి ?’ అని వామనరావు వెంటనే యడిగెను.

‘నేనే చెప్పితిని’ అని జస్వంతరావు శాంతముగా సమాధానమిచ్చెను.

గృహాయజమాని వింత యినుమడించెను. వామనరావు వెలవెలపాటు కూడ ద్విగుణించెను.

‘నీవా ! అని యుభయులు నేకకంఠముగా నడిగిరి.’

‘అవును నేనే—కారణముగలదు.’

‘ఏమి ?’ అని యిరువురు నొక్కమారడిగిరి.

‘చెప్పెదను నాతల్లికి దెలియకుండ నేను వివాహమెట్లు చేసికొందును—లలిత నాకన్నతల్లి.’

మధుసూదనరావు తేచి కూర్చుండెను. వామనరావాసనమువీడి జస్వంతరావున కెదురుగ వచ్చెను. వారు చెందిన దిగ్భ్రమ యపారము. మాణిక్యము మాత్రము వదనభావము మార్చక యట్లే కూర్చుండెను.

‘అయిన మాణిక్యమున కీ విషయము తెలియునా?’ అని మధుసూదనరావు జస్వంతు నడిగెను.

‘తెలియును’

‘ఎప్పటినుండి?’

‘నిన్న రాత్రినుండి’

‘చెప్పితివా ?’

‘అవును—వివాహపూర్వ మామెకు నా నిజవిషయమంతయు సవిస్తరముగా దెలిపియుంటిని.’

‘మఱి మాకు జెప్పక దాసిగా ఆమెను నాయొద్ద  
బ్రవేశపెట్టితివా?

‘అవును’

‘కారణమేమి!’

‘నాచరిత్ర మీకీపట్టున గొంతవఱకు దెలుపవలసి  
యున్నది. పెండ్లివిషయమునకదియనవసరమగునట. మాణిక్య  
మునకు సహితము దానిని జెప్పలేదు. ఇప్పుడు మాణిక్యము  
హస్తమును మిమ్ముడుగవచ్చితిని. గాన మీకు జెప్పవలెను.

‘నీప్రవర్తన వింతగా నున్నది, లలిత నీతల్లియా! నీచిత్ర  
చరిత్రము విన నాకాత్రముగా నున్నది.’

‘కూర్చుండి యుపక్రమింపుము.’ అనివామనరావ నెను’

‘కాదు. ఇట్లే చెప్పెదను’ అని జస్వంతరావు నెమ్మ  
దిగ బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

‘అట్లే కానిమ్ము’ అని గృహయజమాని హెచ్చ  
రించెను.

‘అయిన వినుడు’

జస్వంతరావు నిజవృత్తాంతము క్లుప్తముగా వారికిట్లు  
చెప్పెను. చెప్పుచున్నంత సేపును లలిత శిగసువంచుకొని  
యుండెను. జస్వంతరావు గోడవైపు చూచుచు దనకన్నుల  
యెదుట జరుగుచున్న దానిని వర్ణించుచున్నట్లు చెప్ప  
దొడగెను.



## పగునాటవ ప్రకటనము

~\*~\*~\*~

పి కా చ ద్వ య ము

‘నేనిప్పుడు తెలుపబోవు సంగతి చాలకాలము క్రిందట జరిగినది. ఈవృత్తాంతము నడచి రమారమి ముప్పది సంవత్సరములైనది—అవును, సుమారు ముప్పదేండ్లక్రిందట జరిగిన యొక సమాచారము మీరిప్పుడు వినబోవుచున్నారు—...’

‘నెల్లూరు పేరుమీరువినియేయున్నారు. వామనరావు గారు, భార్య మాణిక్యము నచట జాలకాలము నివసించి నారు. ముప్పదియేండ్లక్రిందట; నెల్లూరులో నొక బీదయాత దుండెడివాడు. ఆతడు హరిహరబావాజీ యను చిత్రనామ మున బిలువబడుచుండెడివాడు. నేను చెప్పుచున్న సమయ మున హరిహరబావాజీ తన ఏకపుత్రికతో నొక పూరింట వసించు చుండెడివాడు. ఆయన కుమార్తెకు బదునాలుగు సంవత్సరములుండెను. ఆమె తనతల్లి నెంతమాత్రము నెఱుగదు గ్రాహ్యశక్తి వచ్చిన నాటనుండియు హరిహరబావాజీ ముఖమే యీమెకు జ్ఞాపకము. బావాజీ భార్యను నెల్లూరులో నెవ్వరును జూడలేదు. ఆతడాపురమున కొంటరిగావచ్చెను— అనగా భార్యలేకుండసని. నాయుద్దేశము. కూతును మాత్రము తల్లిని మఱపింపజాలిన శ్రద్ధతో బెంచెను. చెప్పమఱచితిని— ఆబాలిక పేరు పద్మ.

‘పద్మకు బడునాలుగేండ్ల వయసుపచ్చెనని చెప్పితిని, ఆమె వ్యక్తురాలాయెను. హరిహర బావాజీ యామె వివాహము విషయమై యాలోచించుచుండెను. పద్మయొకరిని బ్రేమించి యుండలేదు. ఆమె తండ్రి భయభక్తులలో బెరిగిన పిల్ల. ఒకరిని కన్నెత్తి దురూహలతో జూచి యామె యెలుగదు. తలవనితలంపుగా నొక వరుడు బావాజీకి దొరకెను, అతనిని గూర్చి యిప్పట్టున గొలదిగ జెప్పవలసి యున్నది.

‘హరిహర బావాజీ యొకను కుమార్తె పెండ్లి తల పెట్టక పూర్వమే వారియింటి కిరువదియేండ్లు వాటిర యశావను డొకడు వచ్చుచుండెడివాడు. ఈ యశావనుని పేరు ప్రస్తుతము చెప్పను. ఇతఁడు సుండరుడు — బలిష్ఠుడు — చామనచాయ గానుండెడివాడు. ఈతఁడును పద్మ సౌందర్యమును జూచి యామెను బ్రేమించెను. బావాజీగారియింటికి దఱుచుగ వచ్చుట మొదలుపెట్టెను. తండ్రికి, ఆయశావనుని కెల్లెఱుక యొనో పద్మకు లేశమును దెలియదు. కాని యాతని రాక లకుమాత్రము బావాజీ యెట్టి యభ్యంతరమును జెప్పలేదు. ఒకనాడు సూచనగా బావాజీ యామెతో నాయశావనుడు తన కల్లుడైన బాగుగనుండునని ప్రసంగించెను. పద్మ మూటాడలేదు. కాని యామె మానము పరునియందిష్టముగా నుండుట చేతగాదు. నిత్యము నాతఁడుని జూచుచున్న యామె మనసు క్రమక్రమముగా నానని సౌందర్యమును జూఱగొనెను

ఆప్రసంగమునుబట్టి పుత్రిక యుద్దేశమును నిర్ధారింప జాలక బావాజీ యాయువకుని, ఆమెను నొంటిగవిడిచి, వారి సంభాషణ తాను చాటున వినుచుండెను. ఈ సంగతి వరునికి దెలియును, కాని వధువున కెఱుక లేదు.

‘యువకుడు మందహాసముతో స్వేచ్ఛగా బ్రసంగ మారంభించెను. అతడు పరిచితుడగుటచేత బద్మయు మునుపటియంతగా లజ్జింపక యాతనితో సంభాషించెను. ఉభయులు నిట్లు ముచ్చటించిరి.

‘పద్మా! నీతో గొంత సంభాషింపవలసి యున్నది—మీతండ్రి యచుమతి మీఁద నేసుమా!

‘అయిన జెప్పవచ్చును.’

‘విషయము మృదువిషయము—’

‘యువకు డాగెను పద్మ గ్రహించెను.’

‘సేపు సిగ్గుపడక చెప్పవలెను.’

‘అడుగుడు.’

‘పద్మా! నేను నురుద్దేశముతో నడుగుటలేదు. నీ మనసున నెవ్వరినైన వరించియుంటివా?’

‘తేదు, అని యుమె యవసతశిరస్కయై చెప్పెను.’

‘అయిన—మీతండ్రి సమ్మతించిన—నన్ను వివాహ ముడుటకు నీకెట్టి యధ్యంతరమైన గలదా?’



‘పద్మ ప్రత్యుత్తర మీయలేదు, ఆమె యోజింప నారంభించెను. కొలదికాల మామెకు గడువిచ్చి యువకుడు మరల నిట్టులనెను.’

‘ఏమాలోచించుచున్నావు?’

‘మీ స్థితిగతులు, వృత్తాంతము నాకు బొత్తిగా దెలియదు.’

‘అన్నియు మీ తండ్రిగారికి దెలియును—యుక్తసమయమున నీకును దెలిపెదము—ప్రస్తుతము కాదు.’

‘పద్మ మరల యోజించ నారంభించెను.’

‘బావాజీ నజ్జనుడు, నిన్నాతడు మోసపుచ్చునా?’

‘మాతండ్రియందు నాకు నమ్మకము గలదు. ఆతడంగీకరించిన నే నొప్పుకొనినట్లే’ అని యామె మెల్లగ జెప్పెను.

‘మిక్కిలి సంతోషము—చూమగారూ!’

బావాజీ నవ్వుమొగముతో బ్రవేశించెను. తమసంభాషణ నాతడు వినుచుండెనని పద్మ తెలిసికొనెను. వారు మఱి కొంతసేపు ప్రసంగించిరి. ఒకనెల కడచులోపల పద్మ యువకుని బెండ్లాడెను. వివాహమున కిరువైపుల బంధుగులు లేరు. పెండ్లి యొక్కదినములో గ్లుప్తముగా జరిగెను.

నాటినుండియు నాయువకు డచ్చటనేయుండెను. ఒక యర్థసంవత్సర కాల మాతడు పద్మను కంటికితెప్పగ గాచుచుండెను. తరువాత బావాజీగారి దార్ధ్యమును, యువకుని ప్రీతియు గ్రమక్రమముగా క్షీణింపదొడగెను. కొవ్వారై

వివాహమై సంవత్సరము మీరిన తరువాత బావాజీగారు హఠాత్తుగ మృతినొందిరి. గత మాతృకయగు పద్మనై దేడ్ల పద్మ గత పితృకకూడ నాయెను. యువకు డామెను గొంత యోదార్చెను. అప్పటికి పద్మ కేడు నెలల గర్భము. మను మల జూచు భాగ్యము లేక గతించెనని పద్మ బావాజీని గూర్చి మఱియు మఱియు వాపోయెను. తనకు రానున్న గొడ్డలిదెబ్బ నామె తెలిసికొనజాల దాయెను.

హరిహరబావాజీ మరణించిన కొలది దినములకు పద్మను నిలువున జంపజాలిన విషయ మొకటి యామెకు సంభవించెను. ఒకనాటి రాత్రి ఆమెభర్త యెంతసేపటికి నింటికి రాలేదు. వింతతోడను భయముతోడను నామె యాతని రాక కెదురు చూచుచుండెను. అర్థరాత్రము కావచ్చు చున్నప్పు డొకపురుషు డామెయున్న పూరింటికి వచ్చెను. ఆత డామెకు గ్రొత్తవాడు.

‘ఏమిపనిమీద—’ అని పద్మ యాతని ప్రశ్నింప బోయెను.

‘నాకు వేళలేదు—’ ఆపురుషు డడ్డమువచ్చి చెప్పెను. నీభర్త నీపెండ్లికి ముందు నాకూతును, బెండ్లియాడినాడు. నిన్ను దొంగతనముగా జేపట్టినట్లు నాకు దెలిసినది. రెండే సంగతులు ఈకాగితముమీద దస్కరుచేసిన నిన్నాత డప్పు

డప్పుడు వచ్చి చూడనైన జూచును. లేనిచో జన్మలో మీ రిరువురు నొకరి నొకరి చూడరు.

‘పాలిపోయినట్లున్న ముఖముతో, గజగజ వడకి, పద్మ యేమియు మాటాడలేదు. ఇంతలో నామె భర్త యొక స్మిశముగా నచటికివచ్చెను. దీనముగా నామె యాతని జూచెను. కాని యాతనియొద్ద జాలి కనుపట్టలేదు.

‘పద్మా! నామాటవిని దస్కతుపెట్టుము. లేనిచో జన్మలో నిదియే కడసారి చూపు’ అని యాతడు కఠినముగా ననెను.

‘ఆతని కఠస్వరమందలి కాఠిన్యము పద్మ నొక పెద్ద సుఖ స్వప్నమునుండి మేల్కొల్పిపెను. ఒక్కమారుగ నామె కెచ్చటలేని మనోధైర్యము వచ్చెను.

‘ఆ కాగితమేమి?’ అని యామె తీవ్రముగా భర్త నడిగెను.

‘మన యిద్వరికి బెండ్లి కానట్లును—కేవలము నీవు నా యుంపుడుకత్తెవు మాత్రమని నీవిందు మనస్ఫూర్తిగా నిర్ధారణ చేయునట్లు వ్రాయబడినది. సాక్షు లిదివఱకే సంత కము జేసినారు.

‘ఛీ! నీచుడా!, అనుచు పద్మలేచెను, నాకంతమున బ్రాణములుండ నేను దానిపై దస్కతుచేయును ముమ్మాటి కిని జేయును.



‘అయిన నన్ను జన్మలో జూడబోవు!’ అనుచు నామె భక్త వెలికి దా రిశీసెను. ఆ కొత్త మనుష్యు డాతని ననుసరించెను.

‘స్త్రీపగ మాత్రమువటవకుము!’ అనిపక్క తెలిసియు దెలియని కేకవైచి స్పృహతప్పి క్రిందబడెను.

\*

\*

\*

\*

జన్మంతరా వాగెను. మరల బది నిముసముల వటకు గన్నులు మూసికొని యాతడు పెదవి విచ్చలేదు. ఎచ్చటివారచ్చట నాత్రముగా గూర్చుండి యీచిత్ర చరిత్ర పర్యవసానము పరీక్షించుచుండిరి. ఎట్టకేలకు మరల కలనుండి లేచి నట్లు జన్మంతరావు మరల జెప్పవారంభించెను.

‘అకాలముగ పద్మకొక కొడుకుపుట్టెను. ఏడవ నెలన పుట్టిన యాబిడ్డ బ్రదుకుట చాల సంశయములకు గారణమాయెను. చావుబ్రతుకులతో నాబిడ్డ కొంతకాలమునకు బ్రాణము బిగబట్టి క్రమక్రమముగా పాలు గుడుచుచు వృద్ధి పొందదొడగెను. మొదట మొదట నా పసిపాపపై ఉల్లికంత ప్రేమలేదు. కాని బిడ్డ పెరిగినకొలదిని తల్లి పుత్రు నొక యెత్తుగను, ప్రాణ మొకయెత్తుగను జూచెను. రెండు సంవత్సరములు జరిగినను మగని సమాచార మామెకు జేలియలేదు. విచారమును దిగమ్రుంగుకొని యామె శిశు పోషణ మొనర్చుచుండెను. మఱి యెదు సంవత్సరములు జరుగునప్పటి కామె కొకదినమున నాడువేల రూకల పెట్టెయు నొక చిన్న యుత్తరమును ఒక పురుషుడు

క్షణములోనిచ్చి మాయగా నదృశ్యుడయ్యెను. ఆమె  
యుత్తరమునిచ్చిచూడ తన భర్తహస్తముతో బిల్లవాని  
కొఱ కాధన మంగీకరింపనలెనని ప్రార్థించుచున్నట్లుండెను  
మగని దర్శింతుండెను. మఱెట్టిగుర్తును లేదు.

‘పద్మ లెక్కపెట్టిచూడ నాకువేల నూకలుండెను?  
వానిని గ్రహించుట కామె రెండుదినములు సంశయించి  
యెట్టకేలకు పుత్రునికొఱకై సొమ్ము స్వీకరించెను. నాటి  
నుండియు వారి కిఱవుతీరెను. ఒక పరిశుభ్రమైన యింటిలో  
మాతాపుత్రు లుబుసుపుచ్చిరి. తరువాత వేడుసంగత్సరము  
లిక్లే జరిగిపోయెను; భర్తయెచ్చట నుండెనో బద్మకు రవ్వం  
తయు దెలియదు. ఆవిషయమున నామె ప్రయత్నింపలేదు;  
ప్రయత్నింపదలచు కొనలేదు. కాని పాపము దాగదు. తల  
వనితలంపుగ నామెభర్త క్రూరకృత్యములును, తనను విడి  
చినపిమ్మటి దుష్ప్రవర్తనయు నొక్కదినములో లోకము  
నకు దెలియుట సంభవించెను. అంతవఱకును పుత్రునిమూల  
ముగా నామె మగనిపై బగదీర్చికొనదలంచెను. కాని దాని  
నితరులే—భగవంతుడే తీర్చెను,

జన్మంతరావు మరల నాగెను. ఈమారాతానికి  
యోజన కవకాశమీయక మధుసూదనరావు ‘ఆగకుము—  
చెప్పము. ఒక్కనాటిలో దనభర్తయుదంతము పద్మకును  
లోకమునకు నెట్లు తెలిసెను? అని యుద్రేకముతోనడిగెను.

గృహాయజమాని నేకదృష్టితో జూచుచు జస్వంతరా విట్లనెను. 'ఇక సంగతులు దాచను. పద్మవృత్తాంతము కొంతవఱకు బ్రస్తుతము కప్పిపుచ్చి యామెయిప్పు డెచట నున్నది చెప్పెదను.'

'పద్మరూ ? ఇప్పుడెక్కడ నున్నది ?' అని మాణిక్య మాశ్చర్యముతో నడిగెను.

'ఏమి లలితరూ ?' అని గృహాయజమాని యొక్క నూలుగ నటచి యామెవంక చూచెను.

'తల్లియూ !' అని వామనరావు వెలవెలబోయెను.

'నాఅత్త !' అనుచు మాణిక్యము లలితను గాగి లించుకొనెను.

'అవును, నేటినుండి—యీక్షణమునుండి—యీనా తల్లిని—నా దేవతను—పద్మయని పిలువుడు, అని జస్వంత రావు ప్రేమాభిషేకమునఁ దల్లిని జాసెను.

'ఆగుము—, అనుచు మధుసూదనరా వాతని నాపి లేచెను. 'ఒక నాటిలో నీతండ్రి సమాచారము లోకమున కెల్లు తెలిసెను?'

'పదునాఱు సంవత్సరముల క్రిందట వెంకటరావు గారు ధారాపురములో బ్రచురించిన 'కన్నపుదొంగ' యను గ్రంథమాలమున.'

'అయిన నీతండ్రి పేరేమి ?' అని మధుసూదనరావు మిక్కిలి యాత్రముగా నడిగి నోరుదెరిచి సమాధానము కొఱకు నిరీక్షించుచుండెను.



నాతండ్రి పేరు జనార్దనరావు—అతడే కన్నపుగొంగ  
అని జస్వంతరావు శాంతముగా బ్రత్యుత్తరమిచ్చి గృహయజ  
మానిముఖము సూక్ష్మముగా బరిశీలించుచుండెను.

మధుసూదనరావు తెల్లపోయి, శరీరము కంపింప  
బ్రక్కపై వెనుకకువ్రాలెను.

### పదు నేడవ ప్రకరణము

‘వారి దురుసే’

జస్వంతరావు తిల్లివై పు చూచెను. పద్మ పుత్రునివై పు  
చూచెను. వారిద్వరి పెదవులు నలించలేదు. నేత్రములు  
సూక్ష్మమింపుకొనెను. ఆత్మలు గ్రహించుకొనెను. తప్పక మధు  
సూదనరావు తామనుకొను పురుషుడేయని వారిద్వరు నిశ్చ  
యించుకొనిరి. కొలది కాలము గడచినతరువాత మధుసూదన  
రావు సెజ్జపై లేచి కూర్చుండెను. అతడే ప్రసంగించుకొనిన  
ట్లగ పడుటచే జస్వంతరావు ప్రత్యుత్తరముల నీయసంసిక్తుడై  
యాతనివై పు తిరిగెను. వామనరావును. పద్మయు, మాణిక్య  
మును వారిద్వరినిజూచుచు నిశ్శబ్దముగా నుండిరి.

నీచరిత్ర మాకు వెల్పుటలో నీయుద్దేశమేమి ?’ అని  
గృహయజమాని జస్వంతరావు పడిగెను.

‘నాయుద్దేశములు తెలిపెన వినుడు, జన్వంతరావు సమాధానము చెప్పెను. మొట్టమొదటిది, నావంశము మాణి క్యమునకును, నామెతండులగు మీకు దెల్పి యామె హస్తము మిమ్ముడుగదలచితిని. నాతండ్రి యెవడో తల్లి యెవతెయో వీరి పూర్వవృత్తాంతమేమో బొత్తిగా దెలియ కుండ నా బాలికను వివాహమాడుట మిమ్ము మోసగించి నట్లగును.’

తరువాత ?

‘రెండవది. నాప్రియురాలిని మీకప్పగించి నేను మా తల్లి పగదీర్చబోయి వచ్చెదను.

‘ఎట్లు? మీతల్లిని మోసగించిన యాతడు—ఆ జనార్ద నరావు ఆశ్చర్యహల్యై చేసికొనిన ట్లాపు స్తకములోజమవనూ?’

‘అవును. అయినను మాపగయింక నుదీతవలసియున్నది

‘చిత్రమే ! ఎవ్వరిపై?’

కన్నపుదొంగలో జరిగిన పెద్ద మోసములోకి వినితెము. ఆమోసములో జనార్దనరావునకు సాయమొసరించిన వారిద్వ యున్నారు. వారిద్వరిపై మాపగ దీర్చవలసి ఉన్నది.

‘వారి పేరులేమి?’

‘మీకు దెలియదా ? ఒకడు సతారాము, రెండవ ఁడు గోవిందంపంతులు—’

మాణిక్యము పెద్ద కేక వేసెను. వామనరావును, గృహ యజమానియు నాశ్చర్యముతో నామెనైపు దిరిగిరి.

జస్వంతరావ్ ! నేను చెప్పవచ్చునా ? అని మాణిక్యముద్రదేకముతో దనప్రియు నడిగెను.

‘చెప్పుము అని యాతడు శాంతముగా ననుజ్ఞయిచ్చెను.

‘ఏమమ్మా అది? అని వామనరావు వింతతో నడిగెను.

‘నిన్న మీకు జెప్పలేదు’ మాణిక్యము సమాధానము చెప్పెను. ‘నన్ను రెండు సార్లు నిర్బంధించిన పురుషోత్తమ రావే గోవిందంపంతులు!’

‘ఆ !, అనుచు మధుసూదనరావు మరల వెలవెల బోయెను.

మాణిక్యము తానావిషయ మెట్లు గ్రహించెనో తెలియ జేసెను. వామనరావుచు, గృహయజమానియు చెందిన యాశ్చర్యమునకు మేరలేదు. మరల గొలది కాలముండి మధుసూదనరా విట్ల నెను.

‘జస్వంతరావ్ ! సరే, ఒక పగ వాడు చిక్కినాడు— చిక్కినట్లే యెంచవచ్చును. రెండవవాడు ?

‘సతారామా ? జస్వంతరావు నిర్లక్ష్యముగా నడిగెను. ఆతడును చిక్కినట్లే యెంచవచ్చును.’

‘ఏమి? ఆతనిజన్మమెల్లదీ పాంతర వాసుశిక్ష వేయలేదా?’

‘వేసినారు. కాని నాలుగు సంవత్సరముల క్రిందట నాతడు తప్పించుకొనినట్లు తెలియలేదా ? ఆతనిని దిరిగి పట్టి యిచ్చినవారికి దొరతనమువారు బహుమానమిత్తురు.’



‘బహుమాన మెంత ?’

‘అయిదునూర్ల రూకలు.’

మధుసూదనరా వాలోచించుచు ‘అయిన సతారా మెచ్చట నున్నట్లు ? నీవాతనిజాడ గనిపెట్టితివా ?’ అని యడిగెను.

‘నిస్సందేహముగ.’

‘అయిన నాదొకమాటగలదు. నీశత్రువుల వెదకుచు నీవు కాలమిట్లే కడపిన నింక బిల్ల పెండ్లి యెప్పుడు ?’

‘మూడునెలలలోపుగ సాధించి పట్టెదను—వా రిరువురినే !’

‘ఎట్లు ?’

‘ఈ గడువులోపల నా శత్రువులు నాకు జిక్కుదురను ధైర్యము నాకున్నది.’

‘చిక్కనిచో ?’

‘చిక్కకపోయినను పెండ్లి యుగదు.’

‘మంచిది.

‘ఇరకను చూణిక్యము తల్లివండుల విషయము కొంత పరామర్శ చేయవలసి యున్నది. అదియు బెంగిలి కడ్డము రాదు. దానివిషయమై యిదివఱకే ప్రయత్నించుచుంటిని—ఇప్పుడు ప్రయత్నించుచున్నాను—ఇంక బ్రయత్నించగలను. మీద దైవేచ్ఛ.’

అవిషయమున గార్యసాఫల్య మొందుట యగుంభవ మని తలచెదను.

‘అయిన మనపూనిక మానుట తగునా ?’

‘సరి నీయిష్టము, మూడు నెలలకు దిరిగికమ్ము, కాని ఒకసంగతి జనార్దనరావు నీకు విరోధిగాని, యాతని స్నేహితు లెట్లు విరోధులు ? వారిపై బగతీర్చవలెనని నీకింత పట్టుదల మేల ?’

‘ఆ దుర్మార్గుని కృత్రిమములకు తోడ్పడి, యాతనికి దన సోదరిని మాధవి నిచ్చిన సతారాను నిందితుడుకాడా ? వీరిద్వారికిని సాయ మొనర్చిన గోవిందం పంతులు నిందితుడు కాడా ? ఇరువురును—’

జస్వంతగా వాగెను. మధుసూదనరావు వెలవెల బోవుచుండెను.

‘సెలవు మరల మూడు నెలల లోపుగ గలిసికొనెదను,’ అని జస్వంతరావు లేచెను.

‘ఏమి ! అప్పుడే పోకయా ?’

‘అవును’

‘మేలగుగాక పోయిరమ్ము’

జస్వంతరావు వామనరావునొద్ద యనుజ్ఞ గైకొనెను. అచిర కాలములో దిరిగివత్తునని ధైర్యము చెప్పి మాణిక్యము నొప్పించి యాతడును, పద్మయు మేడక్రిందికి జనిరి. జస్వంత రావు కొలదిగ సరుదుకొని ప్రయాణమునకు సిద్ధమాయెను. పద్మ యాతని నాశ్లేషించి వీడ్కొనుటకు చుందిట్లనెను.

‘నాయనా ! మన యనుమానము నిజమైనది.’

‘ఆహా ! మధుసూదనరావు ముమ్మాటికిని సతారామే! సరే, ఒకడు చిక్కినాడు.’

‘రెండవవాడు ?’

జస్వంతరా వొక యుత్తరముదీసి తల్లికి జూపెను. అందిట్లుండెను.

‘సింహాచలం’

‘ఇచ్చట నన్నియు సరిగా నున్నవి. చంద్రము, శ్రీధరము నిచ్చటనే యున్నాడు—రాధాయమ్మ వచ్చినది పురుషోత్తమరావుకూడ గర్తపురము చేరినాడు. నీవు రావలసిన సమయము.’

—రామరాజు.

కాబట్టి—నీవు గర్తపురమునకు వెడలుము.’

‘అక్కడకే.’

జస్వంతరావు తల్లిని గౌగిలించెను. పద్మ గృహము లోనకి జనెను. జస్వంతరావు తారామందిరము విడిచెను.

పదునెనిమిదవ ప్రకరణము

శ్రీ మ ణి

చదువరులను మేము మరల గర్తపురములో రాధాయమ్మ మేడలోనికి బ్రవేశపెట్టుచున్నారము: మేడక్రింది



భాగమున రాధాయమ్మగదిలో నామెయు, శ్రీముఖయు, ఓంకారమును, జ్వాలయు గూర్చుండి ప్రసంగించుచుండిరి. తల్లియు, గుమార్తెయు సంభాషణలో విస్తారముగ భాగస్థులగుచుండిరి. ఉభయులు నేదో దృఢనిశ్చయములై యున్నట్లు కన్పట్టుచుండిరి. మేమిప్పుడు వర్ణింపబోవు విషయములపై ప్రకరణమందలి సంగతులు జరిగిన మూడుదినములకుజరిగెను. మఱియు గాత్రి యెనిమిది గంటలవేళ జరుగుచుండెను. గృహయజమానురాలు కూతుతో నిట్లనుచుండెను.

‘ప్రప్రథమమందు మీయిద్వారికి నెట్లు పరిచయమాయెను?’

‘మూడునెలలక్రిందట నొకనా డాతనిని మనమేడపై నుండి చూచియుంటిని. అప్పు డాతడు వీధిలో నెవ్వరితోడనో సంభాషించుచుండెను?’

‘తరువాత?’

‘పలుమాట లెందులకు? ఆక్షణమునుండియు నాతడు మనఃకాంతుడయ్యెను.’

‘అట్లా? తరువాత మీ రొకరినొక రెట్లు చూచుచుంటిరి?’

‘దినదినము నదేవేళ కాతడువీధిలోనుండుచువచ్చును, నేను మేడపైనుండి యీతనిని జూచుచుండెడిదానను.’

‘నీనడత నాకు నచ్చలేదు.’

‘శ్రీమః శుగర్వముగా నీనిందకుఁ బ్రత్యుత్తరమియ  
లేదు. రాధాయమ్మ మరల నిట్లడిగెను.’

‘రామరాజు అవివాహితుడని నీ కెట్లు తెలియ వచ్చెను?’

‘అతని వయసునుబట్టి—నడతనుబట్టి.’

‘మొదటిదొక కారణము కాజాలదు. అతనినడత  
యెట్టిది?’

‘అతడు నన్ను మోహదృష్టుల వీక్షించుచుండినను—  
అతనిచూడ్కులందెట్టి దౌర్జన్యమును, నైచ్యమునుదోచ లేదు.

‘పైన?’

‘పైన—త్వరలోనే యాతడొక చిన్న యుత్తరము  
వ్రాసెను. దానిలో నాత డవివాహితుడైనట్లును—నన్ను  
ప్రథమమున గనినక్షణమునుండియు నాకొఱకు బ్రాణముల  
ద్యజింపసిద్ధముగ నున్నట్లును దెలియబఱచెను.

‘అ—హా! అంతయు నాటకలక్షణముగా నున్నది!’

‘మీరీనడుమ జేసినచర్యలకంటెనా?’

రాధాయమ్మ మనసు చివుక్కుమనెను. కాని కుమా  
రైకు దన క్రోధము గన్పట్టనీయక నిర్లక్ష్యముగా నామె  
ప్రసంగము సాగించెను.

‘తరువాత జెప్పవైతివి?’

‘పిమ్మట నేను రామరాజునకు బ్రత్యుత్తరమువ్రాసి  
తోటగోడలోని తలుపుతాళపుచెవి నిచ్చితి.’

‘ఏమి ? మీరు తోటలో గలిసికొంటారా ?’

‘అవును—పెళ్ళుమారులు—కాని లేశమైన దుయా  
హా తోడ గాదని యొక్కసారియే చెప్పుచున్నాను.’

‘చాల బాగుగా నున్నది!’

‘మాయిద్వరి మనస్సునకు నల్లేయున్నది. జన్మలో  
నొకరి ప్రాణ మొకరుగ మేము మెలగదాటరానిశపథముల  
జేసికొంటిమి.’

‘ఔనా!’

‘ముమ్మాటికిని’

రాధాయమ్మ కనుబొమలు ముసలిం చెను. కర్కశ  
స్వరముతో నామె యిట్లనెను. ఈసంబంధమునకు నే నెప్పటికి  
నంగీకరించనని తెలిసికొనుము.’

‘ఏల ?’

‘రామరాజు స్థితిగతు లెట్టివి ?’

‘మనవానికంటె మంచివే !’

‘ఏవిధముగ ?’

‘అన్ని విషయములలో.’

‘అనగా ?’

‘రామరాజు ధనికుడు.’

‘తల్లిదండ్రు లున్నారా ?’

‘లేడు.’

‘బంధువులు ?’



‘నెల్లూరు ప్రాంతముల నున్నారట.’

‘తానిక్కడ నెందున కున్నాడో?’

‘వ్యవహారములచేత’

‘వానినైజ మెట్టిది?’

‘అవి రహస్యములు’

‘అనగా నీకవి యాతడు చెప్పలేదని యర్థము.’

‘అయిన?’

‘శ్రీముఖ! ఇంకను తెలిసికొనజాలవా?’

‘ఏమని?’

‘రామరాజు నాటక సూత్రధారియని.’

‘విశదముగా జెప్పుము.’

‘అనగా నిన్నాతడు వంచన చేయుచున్నాడని.’

‘నాయభిప్రాయము వేఱు.’

‘కావచ్చును. కాని త్వరలో దెలిసికొందువు.’

‘ఏమిటో?’

‘ప్రియుని మోసము.’

‘అమ్మా! నీకీయనుమాన ముక్కట లేదు. పలసిన రామరాజు నిచ్చటికి రప్పింతును. పిమ్మట నీవే యాతనితో సంభాషింపవచ్చును.’

‘ఈపద్ధతియు తమముగానున్నది’ అని ఓంకారమనెను.

‘రామరాజుతో మాటాడి తరువాతవిషయము చూచుకొనవచ్చును’ అని జ్వాల సలహాచెప్పెను.

‘అయిన నట్లే కానిమ్ము., రాధాయమ్మ శ్రీముఖితో  
ననియెను ‘నీ ప్రియుని మాతో సంభాషింపనిమ్ము.’

‘అభ్యంతరములేదు.’

వాకిటితలు పెవ్వరో స్ఫుటముగా దట్టిరి.

‘ఎవ్వరో!—పగటిచుక్క కాదుగద ! . అనుచు  
రాధాయమ్మ తెల్లబోవసాగెను.

‘మేడపైకి బొమ్ము.’ ఓంకార ముపాయము చేప్పెను.  
‘అపాయము లేనిచో నిన్ను బిలిచెదను. నిశ్శబ్దముగా  
నుండుము.’

‘పగటిచుక్కయైన ?’

‘నేను లేనా ?’

‘పొమ్ము పొమ్ము’ అని ఓంకారము తొందర చేసెను.  
రాధాయమ్మ నిశ్శబ్దముగా జకచక మేడపైకి నిష్క్ర-  
మించెను. ఓంకార మేగి తలుపుతీసెను.

‘ఎవ్వరచ్చట ?’ అని యాత డడిగెను.

‘నేను’ అని యొక యెఱిగిన కంఠస్వరము ప్రత్యు-  
త్తర మిచ్చెను. మఱుక్షణములో పురుషోత్తమరావు లోని  
కేగుదెంచెను.

## పందొమ్మిదవ ప్రకరణము

~~~~~

క ర్మ ము

పురుషోత్తమరావు ముఖమున గాంభీర్యమును, వెల  
వెల పాటును నచ్చొత్తినట్లుండెను. ఓంకారము వానిని  
గమనించి యేవో విశేషములు జరిగినవని గ్రహించెను.

‘మాణిక్యము మీయొద్ద నున్నదా’ అని యాత  
డడిగెను.

‘నాదగ్గఱలేదు’ అని పురుషోత్తమరావు విసుగుతో  
బ్రత్యుత్తర మిచ్చి యొక యాసనము జేరెను.

‘మఱి ?’

‘ఏమి ?’

‘దవ్వని యిప్పుడెచ్చట నున్నది ?’

భగవంతుని కెఱుక !’

ఓంకారము వింతచెందెను.

‘ఆమె మిమ్ము బ్రతారించి కనుదాటెనా ?’

‘చాల గడబిడ జరిగెను — రాధాయమ్మ యేది ?’

జ్వాల చకచక మేడపై కేగి యజమానురాలిని  
బిలుచుకొనివచ్చెను. మండహాసముతో బ్రవేశించిన రాధా  
యమ్మ యాగంతుకుని వదనము చూచి, తన ముఖమున  
గూడ గాంభీరత నెలకొల్పెను.



‘పురుషోత్తమరావుగారా ?’ అని యాతని సంబోధించుచు నామెయు గూర్చుండెను.

‘ఔను.’

‘మాణిక్యమెట్లున్నది?’

పగవారికి నను వ్యభిచారబుద్ధి వలగు—వలదు.

రాధాయమ్మ మహాశ్చర్యము సూచించెను.

‘ఈబరితాప మెట్లువచ్చె ?’ అని సగమెగతాళిగా నామె యాతని నడిగెను.

‘పెద్దగోల జరిగినది—మాణిక్యము రెండుమాదులు తప్పించుకొనినది నాకు జాపు తప్పి కన్ను లొట్టవోయెను.’

‘మొదటిసారి జరిగినది తెలియును. మీరు గుండేరులో దుమికి—బాలికను రైలులో పంపితిరి.’

‘అవును—నేను పెద్దమూఢుడను.’

‘కాదా మఱి ! చేజిక్కిన నిధిని బోగొట్టుకొను మందుడుండునా?’

‘ఏమైన నేమి? జరిగినది జరిగినది...’

‘అవునండి. జరుగబోవునది జరుగగలదు. ప్రస్తుత మేమి?’

‘పురుషోత్తమరావు గడ్డము తడివికొనుచు యోజింప జొచ్చెను. అందఱు నిశ్శబ్దముగ నుండిరి. శ్రీముఖ జరుగుచున్న విషయ మంతయు మిక్కిలి జాగ్రత్తగా గమనించుచుండెను. అందఱు పురుషోత్తమరావు వదనమువంక జూచుచు నాతని

మాటలు వినవేచియుండిరి. ఎట్టకేలకు బురుషోత్తమరా  
విట్లనెను.

‘మొదటిసారి నన్ను తప్పించుకొనిన మాణిక్యము  
తిరిగి నాకెట్లు లభించెనో తెలియునా!’

‘తెలియును.’ అని రాధాయమ్మ సమాధానము  
చెప్పెను.

‘ఎట్లు?’

‘నీసేవకుడగు ఆర్ముఖమును. ఈ ఓంకారమును నీకా  
మెనుదెచ్చి ఇచ్చిరి-కాదా!’

‘ఓంకారమా ! ఎట్లు ?

ఓంకారము జరిగినసంగతి క్లుప్తముగా దెలియజెప్పెను  
పురుషోత్తమరావు మిక్కిలి వింతచేంది యిట్లనెను.

‘ఆర్ముఖ మెంత టక్కరి !’

‘ఆసంగతి యిప్పుడు తెలిసికొంటిరా ?’ అని ఓంకార  
మనెను.

‘నీవు తనకు సాయముచేసినట్లు చెప్పనేలేదు సుమా!’

‘ఎట్లు చెప్పెను ? అది యట్లుండనిండు. ఆపిల్ల  
మీయొద్దనుండి మరల నెట్లు తప్పించుకొనెను?’

నా తెలివి తక్కువవల్ల.

‘అది విశదమే. రాధాయమ్మ యనెను. కాని జరిగిన  
విధాన మెట్టిది?’

‘ఆర్జుఖము నాకు గర్భశత్రు జాయెను.’

‘మీరు వాని కీయవలసిన పైక మీయరైతిరి.  
కాబోలు’ అని ఓంకారము వెంటనే అడిగెను.

‘అవును—ఈ లేదు.’

‘వేయి రూపాయలు కాదా?’

‘ఔను.’

‘మీదే తప్ప.’

‘ఎవరిదై ననేమి?—కాని నీ ఆర్జుఖము సంగతి తెలియదు, ఆవేయి రూపాయలు ఇచ్చితి ననుకొనుము. ఒక్క పది దినములాగి నన్ను బెదరించుచు మరల పైకము కొఱ కాతడు వచ్చును.’

‘అయినను ఆర్జుఖమును నిందించవలసినది లేదు.’

‘అవునా? పురుషోత్తమరావు వికటముగా నడిగెను.  
ఎట్లయ్యా?’

‘మరల మీదే తప్ప.’

‘అదే, ఎట్లు?’

‘ప్రక్కలో బల్లెమువలె మీ గుట్టెటింగినవానిని జేర దీయరాదు.’

‘నానీడవలె వాడు నన్ను విడువడే!’

‘అట్లయిన మీక్షేమముకొఱకై కొంత సాహసము చూపిన బాగుగ నుండెడిది.



‘చూపలేదా ! వానిని రివాల్యూరుతో కాల్చితిని !’

‘అందఱు నాశ్చర్యము తెలిపిరి.’

‘అదెట్లు జరిగెను ?’ అని ఓంకార మడిగెను.

పురుషోత్తమరావు దాసరిపల్లిలో మిద్దెలో తాను ఆర్ముఖమును గాల్చి పలాయనముచేయుట—తుకాజీ వెంట నంటుటవఱకు జెప్పి యిట్లనెను.

‘తుకాజీ గంజాయి మత్తుడు. వానినుండి నేను చీకటిలో దప్పించుకొని ఒకపల్లెచేరి నాడట గడపితిని. తరువాత నింతవఱ కచ్చట నిచ్చట దిరిగి—పిచ్చియై తినట్లుండి—తుదకు గర్తపురమునకు వచ్చితిని. అయినను ఆర్ముఖము నన్ను వదలడు !’

‘అదేమి ? రాధాయమ్మ తొందరగా నడిగెను. ఆర్ముఖము చనిపోయియు నిన్ను సాధించునా ?’

‘వాడు చావలేదు ! నాతుపాకిదెబ్బ సరిగా తగులలేదు’

‘ఏమి ?’

‘ఏమా ? నాకర్కము !’

‘నిజముగా నంతే. కాని వాడు చావనట్లెట్లుతెలియును ?’

‘నేటిరాత్రి ఇంతకు బూర్వమే వానిని జూచితిని.’

‘ఆ ! ఎక్కడ ?’

‘నేను దీపపుస్తంభము క్రిందలో దాగితిని. మృత్యుదేవతవలె ఆర్ముఖము చుట్టుప్రక్కల గలయజూచుచు ముందునకు బోవుచుండెను.’

‘ఎవరికొఱకు ?

‘ఇంకెవరికొఱకు? గోవిం—పురుషోత్తమ రావుకొఱకే!

మరల వాకిటి తలుపెవరో స్ఫుటముగా దట్టినట్లు చప్పుడయ్యెను, రాధానుమ్మయు బురుషోత్తమరావును వెల వెల బోయిరి.

‘పగటిచుక్కయేమో?’ అని గృహాయజమానురాలనెను.

‘అర్జుఖము కాదుగద!’ అని పురుషోత్తమరావులే చెను.

‘ఓంకారం! పోయి తలుపు తెఱపుము—అయ్యా! రమ్మ! రమ్మ! అనుచు నాత్రముగా రాధాయమ్మ మేడ మెట్లెక్కి యదృశ్యయయ్యెను. పురుషోత్తమరావు నామె ననుసరించి యంతర్ధాన మొందెను.

ఓంకారము పోయి తలుపు తెఱచెను చిత్రాకార ముతో పగటిచుక్కలోని కేగుదెంచెను.

ఇరువదియవ ప్రకరణము

అంత్యకాలము

ఓంకారము తెల్లబోయెను. అతనిగుండె దడదడలాడుచు స్వాధీనముతప్పిపోయినట్లుండెను. తడబడుచునాతడు పెదవులు విచ్చి యేమో యడుగబోయెను. కాని యాప్రశ్న

వెలుపలికి రాలేదు. తలుపుబంధించి పగటిచుక్క ముందున కడుగిడెను. అప్రయత్నముగ ఓంకారము ప్రక్కకుజరిగెను. ఆయాగంతుకుడు పెద్ద పెద్ద యడుగులతో జ్వాలయు, శ్రీముఖయు గూర్చుండిన ప్రదేశముచేరెను. అప్రయత్నముగ నే—వణకుచున్న కాళ్ళతో—ఓంకార మచటికివచ్చెను. జ్వాల పగటిచుక్కనుగూచి కెవ్వన కేకపేసెను. కాని గుండెదిటపు గల శ్రీముఖ గంభీరవదనముతో నాతని వింతయాకృతిని గమనించెను.

వెనుక నొకమారు రాధాయమ్మకు దర్శన మిచ్చినప్పటివలెగాక యీమారు నుప్రసిద్ధుడగు నాచోడుడు వారికింకొకవిధముగా గన్పట్టెను. ఆతడు ధరించిన వింతరంగుల దుస్తులపై నెడమవక్షముపై నెట్టని యైదుకొమ్ముల నక్షత్రము విస్పష్టముగా నగపడుచుండెను. ఆతని 'ముఖమలో కోటు' పైన సొగసైన నమ్మీపని దీప్తప్రకాశములో దళదళలాడుచుండెను. భుజములనంటి వీపుమీదుగా క్రిందికొక నీల పుటులిపిరి పట్టుగుడ్డ రాజలక్షణముగా వ్రేలాడుచుండెను. ఊంగరము లుంగరముగా జుట్టుకొనిన యాతని సుందర కుంతలములపై నెట్టి శిరోవేష్టము నమర్పబడియుండ లేదు. వక్షముపై జేతులుమడిచి గంభీరవదనముతో, నిశ్చలదృక్సహిత నేత్రములతో పగటిచుక్క జ్వాలనిట్లు సంబోధించెను.

‘రాధాయమ్మ యెక్కడ ?

జ్వాల యాచోర నాయకునిచూపు సహింపఁజాలక తల వంచుకొనియే యిట్లు వణకుచు బ్రత్యుత్తర మొసగెను.



‘నాకు దెలియదు.’

‘తెలియదా ? పగటిచుక్క గద్దించుచు మాటాడెను. తెలియదా ? నిజముగా దెలియదేమి ? ముమ్మాటికిని ?— ఇటు చూడుము. నాపేరు పగటిచుక్క !’

జ్వాలదేహము, సఖిశిఖపర్యంతమును గాలిగో జిక్కిన యెండుటాకు తేలిపోవుచున్నట్లు తేలిపోవుచుండెను. ఏదో చెప్పబోయి, నురుగులు గ్రక్కుచు నామె స్పృహతప్పి క్రిందబడెను. పగటిచుక్క వాడిచూపు ఆమె స్థైర్యమును భస్మీభూతము చేసెను.

మన స్థయిర్యము చిక్కబట్టిన శ్రీముఖి తటాలున లేచి యాగంతకుని నిశ్చల గంభీర దృష్టులతో వీక్షించుచు నిట్లనెను.

‘మాఅమ్మతో నీ కేమిపని ?

పగటిచుక్క యామెను తీవ్రముగా దిలకించుచు నిట్లు సమాధానము చెప్పెను. అవును—పనియేయున్నది. ఆమె యెక్కడ ?

‘చెప్పవద్దు—వద్దు’ అనినట్లుగా ఓంకారము పగటి చుక్క వెనుక వణకుచు నిలిచి శ్రీముఖికి కనుసంజ్ఞ చేసి చేతులు త్రిప్పెను. కాని యా జన్మని యాతని ప్రయత్నముల గమనింపలేదు. ఆమె పై ప్రశ్నకిట్లు జవాబు చెప్పెను.

‘పనియుండవచ్చును—దానినై జమెట్టిది ?’

‘నీక సససరము.’

‘మాయంటికి నీవు వచ్చుటయు మిక్కిలి యనవసర మే  
మా అమ్మకు హానిచేయజూచుట యంతకంటె—’

‘ఎవరితో జర్పించుచుంటివి? అనుచు పగటిచుక్క  
యొక యెట్టని బుడ్డితీసి తలవనితలంపుగా శ్రీముఖ నాసికా  
పుటముల చెంత నుంచెను. ఆమె యప్రయత్నముగ దానిని  
బీల్చెను. ఆమె కన్నులు క్రమముగా మూసికొనజొచ్చెను.  
నిలువజాలక, కూలబడి యామె యచిరకాలములో దెలివి  
తప్పెను.

వెంటనే పగటిచుక్క ఓంకారమువై పులిరిగెను. గజ  
గజ వణకుచు నాతఁ డాచోరనాథుని పాదములపై న్రాలి  
సన్న గేను—అనుచు దడబడుచు గన్నులు గార్చజొచ్చెను.

‘స్త్రీ చోరుడా! లెమ్మా, లెమ్మా’ అని పగటిచుక్క  
కఠినముగా హెచ్చరించెను. వెలవెలబోవుచున్న ముఖ  
ముతో—నిస్తేడములై న నేత్రములతో ఓంకారము లేచెను.  
పగటిచుక్క మరల కఠినముగా నిట్లనినది.

‘ఓరీ! పిరికిపందా! నా ప్రశ్నకు నిట్లమైన సమాధా  
నము లేనిచో—భగవంతునితోడ—నీతల యెగురును!

‘చె—చె—ప్పెదను’ అనుచు బలవంతముగ ఓంకార  
ముచ్చరించెను. చెమటచే నాతని దుస్తులు తడిసిపోయెను.

‘రాధాయమ్మ యెక్కడ?’

ఓంకారము మెడమెట్లవై పు చూచెను.

‘ఎక్కడ నున్నది?’

‘ఆ—మె—ట్లు—’

‘మేడపై నున్నదా?’

‘ఉ’

‘ఒక్కతైయు’.

ఓంకారము తలగోకికొనుచు నేమో చెప్పబోయి  
మూలుగ నొడగెను.

‘చెప్పును, మేడపై నింకెవ్వరున్నార?’

‘పు—రు—’ పైమాటరాలేను,

‘ఎవ్వరు?—పురుషోత్తమరావా?’

‘ఔ—ను’

‘అయిన నీ విక్కడనే యుండుము. కనలిన జాగ్రత్త,  
అనుచు బగటిచుక్క వడివడిగను—నిశ్శబ్దముగను మేడ  
మెట్లెక్కి-యంతర్ధానముచేదెను

ఒక్క-నిట్టూర్పుపుచ్చి, నెత్తిగోకికొనుచు—తలనంచి  
ఓంకారము చతికిలపడెను. అతనికెట్టులుండెనో కాని ఏమో  
మెల్లగా గొణగుకొనుచు మా—నా—అంత్య కాలము—  
అంత్యకాలము!’ అనుచు జపముచేయుచుండెను.

ఇరువదియొకటవ ప్రకరణము

పి దు గు పా టు

ఓంకారము పగటిచుక్కకు దలుపుతీయకమునుపే  
రాధాయమ్మయు, నామె మడమలవెంటనే పురుషోత్తమరా



వును మేడమెట్లెక్కి యదృశ్యమైనట్లు వెనుక చెప్పియుంటిమి.  
 మేడక్రింద బగటిచుక్క సంభాషించుచు బెకరించుచున్న  
 కాలమున బైభాగమున నేమి జరుగుచుండెనో విశదీకరింప  
 వలసి యున్నది.

పరుగు పరుగునబోయి రాధాయమ్మ విశాలమగు  
 నొక గది ప్రవేశించెను. పురుషోత్తమరావునామె వెనువెంటనే  
 గదిలోనికిజనితలుపుమూసెను. వెలవెలబోవుచున్న ముఖము  
 లో రాధాయమ్మ 'తలుపు—గడియ' అనెను. పురుషోత్తమ  
 రావు వెంటనే కవాటము లోన బంధించెను. యోజించుచు  
 రాధాయమ్మ యొక కుర్చీలో నాసీనయాయెను. పురుషోత్తమ  
 రావు మాత్రమింకను నిలువబడియే యుండెను.

స్వల్పకాలమునుండి యజమానురాలు గహచరునితో  
 నిట్లు ప్రసంగించెను.

‘అయ్యా! కూర్చుండుడు—ఆకుర్చీపై’

పురుషోత్తమరా వాసీనుడాయెను. ఆతని కుర్చీ నిలువు  
 టద్దమున కెదురుగ గొలదిదూరమున నుండెను.

‘పురుషోత్తమరావ్ ! పోయి వచ్చినదెవరో చూచి  
 వచ్చెదవా?’

‘ఎట్లు వీలగును?’

‘వెలుపలికి వెళ్ళి మెట్లపై నిలిచి క్రిందసంభాషణ  
 వినుము.’

‘నినిన?’

‘వచ్చిన దెవ్వరో విశదమగును.’

‘నే నెవరి నెఱుగుదును ?’

‘భయములేదు-సంభాషణనుబట్టి గ్రహించుకొనుము.’

‘నీ వెందుకు వెళ్ళగూడదు ?’

‘వచ్చినవాడు పగటిచుక్కయైన నాకు జావుతప్పదు’

‘ఆర్కృఖమైన—నాకు దప్పదు.’

‘నావలెనే నీకును భయమా ?’ అని యజమాను  
రాలు ఎగతాళిగా నడిగెను.

‘నీవలెనే అనగా ?’

‘అనగా నేను స్త్రీని—నీవు పురుషుడవు.’

‘నిజమే’ పురుషోత్తమరావు శాంతముగా బ్రహ్మ్యుత్తర  
మిచ్చెను. కాని నిష్ఠారణముగా పగటిచుక్క నిన్ను వేధించు  
చున్న, నెపముగల ఆర్కృఖము నన్ను వధింపజూడడా ?’

‘అయిన ?’

‘క్రింద వచ్చియున్నది పగటిచుక్కయైన నీకంత  
భయములేదు. కాని ఆర్కృఖమైన ?’

రాధాయమ్మ విసుగుతో లేచెను. పురుషోత్తమరావు  
మాత్రము నిశ్చలుడై గంభీరముగా నల్లకూర్చుండియుండెను.

‘అయిన నేను పోయి చూచి వచ్చెదను.’ అనుచు  
రాధాయమ్మ తలుపును సమీపించి గడియతీసెను.

‘నా అభ్యంతరములేదు.’ అని పురుషోత్తమరావు  
చెప్పెను.

‘నీ యాజ్ఞకొఱకు నేను వేదియుండవేను.’ అని యజమానురాలు కర్కశముగా జవాబిచ్చెను.

‘మఱింత మేలు’

తలుపు తెఱవబోవుచు రాధాయమ్మ మరల సంకోచముతో నాగెను.

‘నీవు దానిని జస్థులో దెఱవలేవు. రమ్మ. రమ్మ పిచ్చిపోక డలు పోకుము.’ అని పురుషోత్తమరావు హాస్యగంభీర భావముతో ననెను.

రాధాయమ్మ విసుగుకొనుచు లోపలికివచ్చి పురుషోత్తమరావునకును—నిలువుటద్దమునకు మధ్యనున్న యొక కుర్చీపై నాసీనయ్యెను. ఆమె వదన మాతనివై పును, వీపు దర్పణము దెసను నుండెను. పురుషోత్తమరావునకు అద్దములో దనముఖమును, రాధాయమ్మ వీపును శిరము వెనుక భాగమును విస్పష్టముగా నగపడుచుండెను. రాబోవు విషయములు చక్కగా గ్రహించుకొనుటకై చదువరు లీ పైయంశముల బాగుగా గమనింపవలెను.

‘ఉభయములును గొంత సేపు మానమువహించిరి, అంతట రాధాయమ్మ మరల నిట్లు ప్రసంగమెత్తెను.

‘క్రింద యేమి జరుగుచున్నదో?’

‘ఎట్లు తెలియవచ్చును?’

‘ఎవరో వచ్చిరి—మన విరోధులే.’



‘అవును, లేనిచో వచ్చి మనతోఁబాటుక జెప్పి యుండరా?’

‘కాని పురుషోత్తమరావ్ ! ఆర్ముఖము ధైర్యముగా మా యింటికి—నీకొఱకు వచ్చుననుట పొసగదు.’

‘మఱి?’

‘మఱి?’ యేమున్నది? వచ్చినవాడు పగటిచుక్క!

‘కావచ్చును.’

అయిన నీకేమి భయము? నీవు పోయిచూచిరమ్మ రాధాయమ్మా! నీవు పొరబడుచున్నావు. మాణి క్యము నెత్తుకొని వచ్చినందులకే పగటిచుక్క నీపైన నింత పగబూసిన—ఆమెను జెఱుకయత్నించినందులకు నెన్న ఆత డేమి చేయడు?

శ్రీ మద్రామాయణము ప్రకారము  
కాబట్టి నీవు క్రిందికి బోవావోయితివి  
క్రిందకు గాదు—పలుపలికగూడ బోవను. (కావచ్చును.)

గృహయజమానురాలు మామూటాడలేదు. పురు షోత్తమరావు నిలుపుటద్దములో జూచుచు, కదలక మెదలక యట్లే కూర్చుండెను. అచ్చటనుక్కిలి నిశ్శబ్దముగానుండెను.

అకస్మికముగ పురుషోత్తమరావు ‘ఇదేమి చిత్రము!’ అనుచు కుర్చీలోనుండి నగము లేచెను.

పెద్దయమ్మతో రాధాయమ్మ ‘ఏమి’ అని చూసిగెను.

ప్రత్యుత్తర మీయకయే పురుషోత్తమరావు నిలుపు  
టద్దమువంక డదేకతీరున జూచుచుండెను.

‘ఏమిటి?’ అని హగ్యయజమానురాలు మరల  
వింతతో నడిగెను.

పురుషోత్తమరావు సరిగా గూర్చుండి రాధాయమ్మ  
వైపు తిరిగి, నీవెప్పుడైన మల్లాపురములో నుంటివా?—  
ఉండలేదా? అని యాత్రముగానడిగి ప్రత్యుత్తరముకొఱకై  
యాత్రముగానే విరేక్షించుచుండెను.

కాని రాధాయమ్మ సమాధానము చెప్పలేదు. కత్తి  
నాటువేసిన నెత్తుటిచుక్కలేనట్లు లామెయుఖము క్షణములో  
బాలిపోయెను.

ఏమి? నీవు మల్లాపురములో నుండలేదా? సుమారు  
పదునాతేండ్లక్రిందట?—ఉండలేదా?

ఉండియుందును—దానిలో జిత్రమేమి? అనుచు  
రాధాయమ్మ బలవంతముగాఁ బెదవులు విచ్చెను.

చిత్ర మేమందువా? చాల చిత్రమున్నది! నీయప్పటి  
పేరు అలికుంతల కాదా?

రాధాయమ్మ మఱింత పాలిపోయినట్లయ్యెను.

‘ఈ—ఈ—స—శ—తె—కు—కు?’ అని  
యూమె వినబడి వినబడనట్లుగా నడిగెను.

నేను నిన్ను గుర్తించితిని! అనుచు పురుషోత్తమరావు  
లేచి యామెను సమీపించెను.

నీయభిప్రాయమేమి ? అనుచు గళలేని నేత్రములతో రాధాయమ్మ కూడ లేచెను.

నా యభిప్రాయమా ? పురుషోత్తమరావు గంభీరముగా ననెను. పదునాతేండ్ల క్రిందట మల్లాపురములో నీవు అలికుంతలవు—నేను నీ ప్రియుడను ! పదునైదు తియ్యని రాత్రులు—అయిదునూర్ల రూకలు—జ్ఞప్తియం దున్నవా ? ఇప్పటికై నను దెలిసినదే ?

రాధాయమ్మ నిర్ఘాంతపోయి వెనుకకు గుర్చీలో బడెను. పురుషోత్తమరా వామెను బట్టుకొనబోయెను. కాని యామె యాతని వారించుచు నిట్లనెను.

నీ—వు—నన్నెట్లు—గుర్తించితివి ?  
అద్దములో నీ వీపు—మెడ కన్నట్టుటచేత.  
అనగా ?

‘నీ మెడపైన చిన్ననాట గాయమై’ మాని పొడుగగు నన్నని మచ్చ యేర్పడినట్లు వెనుక నాతో జెప్పితివి. అది ఆ మచ్చప్రక్కన రెండు పెద్ద పుట్టుమచ్చ లుండెను. ఆ విషయము నాకు బాగుగా జ్ఞాపకమున్నది. నేడు తలవని తలంపుగనే నీ చిహ్నముల నిప్పు డద్దములో నీ మెడపై జూచితిని.

స్తంభితురాలై వినుచున్న రాధాయమ్మ చలించ లేదు. ఆమె దృష్టియు జలంపలేదు. ప్రతిమయైన సంతి సీశ్వలముగా నుండజాలదు.



నా కాన్పు నేమిచేసితివి ? అని యా కస్మికముగా పురుషోత్తమరా వామెను ప్రశ్నించెను.

నేను గర్భము ధరించితినిని నీకెట్లాఱుక ? పదునైదు దినములేగదా నీవు నాతో నుండినది ? పిమ్మట వింతగా సంతర్థానమైతివి. నాటికే నేటికి నీవా పురుషుడవని తేలు చున్నది.

నేను పిమ్మట విచారించితిని. నీవు గర్భిణివైయున్నట్లు వింటిని. చపలచిత్తుడ నగుట మరల నీకు దర్శనమియలేదు. కాని—ఆశిశు వేమాయెను ?

ఇక దాచనేటికి ! రాధాయమ్మ చెప్పెను. ఆ శిశువు నొక బీడదాని యింటచుంచి నేను పలాయనము చేసితిని.

బీడవాని యింటనా ? పేరు ?

వామనరావు.

భార్య యుండెనా ?

ఉండెను.

పేరు ?

కుసుమమ్మ.

వామనరావు !—కుసుమమ్మ !—వారిప్పు డెక్కడ నున్నారు ?

తరువాత సంవత్సరమునకే వారు మల్లాపురము విడిచి రిట—మీది నృత్తాంతము నాకు దెలియదు.

ఈ పడునైదు సావశ్యరములనుండి వారిజాడ లేదా?  
లేశమును.

తలుపక స్నాత్తుగ దెఱచికొనెను. రాధాయమ్మ  
తలుపుగ దెఱచి దీసినప్పుడు మరల వేయుట మఱచెను.

పగటిచుక్క- లోన బ్రవేశించెను.

రక్షింపుము—రక్షింపుము ! అనుచు కెవ్వన నార్చి  
రాధాయమ్మ పురుషోత్తమరావును గొగిలించెను.

దురదృష్టవంతురాలా! పగటిచుక్కదీనముగాజెప్పెను  
నిన్నా పరమేశ్వరుడే సురక్షింపవలెను—ఓరీ పాపకర్ముడా !  
గోవిందంపంతులు; నీవు తలపెట్టిన ద్రోహము చెప్పరానిది—  
కననిది—విననిది !

పగటిచుక్క యాగెను. వా రుభయులును దెల్లపోయి  
చూచుచుండిరి. యాగంతకుడు మరల నిట్లనెను.

దైవఘటన యిట్లున్నది మీరు కనిన పసిపిల్ల యెవ్వ  
రనుకొనుచున్నాడు? ఓ అలికుంతలా ! నీవు వామనరావుగారి  
కప్పచెప్పినపిల్ల యెవరో తెలియునా? గోవిందంపంతులు! నీవు  
ఉంపుడుకత్తెగా కొనిన సుందరి యెవ్వతెయో తెలియునా?—  
ఆమెయే మీకూతురు ఆమెయే మాణిక్యము !

భగవంతుడా ! అనుచు గోవిందంపంతులు రాధా  
యమ్మను విడిచి చతికిల బడెను. రాధాయమ్మ స్పృహశిప్పి  
నేలమీద వ్రాలెను.

పగటిచుక్క నిశ్చలముగా నిలిచియుండెను.

## ఇరువది రెండవ ప్రకరణము

### చిత్రదాంపత్యఫలము

స్వల్పకాలములోనే రాధాయన్ము కన్నులు విచ్చెను. ఆమె మేధక్షేత్రముపై నిట్టి దారుణమైన పిడుగు పడినతరువాతనది కొంత సేపటివఱకు గోలుకొనలేదు. తెలిసివెలియని చూపుతో నామెగదిలో జుట్టును జూచెను. పగటిచుక్క గంభీరముగా గూర్చుండి యుండెను. పురుషోత్తమరావు చేతులలో దలపెట్టుకొని పాలినముఖముతో నాతని సగసగే యాసీనుడై యుండెను—తానిప్పుడెచ్చటనున్నది? తానొక సోఫాపై బరుండెను. అచటికెట్లు తాను వచ్చెనో యామె కగోచరముగా నుండెను.

అలికుంతల లేచినది పగటిచుక్క యనుచుండెను. ఆమెను గూర్చుండజేయు—మాటలాడవలెను.

‘చిత్తము’ అని పురుషోత్తమరావు దీనముగా సమాధానముచెప్పి యామెవైపు తిరిగెను.

రాధాయన్ము తనంతటతానే లేచిగూర్చుండెను.

‘లేచినది’ అని పురుషోత్తమరావు జనెను.

పగటిచుక్కయీమెను తీవ్రముగా దిలకించుచు నిట్లడిగెను. ఓ దురదృష్టవంతురాలా! నీవు నీకన్నకడుపు నెడల



దలపెట్టిన ద్రోహబలిమి యిప్పటికై నను సంపూర్ణముగా గ్రహించితివా ?

నాకు — నాకు-ఎఱుక లేదు. ఇందునకు పరమేశ్వరుడే సాక్షి! అని యామె పశ్చాత్తాపముతో బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

అవుననుకొనుము. అయినను నీదుర్వృత్తికి భగవంతుడు నిన్ను తగినరీతిగా శిక్షించెను! నీవు సుందరుల నెత్తి కొనివచ్చి బానిసలుగా నమ్ముచుంటివి—ధర్మస్వరూపు డగు ఈశ్వరుడు తుదకు నీకన్నకూతునే నీచే విక్రయింప జేసెను. మీదు మిక్కిలి—ఎవరికి ? పిల్లకన్న తండ్రికి !—దేనికి ? తన ఉంపుడు కత్తెగా నుంటకొఱకు ! ఎంత దుశ్చరితము ! ఎంత అన్యాయము ! ఎంత అమానుషము !

ఈశ్వరా! నన్నీక్షణమున నిలువున దహించివేయుము! అనుచు పురుషోత్తమరావు వలవల నేడువదొడగెను.

బొందితో నన్నీపట్టిన నరకకూపమున భగవంతుడు దిగద్రొక్కిన నాతనికి వందనము లర్పించెడను. అని రాధాయమ్మ వికృత కఠస్వరముతో జెప్పెను.

పగటిచుక్క మరల గంభీరముగా నిట్లనెను. 'మీకున్న ఒక్కక్షమాపణము నేమన మీరీఘోరకృత్యముల వజ్రానులై చేసితిరి. శేషము తెలిసినను నాప్రకార మొనర్చి యుండరు.

'జన్మలా' అని పురుషోత్తమరావు దృఢముగా వచించెను.

‘కంఠమున గ్రాణము లుండగ—’ అనుచు రాధా యమ్మ స్ఫుటముగా నుచ్చరించెను. ఆమెకు గొలదిగ ధైర్యము కిరిగి వచ్చెను.

మరియొక సంగతి పగటిచుక్క శాంతముగా జెప్పెను: ‘మాణిక్యము నా దత్తురాలయిన భార్యయని తెలిసికొనుడు, పురుషోత్తమరావు వింత చెందెను. తాను పగటి చుక్క మనోహారియెడల జేయవలంచిన ద్రోహమును—దాని పర్యవసానఫలమును నూహించుకొని యీత డాపాదమస్తక మును వణకెను.

కాని రాధాయమ్మ యిదివఱకే మాణిక్యము పగటి చుక్క ప్రియురాలై యుండవలెనని యూహించి యుండెను. ఆజవ్వనిని విక్రయించినందులకు పగటిచుక్క తనను బెట్టిన కష్టములే దీనికి గారణము. ‘నేనింతమాత్ర మూహించితిని—ఆ బాలికను విక్రయించిన పిమ్మట నీచేత జిక్కినప్పుడు’ అని యామె మెల్లగా ననెను.

‘అవును’ పగటిచుక్క సమాధానము చెప్పెను. ‘నాచేత జిక్కినప్పుడు నీవు మహాపదలో నుంటివి. అది యట్లుండ లక్ష్మీపురములోని బసవరాజే వామనరావని యెఱుగుడు. ఆతడు నామముమార్చి తిరుగుచున్నాడు.’

అందువలననే యింతయనర్థము సంభవించెను! అని రాధాయమ్మ విసుగుతో బలికెను. ‘అదియుగాక పిల్ల పేరు నాచే బెట్టబడినది కాదు.’

నీవు వామనరావుగారియింట కాగితముంచి పోతివి,  
దానిపై 'అ' అని సంతకముండెను, 'అ' అన అలికుంతల  
యని నీయభిప్రాయము కాదా!

నిస్సందేహముగ, అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను, కాని  
యామె కంఠస్వరము వణకుట స్పష్టమాయెను.

మంచిది—నేటికి చిత్రములు విచ్చిపోయినవి—మీ  
చిత్ర దాంపత్యఫలము వెలువడినది—రంగతులు విశదీక  
రింపబడినవి.

కుసుమమ్మగారు లక్ష్మీపురములో నున్నదా? అని  
రాధాయమ్మ కొలది గాలముండి యడిగెను.

లేదు.

ఏమి? ఆమె యిప్పుడెచట నున్నది?

చచ్చి స్వర్గమున

పాపము ! ఆపుణ్యాత్మురాలు గతించినదా!

అవును.

రాధాయమ్మ విచారించెను, కుసుమమ్మ గుణముల  
బొగడజొచ్చెను, పగటిచుక్క యామెకడ్డమువచ్చియిట్లనెను.

ఆ సంగతి పిమ్మట మాటాడవచ్చును, ప్రస్తుతము  
మీతో కొన్ని విషయములు సంభాషింపవలెను, నే చెప్పు  
దానిని శ్రద్ధగావినుడు—బసవరాజుని పేరు పెట్టికొని వామన  
రావు మల్లాపురము—తరువాత న్నల్లూరు విడుచుట మొద  
లైనవి మీకు దెలుపవలసియున్నది.



మేము సిద్ధముగా నున్నారము. అని యిరువురు నైక  
కంఠ్యముగా వాక్రుచ్చిరి.

పగటిచుక్క గంభీరముగా తాను జెప్పదలచుకొనిన  
నిషయ మారంభించెను.

### ఇరువదిమూడవ ప్రకరణము

#### గోవిందంపంతులు

చెప్పినవిషయములే మరల మరల జెప్పుచు జదువరు  
లకు విసుగు గలిగించుట మాయుద్దేశము కాదు. జన్వంత రావను  
పేర దన్ని కముందుబిలుచుచుండవలెనని పగటిచుక్కవారితో  
జెప్పెను. ఆతడు వారికి దెలిపినవిషయములలో ముఖ్యమైన  
వేవియన బసవరాజనుపేరుతో వామనరావు మల్లాపురము  
విడిచి నెల్లూరు చేరుట—అక్కడ బదేండ్లున్నతరువాత కుసు  
మమ్మగారు మృతినొందుట—ఆసమయమున పగటిచుక్క  
మాణిక్యమునుజూచి ప్రేమించుట—వారితో పరిచయము—  
తరువాత వారిని గొలది కాలమునకు లక్ష్మీపురము జేర్చుట—  
ఈసంగతి జెప్పుచు పగటిచుక్క యిట్లనెను.

నాకు వామనరావుతో బరిచయమైన గమయమున నే  
సరిగా మధుసూదనరావుగారి కొక దాసి కావలసివచ్చెను. ఇది

సుమారు చూడఁజ్ఞక్రిందటిసంగతి, కొన్నికొన్ని కారణములచే నేనును, నాసహచరులును మధుసూదనరావుగారిని సంశయించుచు నాయనపై గాఢాపద్యము. అందుచే నాప్రయత్నములకు వీలుగ నాతల్లి నే వారిదగ్గర దాసిగా నుండునట్లు సమపాయ మొనర్చితిని. తరువాత గొలదికాలమునకే మధుసూదనరావుగారి కెవ్వరినైన బెంచుకొనవలెనని బుద్ధి జనించెను. దానిపై నేను నాతల్లితో యోజించి సుగుణములకుప్పయైన మాణిక్యము నాతనికి జూపితిమి. చూచిన తక్షణమునుండియు, ఆయన కాజవ్వనిని బెంచుకొన బెద్దకోర్కె పుట్టెను.

తరువాత నేను వామనరావును దెచ్చి, యాయనస్థితిగతులు మధుసూదనరావుగారితో జెప్పి, మాణిక్యము జననరహస్యము తెలిపి, నేనాసుందరిని వివాహమాడ నెంచినట్లు యెఱిగించితిని. నేనొక ధనికుడననియు, చూచి దక్షిణాదియనియు నదివఱకే ఆయనతో వచించితిని. అన్నిటికిని మధుసూదనరావుగారు సంతోషముతో సమ్మతించెను. ఆయన మిక్కిలి ధనికుడు. ఈ మూడుసంవత్సరముల నుండియు దల్లియు దండ్రీయు, దానై యాతడల్లాయముద్దుగా మాణిక్యమును బెంచుచున్నాడు. నేనును నావ్యవహారములు చక్క బెట్టుచు నడుమ నడుమ లక్ష్మీపురమునకు వెడలి వారి నెల్లర జూచి పోవుచుంటిని. సుమా రెనిమిది నెలలక్రిందటివఱకు స్థితిగతు లిట్లుండెను. అప్పుడు మాణిక్యమును ఓంకార మెత్తుకొనివచ్చెను.

తరువాత గొంత కొలము రాధాయమ్మనుజీవాల్లు పెట్టి  
యామెను నిడచుర్వృత్తి విడుచున ట్లొప్పించి పగటిచుక్క  
యిట్లనెను.

ఇక్కడ నకు గొద్దిపనులున్నవి. అనియైన వెంట నే  
నిన్ను లక్ష్మీపురము తీసికొని వెళ్ళి నీకూతును జూపెదను.

నేను సిద్ధము—ప్రతిక్షణమును అని రాధాయమ్మ  
వాక్రుచ్చెను.

నీవు, ఓంకారమును—అతనితల్లిని విడిచివేయవలెను.

వారెక్కడకు వెళ్ళుదురు ?

కొంతసొమ్మచ్చిడ వ్యాసన చెప్పుము. వారినిక జన్మలో  
జూడకుండ జేయుము. సరే శ్రీముఖయో ?

అమెను నీ వెంటదెమ్ము. ఇప్పుడామె నామఱదలై నది—  
రామరా జెవ్వరో తెలియువా ?

నీవు రామరాజు నెఱుగుదువా ?

కేవల మెఱుగుటమాత్ర మేనా ? అతడెవ్వరనుకొను  
చున్నావు ?

నాకెల్లు తెలియును ? ఎవ్వరు ?

నాప్రాణములో సగము—నాకక్షిచేయి.

రాధాయమ్మ యాశ్చర్యము చెందుచు, అయిన  
జిత్రమే అప్రయత్నముగ మీరిరువురు అక్కచెల్లెండ బెండ్లి  
యాడట సంభవించినది ! అనెను.



అవును—చిక్రమే గరి, నీచిక గ్రిందికివెళ్ళి, యుక్త మని తోచినంతవఱకు నీవారిలో సంగతులు తెలుపుము.

రాధాయమ్మ మేడపైకి బరువై తటతట లాడుచున్న హృదయముతో వచ్చెను. కాని యిప్పుడామె చింతదీరిన మనసుతో, కలక జేతిన యాఖ్యముతో గ్రిందికేగెను. ఆమె వెడలినతగువార పగటిచుక్క గోవిందం పంతులుతో నిట్లనెను.

గోవిందం పంతులు! నీవు నాకొక విధముగ నప కారము చేయలేదు. అనేక సందర్భముల నీవు నాగర్భశత్రు డవు! నిన్ను తుమింపలేను.

అజ్ఞానుడను—నన్ను రక్షించుము. అనుచు బాష్ప ములతో గోవిందం పంతులు పగటిచుక్క పాదములపై వ్రాలెను.

ఓ భీరుడా! లెమ్ము లెమ్ము. నీవు కన్నపుదొంగ యగు జనార్దనరావు కొనర్చిన సాయమంతయు నాకంత విషము పోసినట్లే. అయినను జనార్దనరావు నీడిగ్గర చుట్ట మగుట నీకొక తుమాపణ.

నేను పెద్ద లుబ్ధుడను—నన్ను నఱకినను బాపము లేదు !

తరువాత —నీవు మాణిక్యమువిషయమై తలపెట్టిన గ్రోహము !

నన్ను వేతే చంపనక్కఱలేదు !

నీ వేగుర్గతికి బోవుచువో భగవంతుని కెఱుక !

ఎంత శిక్షయైనను నాకు దగును. కాని—కాని—  
ఏమి ?

నీకు గోపమువచ్చునేమో !

భయములేదు—చెప్పుము.

నన్ను లక్ష్మీపురము తీసికొనివెళ్ళవా ?

నిన్నా ?

అవును.

దేనికి ?

నా కన్నకూతు పాదముల వ్రాలుటకు—ఇది మొదటిది.  
రెండవది ?

నన్ను ఆర్థుఖము కత్తినుండి తప్పించుటకు.

ఆర్థుఖము నేటిరాత్రి నిన్ను వెంబడించెనా ?

నిశ్చయముగా.

పగటిచుక్క యోజించెను.

నా ఊమాపణ చెప్పుకొనుటకు—నా కూతురు సన్ని  
ధానమున నుండుటకు నన్ను నీవు లక్ష్మీపురము తీసికొని  
వెడలకుండిన—

పిచ్చివాడా! ఇట్టి గర్భశత్రుని నిన్నెట్లు రక్షించెదను?

పోనిమ్ము—నీమామనైతిని, చేతిమీనుగ వధింపుము.

పగటిచుక్క ఆలోచించుచు నిట్లనెను. నిన్ను—రక్షిం  
చెదను. నాహృదయ పూర్వకముగగాదు. నాకొఱకుగాదు.  
కేవలము సద్గుణరాశియగు మాణిక్యముకొఱకు !

ఆర్కృఖము నన్ను నీడవలె వెన్నాడుచునే యుండును.  
నాగుట్టంతయు వానికి బూర్ణముగా దెలియును. వాడు జీవించి  
యుండిన నాకు టేముము గలుగదు.

చూచెదను. వానికిక భూమిపై విస్తారము దినము  
లుండవు—హంతలు హంతలను వధింతురుగాక !

తథాస్తు

నేను మరల జెప్పవలయు నీవు రాధాయమ్మయింటనే  
ఉండుము. ప్రస్తుతము నేను వెడలుచున్నాను.

పోయి రమ్మ.

పగటిచుక్క తృటిలో మేడక్రిందకేగి యటనుండి  
నిష్క్రమించెను.

ఇరువదినాలుగవ ప్రకరణము



వినాశకాలము

మాయాచిత్రచరిత్ర యించుమించుగా సమాప్తము  
నకు వచ్చుచున్నది. పగటిచుక్కయు, మాణిక్యము నీరెండవ  
భాగమునందలి కథ యింతదనుక తమలో భాగించుకొని  
నారు. ఆ కారణమున మేము బొత్తిగా కొండలుపాత్రల  
విషయ మెత్తుటయే సంభవింపలేదు. కాని యింతట నుపేక్ష  
మాని శ్రీధరరావును, చంద్రము నెట్లెట్లున్నారో చెప్పవలసి  
యున్నది.



ఖాజీ పేటలోని యొక మాటుమూల సందులో నొక చిన్న పెంకుటిల్లంతయు శ్రీధర రా వద్దకు దీసికొనినట్లు వెనుక జెప్పియుంటిమి. ఇంతవఱకు నాత డచ్చటనే యుండెను. పై ప్రకరణమందలి సంగతులు జరిగిన మఱునాటి యర్థరాత్ర మున శ్రీధర రావు పెంకుటింటిచానడిలో జాపపై గూర్చుండి చంద్రముతో గంభీరముగా బ్రసంగించుచుండెను. చంద్ర మాతని సమీపమున నాసీనయై యుండెను. వారిద్వరియందు నీకొలది దినములలో నెట్టిమూర్పును జరుగలేదు. చంద్రము మఱింత మనోహరముగ నుండెను. శ్రీధరుడు మఱింత గంభీర ముగ నుండెను.

శ్రీధరుడు పెడమొగముపెట్టి యాసుందరితో నిట్లను చుండెను.

అయిన నేమందువు ?

ఏమనుట కేమున్నది ? నీవు నన్నాడరించుటలేదు.

అగునా ?

ముమ్మాటికిని.

మంచిది. చంద్ర ! మనకు వాదన అవసరములేదు.

పోనిమ్ము.

అయినను— నేను నిన్నెట్లాడరించుటలేదు.

చెప్పునునా ?

చెప్పవలెననియే నామనవి.

భీషరా ! నీనునవియూ ? మనవి ? ఆళ్ల యనరాదా ?

అట్లే యనుకొనుము, చెప్పుము.

చంద్రము ఆతని శాంతముగా వీక్షించెను, కాని  
యాతడు మొగచుమెవ్వెపు త్రిప్పలేదు విసుగుతో నా  
తరుణి యిట్లనెను.

అనాదరణ వేటుకావలయునా ? ఇది కాదా ?

ఏది ?

నాతో పెదమొగము పెట్టి మాటాడుట.

ఒకటి—రెండవది ?

నన్ను ప్రేమతో దగ్గర తీయకూడట.

రెండు—మూడవది ?

నే ననుకొనినట్లు ప్రవర్తించకుండుట.

అది యెట్లు ?

నీవు నా భర్తగ మెలగుచుంటివా ?

నేను నీ భర్తనైన గదా ?

చంద్రము మాటుపలుక లేదు. కొంత సేపుండి శ్రీధరరా  
విట్లనెను.

చంద్రా ! పిచ్చిచంద్రం ! మోహమునకు ముందు  
సంవత్సరములకొలది ఆయుస్సున్నది. పగతో—పగకు కొద్ది  
గంటలు మాత్రము—కొన్ని నిమిషములు మాత్రమే జీవ  
మున్నది. తెలిసినదా ?

తెలిసినది.

నీవు భార్యవు—నేను భర్తను. కాకపోము. అయిన  
సల్లే యెంచుకొనుము. అయియే యుంటిమి. గ్రహించు  
కొంటివా?

లేదు.

తరువాత విశదీకరించెను, ప్రస్తుతపుసంగతి వినుము.  
ఏమి ?

సింహాచలమును సంహరింపవలెనని నాప్రతినిధి—చెల్లు  
కాలము వచ్చినదిసుమా.

నీయభిప్రాయము?

తేవురాత్రి నేనో—పగటిచుక్కయో—ఒకరివినాశ  
కాలము వచ్చినది.

తప్పక ?

తప్పదు.

నీయాకస్మిక యుపాయము నాకు గూడ జెప్పెదవా?

స్త్రీవర్గము రహస్యము దాగదు. అయినను వినుము.  
నేను నాకు పురుషోత్తమరా వనువానితో స్నేహమయ్యెను.

ఆతడెవ్వడు ?

మసయిరుపురికిని గొత్తవాడు ఆతనికిని, పగటిచుక్క  
కును గర్భశత్రుత్వము. ఆదియు—మాణిక్య మనునొక  
స్త్రీ మూలమున.

మాణిక్యమా !



అవును. నీవామెనుగతి వినియే యుంటివిగదా! సింహా  
చలమామెను తన యుంపుకుకత్తెజేసి నీసవతిని జేయజూచు  
చున్నాడు. సరే 'యాచకో యాచకః శత్రుః'

అయిన యీపురుషోత్తమరావునకు పగటిచుక్క  
దర్శనమిచ్చి, తేపురాత్రి ఎనిమిది మొదలుకొని, పండ్రెండు  
గంటలలోపుగ నాతని సజీవునిగా బట్టుపట్టినట్లు ప్రతిన  
చేసెనట.

అయిన ?

ఇంకను గ్రహించుకొనలేవా ?

ఏమి ? నాకగోచరముగా నున్నది.

నేను తేపా. పురుషోత్తమరావు వేషముధరించి, యీ  
కత్తితో సింహాచలము అంతయు కనుగొనెదను.

పురుషోత్తమరావుబస ?

మన మెఱుఁగుదుము—రాధాయమ్మ మేడపై.

ఎందువల్ల ?

పిల్లనమ్మిన రాధాయమ్మ యీకష్టసమయమున  
పురుషోత్తమరావున కాశ్రయ మిచ్చెను.

పగటిచుక్కకు ధిక్కరించి ?

అది నాకు బెలియదు.

అన్నియు సరిగానే యున్నవి. పురుషోత్తమరావు  
నిన్నే మెఱుఁగును ?

అతడును సింహాచలమును నావలెనే కొన్నిమాడు  
లనుసరించెనట, ఒకమాడుసింహాచలము, రామరాజు సంభా  
షించుకొనుటలో నాసంగతి, పేరు—ఉనికి పురుషోత్తమ  
రావునకు దెలియవచ్చెనట.

సరి—రేపు నీనడతయేమి ?

తేపురాత్రి యెనిమిదిగంటలనుండి — బండ్రెండు  
గంటలలోపుగ రాధాయమ్మ మేడపై పురుషోత్తమరావు  
వేషము నందును:

సరి నీయిష్టము.

పురుషోత్తమరావుకు నీవు కృతజ్ఞురాలవై యుండ  
వలెను.

దేనికి ?

మనకు సాయముచేసి—నీకు సవతినిలేకుండ చేసి  
నందులకు !

ఈమహాప్రయత్నములో నెవ్వరు గెల్తురో ?

జయాప జయములు దైవాధీనంబు లందురు.

అందులో మనకుబ్రతికూలమైన శ్రీధరా! నాగతియేమి?

చంద్రం! పైన భగవంతుడున్నాడు. అది యటుండ-

తేపు నేనుపోవుటకు ముందు నీసంగతి తేల్చిపోయెదను.

అవగా ?

అవు—తేపు—పరుంకము.

శ్రీధర రావిక మాటాడలేదు. మరల స్తీర్ణముగా  
యోజించుచు నాతడు చాపక్రిందనుండి తీసిన చుట్ట త్తి పద  
నును శాంతముగా బరిశీలించుచుండెను.

ఇరువదియైదవ ప్రకరణము

రాజు, మంత్రి

‘వినాశ కాలే విపరీతబుద్ధిః’ అనునది యెంతయు నిజమై  
యున్నది. శ్రీధర రావుకు బోగాల మాసన్నమయ్యెను. అందు  
వలన నాతనికి విపరీతాలోచన లుద్భవించెను. కాని యం  
తయు గేవల మాతని యధీనములోలేదు. ఆతడు పురుషోత్త  
మరావు వలలోబడిపోయెను. పురుషోత్తమరావు పగటిచుక్క  
గర్భశత్రువని నమ్మెను. దానికి గారణము మాణిక్యముచు  
గూర్చిన వివాదమే. ఆతడు గాధాయమ్మ మేడలో బస  
చేయుటకూడ సహజముగనే గన్పట్టెను. ఏలయన దనకు  
జన్మని నమ్మిన దా పెకదా? పగటిచుక్క యాతని జంప  
నెంచుటయు మిక్కిలి స్వాభావికముగనే తోచెను.

పగటిచుక్కరాజు, రామరాజమంత్రి ఈ యుపా.  
యము వారిద్వరును గలిసి పన్నిరి. ఈ పన్నుగడ సగము  
మాత్రమే, మిగిలిన సగమింకను బదువరులకు దెల్పువలసి



యున్నది. పగటిచుక్క గోవిందంపంతులుతో, హంతలు హంతలను వధింతురుగాక ! అనెను. ఆమాట నాతడూరక యనలేదు. ప్రస్తుతము తమ పక్షమువారిలో నిర్వరను అనగా దనను, గోవిందంపంతులును జంపుటకై యిద్వరు హంతకులు వేచియుండిరని యాతనికి బాగుగా దెలియును గదా ? ఇద్వరు హంతకులను గర్తపురములోనే యుండిరి. పగటిచుక్క తమ మంత్రితో దీర్ఘముగా యోజించెను. దాని పర్యవసానమేమన—‘హంతలు హంతలను వధింతురుగాక !’—శ్రీధరరావు, ఆర్కఱము నొకరి నొకరు చంప వలెను. ఆ చిత్రపు పన్నుగడలోని విశేషములు మేమీక్రింద విశదీకరించుచున్నారము.

పగటిచుక్క రాధాయమ్మ మేడపై గోవిందంపంతులుతో సంభాషించిన మఱునాడే—ఉదయము పదిగంటల కాలమందు రామరాజుతో, గలిసి రహస్యముగ రాధాయమ్మ మేడ బ్రవేశించెను. అచ్చట రాజును, మంత్రియు, గోవిందంపంతులును మేడపై జేరి ముచ్చటించుకొనిరి. అమాత్యుడును నృపుడును బన్నిన యుపాయ మామూలాగ్రము గోవిందంపంతులున కెఱింగింపబడెను. మొట్టమొదట నాతడు గానిని నమ్మలేదు. అది జరుగునని యాతనికి ధైర్యములేదు. ఆ పన్నుగడ చెప్పరాని విపరీతముగ నుండెను. కాని పగటిచుక్క ‘అచిర కాలముననే యాతని యనుమానములన్నియు దీర్చి, యాతడు మెలగవలసినపద్ధతి సంపూర్ణముగ గఱపెను.

గోవిందగపంతులు మేల్కొనెను. ఆపన్నగడ ప్రచండమైపడని గ్రహించెను. దానిప్రకారము జరుగుననికూడ తెలిసికొని యాతడు నఖిశిఖపర్యంతము వడకెను.

అ ప్రచండోపాయ మిది.

నాటిసాయం సమయము లోపుగ గోవిందగపంతులు.

శ్రీధర రావు పెరుటింటికి వెళ్ళవలెను—లేక వేరుధముగా నైన నాతని దర్శింపవలెను. తనపేరు పురుషోత్తమరావని చెప్పవలెను. తాను శ్రీధరుని, అతని యుద్యమము నెఱిగినట్లు నటించవలెను. ఎల్లెఱుగునని శ్రీధరుడడిగిన, పగటిచుక్క ననేకమారు లనుసరించుటవలననని సమాధానము చెప్ప వలెను. తనకు, పగటిచుక్కకు బద్ధవై రనుని శ్రీధర రావునకు జెలుపవలెను. అతడు కారణమడుగును. మాణిక్య మనుజవ్వని యనిచెప్పి, అవసరమైనంతవఱకు దనకును మాణిక్యమునకు గలసంబంధము—అనగా తాను రెండుమారు లామెనువంచింప యత్నించుట—ఆమె తప్పించుకొనిపోవుట — పగటిచుక్క ఆమె ప్రియుడగుట నాతని కోపము మొదలై నది సమ్మతము పుట్టునట్లుగా జెప్పవలెను. శ్రీధర రావు సమ్మతము—సమ్మతీర వలెను.

అంతట పురుషోత్తమరా వాతనికొక చీటి చూప వలెను. అది పగటిచుక్క వ్రాసినది. దానిలో నిట్లుండెను.

అరే, పురుషోత్తమరావ్ !

తేపురాత్రి 8—12 గంటల లోపుగ. సీతల గాచి  
కొనుము—నాచేతి కడ్డములేదు. నిన్ను స్వయముగా జంపక  
పోయిన ఈ క్రింది చిహ్నములు నేను జన్మలో ధరింపను.

‘ప గ టి చు క్క ★’

ఈ చీటి పగటిచుక్క తనను బెదరించుచు వ్రాసి  
నటుల పురుషోత్తమరావు శ్రీధరునితో జెప్పి జూపవలెను:  
శ్రీధరునికి నమ్మకము ద్విగుణించును. అంతట పురుషోత్తమ  
రా వాతని సాయము వేడవలెను. తన బస చెప్పి, తాను  
దానిని భయముచే విడుచుటలేదనియు—దీనికొఱకై శ్రీధరుని  
దగ్గరకు రావలసి వచ్చెననియు మఱి మఱియు జెప్పవలెను.  
శ్రీధరు డెట్టిసాయము కావలయునని యడుగును. పగటి  
చుక్కను వధించుసాయమని చెప్పి యాతనికి బ్రోత్సాహము  
కలిగి పగరేగునట్లు పురుషోత్తమరావు మాటలనవలెను.  
బహుశః—శతశతముల శ్రీధరుం డొప్పుకొని తానే పురు  
షోత్తమరావు వేషముతో రాధాయమ్మ మేడపై నుండుటకు  
పన్నుగడ పన్నును—అట్లు పన్నునిచో పురుషోత్తమరా వా  
తనికి దాను పన్నినట్లుగ నీ యుపాయము జెప్పును. ఆతడు  
సమ్మతించును. పురుషోత్తమరావు మిక్కిలి సంతసించిన  
ట్లగపడి, తనకృతజ్ఞత తెలిపి తిరిగివచ్చి రహస్యముగ పగటి  
చుక్కకును, రామరాజునకును, దన పోకడ పర్యవసానము  
తెలుపవలెను.



ఈ పెద్ద పన్నుగడలో నిది మొదటిభాగము. ఇక రెండవభాగము సవిస్తరముగా దెల్పుచున్నారము.

పై భాగపు పర్యవసానము తమకనుకూలమైన వెంటనే రామరాజు ఆద్యుఖము బసకు వెళ్ళవలెను. అతనితో సత్యవసర కార్యమొకటి యున్నట్లు చెప్పి, యేకాంతముగా మాటాడ గోరవలెను. అప్పుడాతడు రామరాజును వచ్చినపని యడుగును. రామరాజు తాను పగటిచుక్క ముఖ్యసేవకుడై నట్లును... అతడు పంప వచ్చినట్లును తెలుపవలెను. ఎందుకు బంపినని హతకు డుగును. రామరాజు వినయపూర్వకముగా నొక చీటిదీసి యాయవలెను. ఆద్యుఖము దానిని చూపుకొనుచు—అదియు పగటిచుక్కయే స్వహస్తముతో నిట్లు వ్రాసెను.

ఆద్యుఖం.

‘తలపని తలంపుగ నీవు మాముఖ్య స్నేహితులలో నొకడవైతివి. ఎట్లనగా మాణిక్య మను సుందరి నాప్రియురాలు—ఆమెను పురుషోత్తమరా వను దుర్మార్గుడు రెండు మారులు చేటుపయత్నించెను. ఆపురుషోత్తమరావు నాగర్భ శత్రువయ్యెను ఇదే కారణము. వానినెట్లో నేను పధింపజూచుచుంటిని. ఇంతలో నీవువచ్చితివి. నీకును వాడు బద్ధవిరోధియే. నాబదులు నీవే వానిని హత్య చేయుము. నాపగ తీరును, నీపగ తీరును. కాన నీవు నా సేవకులలో నొకడనైనగాని నీవు నా యాజ్ఞప్రకారము చంపినట్లు కాదు. నాపగయు నురగా తీరి

నట్లుకాదు. కాబట్టి యీక్షణమునుండియు పగటిచుక్కగుం  
పులో నిన్ను ఏబది (50) రూపాయల పనివానినిగా ఏర్పరచి  
నాను. హత్యకు బహుమానము ప్రత్యేకము. జీతములో  
కాదు. ఈరాముఖ్య సేవకుడు నీయనుమానములన్నియు  
దీర్చును. ఆతడు చెప్పినట్లు నడచుకొనుము.

‘పగటిచుక్క’

ఆర్థుఖము విస్మయముచెందును—తప్పక మిక్కిలి  
సంతోషించును. రామరాజు చెప్పినూటలివి. రామరాజు  
తని బలరాంపేటలోని పగటిచుక్కబసకు దీసికొనివెళ్ళును.  
అచ్చట ఆర్థుఖము పగటిచుక్క సేవకుడుగా నియమింప  
బడును. తన ప్రభువునుజూచి సంభాషించును—మెలగవల  
సినపద్ధతి గమనించును. ఆతనిని పగటిచుక్క తన పేషను పేసి  
పంపును. దానిచే పురుషోత్తమరావు గజగజ వడకించ  
వచ్చు. పురుషోత్తమరావును సులభముగాను, నమ్మకము  
గాను, జంపవచ్చును. ఇదంతయు రాధాయమ్మ మేడపైననే  
పురుషోత్తమరావు క్రిందటిరాత్రి రాధాయమ్మగృహము  
ప్రవేశించుట తాననుసరించి కనులార జూచినాడు. కాబట్టి  
ఆర్థుఖము సంగతులన్నియు నిజమని నమ్మును.

పన్నుగడ యిది శ్రీధరరావు మేడకు వచ్చుటకును—  
ఆర్థుఖము మేడప్రవేశించుటకును రాధాయమ్మ మొదలగువారి  
యొక లేకుండ ఏర్పాటులు జరుగును. ఇదియంతయు ముఖ్య

నాటిరాత్రి జరుగవలసియుండెను. ఈ చిత్రనాటకము జరిగి తీరుననుటకు సందియము తోచుటలేదు.

పురుషోత్తమరావు, చీటి తీసికొని శ్రీధరరావును దర్శించెను. అంతయు వారు యోజించిన ప్రకారమే జరిగెను. శ్రీధరరావు చీటిని జూచెను. గోవిందంపంతులు మాట వినెను. సంగతులన్నియు నిజమని నమ్మెను. పురుషోత్తమరావు వేషముధరించి రాధాయమ్మమేడపై గదిలో నాతనికి బదులుగ దానుండు పన్నుగడ తానేపన్నెను. మహాసంతోషముతో పురుషోత్తమరావుమోదించినట్లు కన్పడెను. తన కృతజ్ఞతా పూర్వకవందనములు దెలిపి పురుషోత్తమరావు తిరిగివచ్చి సంగతులన్నియు రాజుసకును, మంత్రికిని పరమ రహస్యముగ దెలియజేసెను.

ఇక పన్నుగడలో రెండవభాగ ముండెను రామరాజు తనచీటిని తీసికొని ఆర్జునుముబసకు బయలుదేరెను.

---

ఇరువదియారవ ప్రకరణము

---

త్రాగుబోతు

గర్తపురములోని యొక కల్లుగుకాణములో ఆర్జునుము మద్యము సేవించుచుండెను. ఈ విషయము శ్రీధరరావు చ ద్రముతో సంభాషించిన నాటిసాయంసమయమున



జరుగుచుండెను ఆర్జునిము ప్రస్తుతపుబస యాకల్లు దుకాణమే, ఒక్కొక్కలొట్టెడు కల్లుద్రావి, తలయూచుచు నాతడొక్క గంటసేపు యోజించుచుండెను, ఈ లోపున వచ్చి పోవువారు పోవుచుండిరి. తాళామృతమును సేవించువారు సేవించుచుండిరి, తప్పద్రాగుటచే గొండరిక చ్చటనే శివమెత్తుచుండెను. అట్టివారిని దుకాణదారుడు మర్యాదగా సగనంపుచుండెను.

రామరాజు దుకాణము ప్రవేశించెను. ఆతనినేత్రము లొక మూడు చుట్టును గలయజూచి యార్జునిము వదనముపై విశ్రమించెను. రామరాజు త్రాగుబోతును బరిశీలించెను. మెల్లగా సమీపించి భుజముపై దట్టెను, ఎఱ్ఱనికన్నులతో ఆర్జునిము మెల్లగా రామరాజు గమనించెను. ఆతని ముఖమున నాశ్చర్యభావము తోచెను.

ఆర్జుని! అని రామరాజు మెల్లగా సంబోధించెను.

ఇచ్చట నన్నట్లు పిలువకుము, అనుచు ఆర్జుని మూతని నోటిపై జేయిపెట్టెను.

రామరాజు తనిచేతిని దీసివేసి, 'నీతో అత్యవసర విషయములు మాటాడవలసి యున్నది, ఆ మూలకురమ్ము' అనెను.

నా పేరు నీకెట్లు తెలియును?

నాకన్నియు దెలియును—రమ్ము.

అన్నియు ననగా—

నీ పేరు—వృత్తి—నీవు గర్తపురము వచ్చినవని.

కల్లులోలా క్రిందబెట్టి ఆర్ముఖములే చెను, ఆతడును,  
రామరాజును నా దుకాణములో నొకమూల జేరి కూర్చుం  
డిరి. రామరాజు ప్రసంగ మారంభించెను.

పగటిచుక్కపే రెఱుగుదువుగదా ?

బాగుగా.

ఆతని ముఖ్య సేవకుడను.

ఆర్ముఖము తెల్లవోయి చూడజొచ్చెను.

నీవు భయపడకుము రామరా జనెను, “మేము  
నిన్నుద్ధరింప వచ్చితిమి.

నన్నా ? ఎట్లు ?

పగటిచుక్కకు దెలియని విషయముండదు, నీసంగతి  
యాతనికి బూర్ణముగా దెలియును.

నీకు ?

నాకును దెలిసినది.

ఈ ఊరిలో నాసని యేమి ?

హత్య.

ఎవరిని ?

గోవిందంపంతులును.

ఆర్ముఖము పెద్దయొట్టు పెట్టుకొని గొణుగుకొనెను.  
గోవిందంపంతులు అసలు పేరేమి ?

పురుషోత్తమరావు పెట్టుకొనిన పేరు — అసలు పేరే  
గోవిందంపంతులు.

త్రాగుబోతువెంటలో రామరాజు భుజముపై నట్టుచు  
“ఈసంగతు లన్నియు మీకెట్లు తెలియును?” అని యడి  
గెను.

పగటిచుక్కకు దివ్యవృష్టి ఉన్నది.

అబ్బా! చిత్రమే మఱి నీవు వచ్చిన పనేమి?

నీవు ఒళ్ళు తెలిసి ఉన్నావా?

పూర్ణముగా

చదువగలవా?

తెలుగైన చక్కగా చదువగలను.

ఇదిగో పగటిచుక్క ఉత్తరము? అనుచు రామ  
రాజు చీటిదీసి ఆర్ముఖమున కొనగెను.

ఆర్ముఖము దానిని నాలుగైదుమారులు మిక్కిలి  
జాగ్రత్తగా బఠించెను. చదివినకొలదిని నాతని ముఖమున  
గళహెచ్చెను. రామరాజు దానిని కనిపెట్టెను.

ఏమందువు? అని రామరాజడిగెను.

ఈ చీటిలోని సంగతులు నిజమైన నాపని తీరును—  
నాకు లక్ష్మీ యెత్తుకొనును.

ఇంకను సందేహమా?

ఆలోచించుకొననిమ్ము.

ఆర్ముఖము యోజించెను. వారు తనను మోసపుచ్చు  
జూచుచున్నారా? దేనికి? వారికి వచ్చులాభమేమి? వారెవరు?  
తానెవడు? తనను మోసగించుటకు వారెంత శ్రమపడనేల?  
ఉత్తరములో సంగతులను సూశయించ నక్కఱలేదు. యుక్తి



మంతుడగు పగటిచుక్క యెట్లో—తన 'దివ్యదృష్టి' చే సంగతులు గ్రహించి పనిముట్టుగా నన నుకయోగించుకొనదలచెను అయిన నష్టమేమి! లేశమనులేదు, లాభము? నెలకేబదిరూకల జీతము—హత్యబహుమానమువేరు! మీదుమిక్కిలి తాను ఒంటరిగా యత్నించి గోవిందంపంతులును జంపజూచుటలోను, జగద్విఖ్యాతుడగు పగటిచుక్కసాయమున హత్యచేయుటలోను హస్తమిశ్ర కాంతరము గలదు. తన యుద్యమమునకు పగటిచుక్క తోడైన, చెప్పనక్కరలేదు.

ఆలోచన అయినదా? అని రామరాజడిగెను.

అయినది.

పర్యవసానము!

పద్ధతులకు అంగీకరించితిని.

మనస్ఫూర్తిగా?

అహ!

మంచిది.

హత్య యెప్పుడు జరుగును?

తేపురాత్రి.

ఏసమయమున?

ఎనిమిది మొదలు—పండ్లెండు లోపుగ.

విశేషములు చెప్పెదవా?

నీవు మొట్టమొదట మాముఠాలో చేరవలెను.

ఎప్పుడు?

వీలైన ఇప్పుడే.

చేరిన ?

పగటిచుక్కను జూతువు--సంగతులారతడే తెలుపును.

సిద్ధము—

రమ్ము.

రామరాజులేచెను. నుకొణదారునకు ఆర్ముఖము  
త్రాగిన దానివెల యిచ్చెను. కృతజ్ఞుడై ఆర్ముఖమాతని  
వెంబడించెను.

విశేషములు చెప్పనక్కరలేదు. ఆర్ముఖము పగటి  
చుక్కను దర్శించెను. అతని గుంపులోజేరెను. తన యను  
మానములన్నియు దీర్చుకొనెను, మెలగవలసిన పద్ధతి నేర్చి  
కొనెను. పగటిచుక్క వేషమున రాధాయమ్మమేడలో  
గోవిందంపంతులును మరునాటిరాత్రి హత్యచేయుట కంగీక  
రించెను, మిక్కిలివాడిగల చుటకత్తితీసికొని యాతడు తన  
బసకు దిరిగి వచ్చెను.

ఇరువది యేడవ ప్రకరణము

మఱునాటిరాత్రి

మఱునాటిరాత్రి యెనిమిది గంటలప్పుడు శ్రీధరరావు  
తన పెంకుటింటిలో దీపమెదుట జాపపై గూర్చుండి

యోజించుచుండెను. అతని సరసనే యాసీసయైయున్న చంద్రమును నేదో యాలోచనలో నుండెను. ఇరువురి గంభీరవిషయములును నాచిన్ని దివ్యనెలుగులో విస్పష్టముగా గానవచ్చుచుండెను. యోజించి, యోజించి యొక నిశ్చయమునకు వచ్చినవానివలె శ్రీధరుడు తలయూచెను. అంతట దశదృష్టి నకస్మాత్తుగా చంద్రంపై బడిపెను. ఆలోక మోహన సౌందర్యమును జూచి నప్పుడతని కన్నులవెంట రెండు నీటిచుక్కలు చెక్కిళ్ళపై బడెను. కాని దయ తృటిలో నంతరించెను. మఱు ఊణములో నాతని నేత్రద్వయము నిప్పుకణమువలె బ్రకాశింప దొడగెను. ఆభావము నడచి పెట్టి యాత డామెతో శాంతముగా నిట్లు ప్రసంగ మారంభించెను.

చంద్రం! గంభీరవిషయములు మాటాడవలసియున్నది. నీదృష్టియిటు మరల్చుము.

‘ఏమిటి?’ అనుచు నామె తనముఖ మాతనివంక ద్రిప్పెను. ఎందువలననో యాతనికంతముతీరు కర్కశముగా నున్నట్లామెకు దోచెను. ఆమె పడకెను.

చంద్రం! నేడు నేనుమృత్యు-జీవములకు నడుము గడపపై నిలుచున్నాను. అటుపడెదనో, యిటుపడెదనో బ్రహ్మ దేవుని కెఱుక — అగునా?

అగును.



మంచిది. నేనొక వేళ జచ్చుటయే సంభవించిన ?

చంద్రము ప్రత్యుత్తర మీయలేదు.

చంద్రం ! నీవీసమయమున మాసము వహించవలదు.

నా ప్రశ్నలకు సమాధానము చెప్పుము అని వికృతముగా నాతడు హెచ్చరించెను.

నేనేమి చెప్పుచు ? అని జవ్వని దీనముగా నడిగెను.

నా మనస్సు నాకు గొక్కిచెప్పుచున్నది. ఏమంటివా ? నేడునాకు జావుతప్పదు—తప్పదు—తప్పదు. నేనుచచ్చియే తీరవలెను. అయిన నేబోవుట యెందుకందువా ? ఎవరికర్థ వారి నీడ్చుకొని పోవుచుండును. నేనును వెళ్ళుచున్నాను. పర్యవసానము నాకు దెలియును. చావు ! అక్షరాలచావే ! అయినను లెక్క లేదు. నాకీభువిలో బండుగులులేదు. జీవితము నాకు జాలకాలమునుండి విసుగుగ దోచినది. వీలైన శత్రువును జంపెదను. లేనిచో విరోధిచేతిలో జచ్చెదను. నిన్నడు గున దేమన—తేపటినుండియు నీగతియేమి ?

భగవంతుని కెఱుక !

ఛీ, ఛీ ! మనము ఘోర పాపులము. మన మాసవిత్రి నామ ముచ్చరించుటకు దగము—ముమ్మాటికిని దగము, దానిని దేకుము. నీగతియేమి ?

నాకెట్లు తెలియును ?

మఱియొక సంగతి. ఒక వేళ నేను విజయమును దుట సంభవించినను—ఏ చూటక త్తి పగటిచుక్క హృదయం క్తముచవి

చూచునో—ఆ మఱుక్షణమే యది నాప్రాణశోషము సహితము ద్రావును, తెలిసినదా ?

తెలిసినది, అని భయపడుచు నామె మెల్లగా సమాధాన మిచ్చెను.

మంచిది—ఇక వేఱుసంగతులే ? గెలిచినను, ఓడినను నేడు తెల్లవాఱు నప్పటికి శ్రీధరు డీ లోకములో నుండడు—అసగా నాతని యాత్మ యని నా అభిప్రాయము, మీద నీగతియేమి ?

ఇట్టి దాడుణమైన ఆలోచన నీకేల గలిగినది ?

ఏది !

గెలిచినను ఆత్మహత్య చేసికొనవలెనను గట్టిపట్టుదల మరల మరల నన్నుడుగనద్దు, ఒకమారే చెప్పుచున్నాను. నా కీ జీవితముపై విసుగు జనించినది. కాదుగా గ్రహించు కొంటివా ?

గ్రహించుకొంటిని.

ఒక్కమారే — చివరసారి — అనుకు చున్నాను. మీద నీగతియేమి ?

నీకెందుకు ? నీదారి నీది. నాదారి నాది.

అదెట్లు ?

అసగా ?

చండ్రం ! నీదారి నీది యసగా నాకర్థము కా లేదు. నీ అభిప్రాయమేమి ?

నీక నవసరము గదా ?

పిచ్చిదానా ! ఎన్నటికినిగాదు. నాకు చాల అపసరము  
జొనా ? ఎట్లో ?

నేను నిశ్చింతగా నెట్లు చనిపోవలయు ?

నేననిన నీకు దృఢప్రాయమైసపుడు నా భవిష్యత్తుతో  
నీకేమిపని ?

అటుగాదు. నీవు నన్ను నమ్ముకొని పగటిచుక్కను  
విడిచివచ్చితివి. కాబట్టి నీపూచీ నాకు దప్పదు.

అట్టయిన నీవేల చావనిశ్చయించుకొంటివి ?

నన్నాప్రశ్న అడుగవద్దంటిని.

అనగా నీమీద ఆధారపడి నేనున్నప్పుడని నా అభి  
ప్రాయము ?

మగచిది. చెప్పుదునా ? నీకు ఔర్యముకలదా ?

చంద్రం పగటిచుక్క ప్రియురా లనుట మఱవకుము!  
మఱవలేదు. మఱవను. క్రియులో జూడవలసి  
యున్నది. చూడవచ్చును.

అయిన. చంద్రం ! నీ కొకదారి యేర్పఱచియే  
యున్నాను సుమా ?

తెలిపిన సంతోషింతును.

చెప్పెదనుకాని నిన్ను ముమ్మడిమగ గొన్ని ప్రశ్న  
లడిగెదను.



అడుగవచ్చును.

పగటిచుక్కను విడిచివిడి — మరల నాతని జేరవలె  
నని యుద్దేశము కలదా?

జస్మలో లేదు. ఉండదు.

సరి, నే చనిపోయినట్లే యెంచుకొనుము. ఏమి?

అట్లే.

మేముతప్ప నీయం దభిమానముగలవారెవ్వరున్నాడు?

ఎవ్వరును లేరు.

నీవిక జీవించి యేమిలాభము?

చంద్రము ప్రత్యుత్తరమియలేదు. ఆమె శాంత  
ముగా యోజింప జొచ్చెను. కొలదికాల మున్నతరువాత  
శ్రీధర రావు మరల నిట్లనెను.

బ్రతుకవలెనని యిచ్చగలదా?

లేదు, అని యామె దృఢముగా జెప్పెను.

శ్రీధర రావు సంతోషించినట్లగుపడెను. 'మంచిది.  
ఇక నేను నీ కేర్పరచిన దారి చెప్పుదునా?

చెప్పుము.

మనస్ఫూర్తిగా అవలంబింతువా?

మనస్ఫూర్తిగా.

పగటిచుక్కను మనము చంపవలెనని యెంచితిమి.  
దేనిమూలమున?

వివపుచుక్కలచే.

ఆవివమింకను నాయొద్దనున్నది ఉపయోగింతువా?

నీయిష్టమైన.

నాకిష్టము కనుక నే చెప్పుచున్నాను.

తప్పక యుపయోగింతును.

స్త్రీ సాహసమునందు ప్రచండవై రాగ్య మున్నది. చంద్రము పై వాక్యము మిక్కిలి శాంతముగా వచించెను. వాక్యము చిన్నదే. దానియం దఖండార్థముండెను. శ్రీధర రావు దానిని గ్రహించెను. అంత త్వరగా చంద్రమట్టి ఘోర నిశ్చయమునకు నెట్లు వచ్చెనోయని యాతనికి వింతజనించెను. ఆత డిట్లనెను.

బాగుగా ఆలోచించుకొనుము.

పరిపూర్ణముగా యోజించితిని.

అయినను మరల విశదీకరించెదను. పగటిచుక్క నీ గర్భశత్రుడు. శ్రీధరుడు మృతుడు. చంద్రముజన్మ నిరర్థకము కావున నామె మరణము నిశ్చయించుకొనినది. అందులో మిక్కిలి త్వరగా జచ్చునుపాయ మున్నది. ఆమె దాని నవలంబింప బోవుచున్నది సరేనా?

తథాస్తు.

నేటిరాత్రియే—ఇప్పుడే! దేనికనగా—శ్రీధరుడు నిర్మలహృదయముతో మరణించుటకొరకు అవునా?

నిజము.

చంద్రం! అయిన ఒక గ్లాసునిండ నీళ్ళు తీసికొనిరమ్ము,  
మాటుమాటాడక చంద్రము వెంటనే యొక గ్లాసు  
నిండ మంచి నీరము దెచ్చి చూతనిముందు బెట్టెను.

విషము కలుపుదునా ?

సంశయింపక.

శ్రీధరుడు బుడ్డితీసి సగమునీటిలో బోసెను, ఆద్రావ  
కము నీటిలోలీనమైపోయెను, మిగిలినదానిలో గొంత చుఱ  
కత్తిచివరబూసి శ్రీధరుడు బుడ్డి దాచెను. అంతట నత  
డామెతో నిట్లనెను.

చంద్రం! మృత్యువు నిన్ను తణములో దన సన్ని  
ధికి దీసికొనెను. నేను దానివిషయము అవసరమైన నా కుప  
యోగించును. పుచ్చుకొనెదవా ?

‘ఆ’ అనుచు చంద్రము నీటిపాత్ర పైకెత్తెను.

ఆగుము ఆగుము! అనుచు శ్రీధరు డామెచేతిని బట్టు  
కొనెను. ఆతని కన్నులవెంట బాష్పములు ధారలుగట్టెను.  
‘ఓపిచ్చిచంద్రం! నాప్రాణమా! నన్నెట్టి యవస్థకు దెచ్చి  
తివి! నీవెట్టి యవస్థపాలైతివి! మన యిర్వరిజన్మలు నాశన  
మొనర్చితివి. నీచావు కనులార జూడలేను. జన్మలో జూడ  
జాలను!

శ్రీధరా! నీవు నిశ్చితంగా జావగోరితివి. నన్నుకూడ  
నిశ్చితంగా జావనీయవా!



నిరభ్యంతరముగ—

అయిన వెనుకటి దుశ్చరితము లుచ్చరింపకుము—  
అది పెద్ద యగాధము—అది యటుండనిమ్ము. నేను దేవుని  
ప్రార్థించుకొని యీనీరు త్రావెదను !

మంచిది. ముఖముపై చేతిరుమాలు గట్టెదను.

దీపము నా కాలుదగ్గఱ పెట్టెదను. నీవునాకొకగుర్తు  
చెప్పుము దీపము తన్ని నేను నాయుద్యమముమీదజనెదను.

మంచిది. నేను మనసులో ప్రార్థించుకొని బిగ్గఱగా  
'తథాస్తు!' అనెదను. వెంటనే నీరు పుచ్చుకొనెదను—  
అనిగా కాలకూటవిషము, అదేగుర్తు.

శ్రీధరరావు చుఱకత్తి బట్టుకొని లేచి దీపము కాలు  
ముందుబెట్టి చంద్రమున కెదురుగ నిలచెను. చంద్రం తనం  
తటనే పెద్ద చేతిరుమాలు ముఖముపై గట్టుకొనెను. అంతయు  
సిద్ధమాయెను.

ప్రార్థించుకొనుము.

మొదలుపెట్టుచున్నాను. నీవు సిద్ధముగా నుండుము.  
గుర్తు 'తథాస్తు'

జ్ఞాపకమున్నది.

చంద్రము ఏమో అయిదు నిమిషములకాలము  
గొణుగుకొనెను. శ్రీధరుడు ప్రతినువలె నట్లే నిలిచియుండెను.

ఎట్టకేలకు 'తథాస్తు!' అని చంద్రంనోటినుండి స్ఫుట  
ముగ వినవచ్చెను.

మఱుక్షణములో నామె యానీటిని గుటగుట ద్రావి  
నై చెను.

దేవుడా ! మా నేరముల క్షమింపుము ! క్షమింపుము!  
అనుచు శ్రీధరుడు దివ్యేను ఫడేయన దన్నెను.

ఆదీప మారి గోడకు టక్కున గొట్టుకొనెను.

ఇల్లంతయు క్షణములో గాఢాంధకారము !

శ్రీధరుడు చక చక యింటివెలుపలికివచ్చి తలుపు  
వై వ బోవుచుండెను ఆ సమయమున సరిగా నింటిలో నేలపై  
నేదియో తటాలున బడినట్లు పెద్దచప్పు డాయెను.

ఈశ్వరా! ఆ సుందరి ఆత్మను శాంతముగా గొనుము—  
శాంతముగా శాంతముగా — శాంతముగా ! అనుచు  
శ్రీధరుడు కవాటము వేసెను.

మఱునిమిషములో నాతెసియూకారమువీధి చీకటిలో  
లయమైపోయెను.

ఇరువదియేనిమిదవ ప్రకరణము

మఱుసటిరాత్రి 2

రాధాయమ్మ మేడకు వెనుక భాగమున నొక చిన్న  
గుండుగలదని వెనుక జెప్పియుంటిమి. ఆగుండు గడచియే రామ  
రాజు మేడలోనికి శ్రీముఖని జూచుటకు పచ్చయింజెడివోడు.

దానిలోనే యొక నాటిరాత్రి శ్రీధరుడు రామరాజును హత్య చేయబ్రయత్నించెను. రామరా జాతని నొక వేపచెట్టునకు బంధించినట్లు మనకు దెలియును. ఆ చెట్టాసందుచివరనుండెను. అచ్చటనే చంద్రమువచ్చి శ్రీధరుని విడిచిపెట్టెను. ఆ సందు లోనికి మరల జదువకులను నేటిరాత్రి ప్రవేశపెట్టు చున్నారము.

రాత్రి పదిగంటలాయెను. గోవిందంపంతులాసందులో నిలిచి యొక పురుషునితో గుసగుసలాడుచుండెను. ఆ పురుషుడు శ్రీధర రావు ఆసందు బ్రవేశించిన వెంటనే యచట దాను యత్నించిన హత్యయు— బర్యనసానమును — చంద్రము తనను విడిచిపెట్టెను నాతని కొక్కమారుగ జ్ఞప్తికి వచ్చెను. ఇప్పుడు చంద్రం—భువనైకసుందరి—యేమైనది ? బావురుమనుచున్న యా సందులోని కటిక చీకటి యామెను దన పొట్టను బెట్టుకొనినట్లు శ్రీధర రావునకు దోచెను. ఆమె యుదార స్వభావమున కాతనికి మెప్పు వచ్చెను—తా నొనర్చిన పనికి ఘనపశ్చాత్తాపము గలిగెను. తనను సర్వస్వముగ నమ్ముకొనిన యాసుందరి గొంతు తాను కర్కశముగా కత్తిరించెను. ఆమెను నిరాశపాలు చేసెను. తన మౌనముచే నామెను మిక్కిలి సంతాప పెట్టెను.....

శ్రీధరు డొకగోడకు జేరిగిలి కన్నీరు గార్చుచుండెను. అతని హృదయమిట్లు పూవించుచుండెను. ఓనిర్మల తేజనూ !



నేటిరాత్రి నీ వీగాడాధకారములో లీ మైపోతివా? నాకన్నుల  
వెలుగు నీలో లయమై, నీతో నశించెనుగదా? ఇక నేనం  
ధుడను. ఈ మహాలోకములో నిస్సహాయుడను. ఏకాకిని,  
ఓపుష్పరాజమా! నాహృదయశీమ నలంకరింపక, నన్ను  
రింపక, యింకొకని కేల సుఖమిచ్చితివి! నీనూధుర్యమిత  
రుల పాతానర్చి నీకంటకముల నామనసున గ్రుచ్చిపోతివా!  
చంద్రం చంద్రం! ఎంత పనిచేసితివి! నవయావనచకోర  
కము నెట్లు మొగ్గలోగ్రుంచివైచితివి! భావిసౌఖ్యాంకురము  
నెట్లు నిర్మూలించితివి! ఎంత తెగుపచేసితివి!—స్త్రీహృద  
యము అనంతవిసీలమహా సముద్రముకంటెను, లోతనిపిం  
చితివే! ఒక్కపనితో మన ప్రాణనాళముల విషపూరితముల  
జేసితివే! జీవితము కలు ననిపించితివే!

ఒక చల్లనిహస్తము శ్రీధరుని భుజముపై దాకెను.  
ఉలికిపడి యాతడుప్రక్కకు దిరిగెను. అచట నొక యున్నతా  
కారము నిలిచియుండెను. తేజము ముందరి తిమిరమువలె  
శ్రీధరుని యాలోచనలన్నియు జెల్లాచెడరై పోయెను. ఆతని  
హృదయము నాపరించియున్న యాధకారము నశించెను.  
ఒక్కటే వెలుగు అచట ముడదొడగెను. అదియే పగ—  
పగ. ఎవరిపై? ఈశ్వర యెవ్వరిని దహింపవలెను? ఎవ్వ  
రిని భస్మీకృతము చేయవలెను? పగటిచుక్క—తరువాత  
సృష్టించిన తనను!

పురుషోత్తమరావా ! అని శ్రీధరు జావ్యక్తిని సంబోధించెను.

అవును. అని గోవిందంపంతులు చెప్పెను.

లోనికి వెళ్ళుకము ?

నాఅభ్యంతరములేదు.

దారితీయుము.

పురుషోత్తమరావు ప్రహరీగోడలోని ద్వారము నిశ్శబ్దముగ దెఱచెను. 'రమ్ము త్వరగా' అని యాతడు తోట ప్రవేశించెను. శ్రీధరరావు లోనికేగి, కవాటముగోన బంధించెను. ఇరువురు మేడకు సమీపించిరి.

విరోధికొఱకు మన మెచ్చట బొంచుదము? అని శ్రీధరు డడిగెను.

మనమనెదవేమి? నేనుకూడ నుండనా?

అవసరములేదు. నేనెచ్చట పొంచను?

యుక్తప్రదేశము నీవే వెతుకుకొనుము.

నీవు సలహాచెప్పుము.

అయిన మేడలోపైన నాగదిలోనున్న మంచిదని నేనను కొనెదను.

పగటిచుక్క అచటికి వచ్చునని నమ్మెదవా.

తప్పక అని గోవిందంపంతులు చెప్పెను.

అయిన నచ్చటికే దారితీయుము.

పురుషోత్తమరావు దారితీసెను. మేడ క్రిందిభాగము గడది వారు వెళ్ళెక్కిరి. క్రింద నిశ్శబ్దముగ నుండెను.

రాధాయమ్మ మొకలై సవారు అప్పుడే నిద్రించిరి. మేడపైన  
పాకొక గది బ్రవేశించిరి. అది విశాలముగనుండెను.

ఇది నీగదియా ? అని శ్రీధర రావు అడిగెను.

ఔను.

ఇచ్చటి కేక దా పగటిచుక్క వత్తునని బెడరించినది.

నిజము—నేనిక నిచటనుండను. ఇవిగో నాదుస్తులు.

చురక త్తి నీయొద్దనే యున్నదికదా ?

ఉన్నది.

ఈ దుస్తులు ధరించి సిద్ధమైయుండుము. నీకు జయ  
మగుగాక ! జయమగుగాక ! జయమగుగాక !

భగవంతుని యిష్టానుసారము జరుగును.

పురుషోత్తమరావు నిష్క్రమించెను. ఆతడు క్రింద  
నొక గదిచేరి, తలుపు దిట్టముగా బంధించి, యొక శయ్యపై  
గూర్చుండి చెవులు జీక్కించి, జరుగబోవు భయంకర విష  
యములకు వేచియుండెను.

శ్రీధర రావు పురుషోత్తమరావు దుస్తుల ధరించెను.  
దీపముతగ్గించి యాతడు శాంతముగా ఎరకొరకు వేచియుం  
డెను. ఆకను వెలుతురులో నాతడు నిజముగా పురుషోత్తమ  
రావువలె గన్పట్టుచుండెను. గదితలుపు దగ్గరగ వేయబడి  
యుండెను. పురుషోత్తమరావు వెళ్లుచున్నప్పుడు దానినట్లుచేసి  
పోయెను. శ్రీధర రావు దానిని బంధింపలేదు—బంధింప  
లచుకొనలేదు. చురక త్తి పిడికిట గట్టిగా బట్టుకొని



యాతడు దానిని తనప్రక్కనే సిద్ధముగనుంచెను. తనమున  
నెవరైన గదిప్రవేశించిన—వారెవరో చూడక పూర్వమే—  
ఆతడు వారిపైబడి ముక్కలు ముక్కలుగ నఱకుస్థితిలో  
నుండెను.

పగయనునది పాపిష్టిది. అది హృదయముగో జేర  
కూడదు. ఒకమారు దానికచట స్థావరమేర్పడిన తరువాత  
దానిని వెడలత్రోలుట దుర్ఘటము. ముఖ్యపట్టణముజే  
జిక్కిన విరోధి రాజువలె నది హృదయవీరమునుండి రక్త  
నాళముల నన్నిటి నేలుచు శరీరమును గడ గడ వడకించు  
చుండును. ఆయావేగమునకు మనసు నిలువజాలదు ఆయు  
ద్రదేకమును దేహము భరింపజాలదు. అయదరిపాటునకు మే  
ధస్సు సహింపలేదు. అడ్డము వచ్చినవారిని మ్రింగివేయ  
వలయు నన్నంతయాతురత జనించును— నిత్యము నొకే  
జపము— పగ! పగ! పగ!

శ్రీధరుడు చెవులు తిక్కించి వినుచుండెను. సునూ  
రొకయరగంటదాటెను, శ్రీధరుని మనసు వశము తప్పిపోవు  
నట్లుండెను. ఎవరినో యొకరిని పొడుచుదనుక నాతనికి  
దోచునట్లు లేదు ఆతడు విసుగుతోలేచి మెల్లగా దలుపు  
సమీపించెను. చుఱకత్తి యాతని కుడిచేతియందు గట్టిగా  
నమరియుండెను. ఆతని ప్రాణ మంతయు నిప్పట్టున దానిలో  
నుండెను. శ్రీధరుడు మెల్లగా—నిశ్శబ్దముగా దలుపు దెఱ  
చెను. మెట్లపై చీకటిగా నుండెను. ఆతడు దృష్టిసారించి  
చూచెను, కటికచీకటి.

‘గయాహూర్ ! అని పెద్దపెట్టున గేక వేసి యెవరో యాతని గుండెలలో గత్తితో బొడిచిరి. ఆ గత్తి మెఱపువలె తళుక్కున మెఱసెను.

శ్రీధర రావు నివ్వెరపోయెను. ఆతనిగుండె జల్లుమనెను మఱుక్షణములో కత్తి పోటానని మేల్కొలిపెను. ‘అరే లుచ్చా ! నేటితో ఫైగుల్ ? అని భయంకర సింహనాదము చేసి యాతడు తనవిరోధిని వక్షములో చుఱకత్తి పిడికిరి వఱకు పొడిచెను.

‘హతకుడా ! గోవిందం—పం—తు—లు—నన్ను చంపితివిరా.—అరే’ అనుచు శ్రీధరుడు పొడిచిన ఆర్కుఖము మేడమెట్లపై దభాలున గూలి విలవిలనాడ జొచ్చెను.

శ్రీధరుని నేత్రములలో తేజము నశించిపోయెను. ఆకంత స్వర మెవ్వరిది ? ఒగటిచుక్కదికాదు, మఱి శ్రీధరుడు గది లోనికి దీపముకొఱకు రెండడుగులు వైచెను. ఆతనిపాదములు వడకెను. శరీరముతూలెను—కన్నులు తిరిగెను—మొదలునఱకిన వృక్షమువలె నాతడు గదిలో జాపపై బడెను.

కాని ఆతని తెలివి తప్పిపోలేదు. చచ్చుటనిశ్చయమని యాత డెంచుకొనెను. తా నెవ్వరిని హత్య చేసెను? తన్నెవ్వకు చంపిరి? ఆభయంకరసమయమున నాతనికి చంద్రము జ్ఞప్తికి వచ్చెను. చంద్రవెట్లు చచ్చినది?—తనవిషము త్రాగి—చావునకు ముందు? భగవంతుని ప్రార్థించినది, తానో?

శ్రీధరుడు బలవంతముగ తన యంగర కాలోనుండి  
 వీవపునీసాతీసెను, అది యాతనినోటికి జేరుటయెట్లు? తనచేయి  
 స్వాధీనము తప్పిపోవుచుండెను. తప్పిపోయెను, అయినను  
 తుదియత్న మొక్కటి యాతడు చేసెను. లాభములేదు,  
 నీసా చేతిలోనుండి క్రిందబడెను. ఆసంగతి యాతనికి దెలిసి  
 నదో లేదో! ఆతని కన్నులు మూసికొనిపోయెను, నోట  
 నురుగులు వచ్చెను. “నీ—సా—ప—క్క—దు—”  
 ఏమో! ఏమో! ఆతడు పలవరించెను, మాట క్రమ క్రమ  
 ముగా బడిపోయెను—ముఖము నల్లబాతెను—రుధిరము  
 కారుట యాగెను—శ్వాసనిలిచెను. ఆగదిలో నాతని  
 శవము మిగిలెను.

మఱి పదిమిషములకు దివ్యేపట్టుకొని రామరాజును—  
 ఆతని కిదప్రక్కలను పగటిచుక్కయు గోవిందపంతులును  
 మేడపైకివచ్చిరి. వారు మెట్లన్నియు నెక్కుచువచ్చినప్పుడు  
 తుదిదానిపై ఆర్ముఖము శవము పడియుండెను, ఆతనిముఖము  
 బొగ్గు నలుపుగానుండి నెట్టిధీరునైన గుండె దడదడ లాడింప  
 జాలియుండెను. అచ్చటి రెండు మెట్లపై నను—గదిగడప  
 ముందునను నెత్తురు కన్నులు మిరుమిట్లు గొలుపుచుండెను,  
 గదితలుపు తెఱచియుండెను. లోపల శ్రీధరుడు నిల్వన బడి  
 యుండెను, ఆతని హృదయములో నొకకత్తి—ఆర్ముఖము  
 గుండెలలో నొకకత్తి—రెండింటి పిడికిళ్ళు భయంకరముగా  
 గన్పట్టుచుండెను. శ్రీధరునిచుట్టు నెత్తుటిమయము!



రెండు శేషములు ! పదినిమిషములలో ! రెండు నొక దాని కొకటి నాలుగడుగులదూరములో నుండెను. ఆఘోర నాటకము పన్నుగడ ప్రకారము జరిగినది. పగటిచుక్క ప్రచండోపాయము నెఱవేరినది. ఆ భయంకర ప్రదర్శనమును జూచినప్పుడు గోవిందంపంతు లాపాదను స్తకమును వడకెను. పగటిచుక్క తలచుకొనిన—తను మూడవశేషమై యుండును !

వారి యోజనల ప్రకారము ! పాపము ! శ్రీధరుడు పురుషోత్తమరావు దుస్తులను—ఆర్ముఖము పగటిచుక్క వేషమును ధరించియుండెను. కాని వారి కా మాయవేషము లగత్యము లేకపోయెను. ఒకరికి దెలియకుండ నొకరిని వారొండొరులు జంపికొనిరి. ఆర్ముఖమునుకొనినట్లుగ పురుషోత్తమరావు నిద్రించుచుండలేదు. శ్రీధరుమాహించిన రీతి పగటిచుక్క డంబముగా గది బ్రవేశింపలేదు.

హతకులు హతకులు నిట్లొండొరుల నాశన మొనర్చుకొందురు గాక ! అని పగటిచుక్క శాంతముగాను. గంభీరముగాను నుచ్చరించెను.

“తథాస్తు !” అని రామరా జనెను.

క్రూరులు క్రౌర్యమున కెరయగుదురుగాక.

తిథాస్తు.

సాధువులు శాంతిమర్దణము కొందురుగాక.

తిథాస్తు.

పగటిచుక్క తన సహచరులకు సంజ్ఞ చేసి మేడ దిగి పోయెను. అచట వారుమువ్వురు నొకగదిలో జేరిరి.

కర్తవ్యమేమి ? అని గోవిందంపంతులు భయపడుచు నడిగెను.

ఏమున్నది ? పగటిచుక్క సమాధానము చెప్పెను.  
“ఆశవముల దొలగించి మేడ పరిశుభ్రపరుపవలెను?”

ఔను అని పంతులు తలయూచెను.

నాభటు లింకొక గంటసేపుగ వచ్చి తోటలో గోయి త్రవ్వి, దానిలో శవముల బాతిపెట్టి మేడకరిగెనరు. ఈ పను లన్నియు బూర్తియగువఱకు నీవు రాధాయమ్మ వారియొద్ద కేగి మాటలమధ్యపెట్టి, వారి నీ సంగతి యేనుటజేయుము. ఆ కేకలను వారు వినియుందురు. దానికేవో రెండు మాయ మాటలు సమాధానము చెప్పుము.

సరే.

మేముపోయి భటుల బంపెదము.

తప్పక నొప్పవలెను—లేకపోయిన—

నేను మాటతప్పని పగటిచుక్కను ! అని సింహ చలము గంభీరముగా జవాబిచ్చెను.

గోవిందంపంతులు మూఱుపల్క లేచు పగటిచుక్కయు రామరాజు వెనకేగిరి.

భటులు వచ్చుచున్నారు. మనము మరల జెప్పునక్కఱ లేదు. అని రామరాజునెను.

ఔను, మనమిప్పుడు చంద్రముసంగతి పరామర్శ చేయవలెను.

ఆమె నీదురాత్ము డేమియు జేసియుండదుకదా ?

భగవంతుని కెఱుక — రమ్మ.

పగటిచుక్కయు, రామరాజును శ్రీధరు డద్దెకు దీసి కొసన పెంతుటింటివైపు దారిపట్టి యాచీకటిలో జకచక నడచి పోవదొడగిరి.

### ఇరువదితొమ్మిదవ ప్రకరణము

మఱుసటి రాత్రి కి

అర్థరాత్రము సమీపించుచుండెను. గర్తపురపువీధు లన్నియు నిర్మానుష్యమై యుండెను. చీకటిని, నిశ్శబ్దమున కును బ్రబలస్నేహము. ఈరెండును గలిసి యెట్టి దృఢహృద యమ్మనైన గడగడ వడకింప జాలియుండును. శ్మశానముల యందు రాజ్యము చేయునవి యివియే ? పాడుపడిగృహముల నేలునవియు నివియే ? కొండగుహల బరిపాలించునవియు నివియే. ఈద్వయమునకు మనుజులపొడయనిన గిట్టదు. దీప ములచే దనను ద్రోలివేయుదురని చీకటికి గోపము, సున డిచే దనను భంగముకావించురని నిశ్శబ్దమునకు — పగ —



అందుచేత నే యవి రెండుజనసంచారములవీడినిగ్జనప్రదేశముల  
వసించుచుండును. అయినను—ఇంతమాత్రంబున దాము  
మనుష్యులకు లోబడి నట్లొప్పుకొనక యవి రాత్రుల—వీలై  
నంతవఱకు నిర్భయముగా బురమాలలోనే వాసములేర్పఱచు  
కొనును—

కథాభాగమునకు దిరిగివచ్చెదము. పగటిచుక్కయు,  
రామరాజును సందుగొందులు గడచి శ్రీధరుని పెంకుటింటిని  
సమీపించిరి. ఆ చీకటిలో నల్లని ముద్దవలెనుండి యద  
భయము గొల్పుచుండెను. అంత యంధకారములో సహి  
తము పాడుపడిన కళ దానిముఖమున నచ్చొత్తినట్లుండెను.

పగటిచుక్క తలుపును సమీపించెను.

వెలుపల వేసియున్న దేమో చూడుము అని రామ  
రాజనెను,

పగటిచుక్క తడివిచూచెను, తలుపు వెలుపల  
గొల్గెము పెట్టబడియుండెను.

వెలుపలనే వేసియున్నదిసుమా ! అని యాతడు  
స్నేహితునితో ననెను.

తాళమా ?

కాదు—గొల్గెము.

తీయుము..

శకునము మంచిది కాదు. చంద్రము యింటిలో  
నున్నదా ?

వీ మో.

పగటిచుక్క గొల్పేముతీసెను. అని ఖంగుమని విప  
రీతముగ మ్రోగెను.

సింహాచలం ! లోనికి వెళ్ళవద్దు. ఆమెపేర బిలువుము  
అని రామరాజనెను.

సింహాచలము మెల్లగా చంద్రం ! అని పిలిచెను.

ప్రత్యుత్తరము రాజేదు.

చంద్రం !—చంద్రం !—చంద్రం ! అని యొక  
మారు కంటెనొకమారు హెచ్చుగా సింహాచలము పిలిచెను.  
నిగు త్తరము.

మన మనుకొనిన ట్లిటిలో లేదేమో ! అని రామ  
రాజు సందేహించెను.

మఱియొకమారు పిలిచెను—తలుపుతట్టి.

పిలుపుము.

చంద్రం ! చంద్రం ! అనుచు సింహాచలము దట్ట  
బోయెను.

కవాటపురెక్కలు కిర్రుమని లోనికి దెఱచుకొనెను ?  
ఇల్లు చీకటిలో బావురుమనుచుండెను.

ఇంకొక్కమారు యత్నింపనిమ్ము. అనుచు పగటి  
చుక్క చంద్రం ! చంద్రం ! అని బిగ్గటగా హెచ్చరించెను.

ఆ భయంకర నిశ్శబ్దమే భయంకర ప్రత్యుత్తరము.  
ఆ కటికచీకటియే కటిక సమాధానము.

శ్రీధరు డామెను హత్యచేసెనేమో! నుర్మార్గుడు!  
అని రామరా జనెను.

ఏమో—దీపములేదుకదా?

నే తెచ్చెద నుండుము,

దీప స్తంభములోనిదా?

ఔను.

త్వరగా దీసికొనిరమ్ము.

రామరాజు నిష్క్రమించెను. పగటిచుక్క వాకిటి  
ముందు నిలిచెను. తలుపు లోరగా దెలువబడియుండెను.  
ఇంటిలో నేమున్నది? చీకటి చెప్పరాదు. దానికి మనుష్యు  
నితో బద్ధవైరము. పగటిచుక్క యెవ్వరి నడుగగలదు?  
దీపమువచ్చిన వెంటనే యెట్టిఘోరములు బయలుపెడలనో—  
ఏభయంకర ప్రదర్శనము కన్నులకు గోచరమగునో? చంద్ర  
మేమైనదో? నుండరియగు చంద్రము జీవించియున్నదా?  
లేక యామోహనాశృతి జగమువిడిచి యెగిరిపోయినదా?  
శ్రీధర రావామె నేమొనర్చెను—ఏమి జరిగినది?

రామరాజు దీపముతో బ్రవేశించెను. అకస్మాత్తుగ  
నాయుంటిముందు భాగము విస్పృష్టముగ గనబడజొచ్చెను.  
పగటిచుక్క వెలుగులో నిలచియుండెను. రామరాజు సమీ  
పించెను. పగటిచుక్క వాకిటికడ్డము తొలగెను. వెలుగింటి  
లోనికి బ్రసరించెను—కన్నులు తిరిగెను. ఇరువురి ముఖములును



వెలవెలబోయెను. వారు నిశ్శబ్దముగ లోన బ్రవేశించిరి. ఇల్లంతయు వెలుతురుమయ మయ్యెను. ఆ భయంకరప్రదర్శనము—అచటివస్తువులు స్పష్టముగ గనబడుచుండెను.

పగటిచుక్కయు, రామరాజును పాలిపోయి గంభీరమైన వదనములతో చంద్రము శవమునెనుట నిలిచిరి. ఆమె ముఖముపై చేతిరుమాలుంటచే నది కన్నట్టుటలేదు. దేహము చెక్కచెదరిన ట్లగపడలేదు. ఎచ్చటను నెత్తురుచుక్కయైనను లేదు. చేతులు, కాళ్ళుమాత్ర మొకమాదిరిగ పల్లభారి యుండెను. దానిలో తడిలేదు. ఆమె యాకారము సగముచాపపై నను సగముక్రిందను బడి యుండెను. ఇతరవస్తువు లేమియు గదలింపబడినట్లు లేదు. దీపపుబుడ్డి గోడప్రక్కన బడియుండెను. నూనె నేలపైగాటి యినికి పోయిన మచ్చ కన్నట్టుచుండెను.

పగటిచుక్క నంగి చంద్రము ముఖముపైని చేతిరుమాలు విప్పెను. ఆవదనము భయమనునది పగటిచుక్క మొదటిసారి తెలిసికొనెను. రామరాజు తటకాపడి చూడబోచ్చెను. చంద్రము వదనము మిక్కిలి నల్లపాటి యుండెను. దంతములు నీలికప్పు వేసిపోయి గట్టిగా కఱచుకొనెను. పెదవులు బొగ్గులవలె నాయెను. కణతలపై నెత్తురువాళములు నల్లత్రాళ్ళవలె నుబికెను. శిరోజములు చిందర వందర యాయెను. కన్నులు మండి బూడిదయై నట్లుండెను— పగటి

చుక్క తటాలున నామె ముఖముపై దుమాలువేసి వెలు  
పలికి రమ్మని రామరాజునకు సైగ చేసెను. ఇరువురును వెలికి  
వచ్చిరి. పగటిచుక్క తలుపుమూసెను.

దీపనూర్పివేయుము ! అని యాతడు మెల్లగా ననెను.  
రామరాజు దివ్వెనారెప్పెను. మరల గాఢాంధకారము.  
రామరాజు ! రమ్మ, చంద్రమునుగూడ గర్తపుర  
మున కప్పగించినారము రమ్మ అని దీనముగా ననెను.  
ఇరువురును నడువజొచ్చిరి.

కొంతదూరము చనినతరువాత పగటిచుక్క యిట్ల  
నెను. “అయిపోయినది” చంద్ర మదృష్టవంతురాలు !  
ఆమె మనస్ఫూర్తిగా మరణించినది. ఆత్మహత్య—శ్రీధర  
రావు ప్రబోధించి యుండును. నీ వేమనుకొనెదవు !

నేను నీ యభిప్రాయము నంగీకరించు చున్నాను.  
ఆమె విషము పుచ్చుకొనన ట్లున్నది—ఆగ్లాను !

పగటిచుక్క మరల యోజింపజొచ్చెను. నిశ్శబ్దముగా  
వారు కొంతదూర ముపక్రమించిరి.

మూడవశవము ! దీని నేమి చేయుదము? అని రామ  
రాజుడిగెను.

ఆ శవమువలెనే దీనిని పూడ్చివేయింతము—బలరాం  
పేటలో మన మేడవెనుకనున్న తోటలో నీమెను విడిగా  
భూలీన మొనర్తము.

ఇప్పు డాయేర్పాటులు చేయుదము ?

వెంటనే.

పిమ్మట ?

తేపు లక్ష్మీపురమునకు వెళ్ళు వర్పాటు లొనర్ప  
వలెను.

మనగుంపు నెప్పుడు చీల్చివేయుదము ?

నేటిరాత్రియే. గొప్పగొప్ప బహుమానములిచ్చిచుని  
నేవకులవీడ్కొల్పుదము.

సరే.

ఇరువురును జకచక బలరాం పేటవైపు దారిపట్టిరి.

ముప్పదియవ ప్రకరణము.

ఆన్న — చెల్లెలు

ఇట్టి విపులగ్రంథములయందు బ్రణీవిషయము, విశద  
ముగా విర్ణింపజాలము. గ్రంథవిస్తరిభీతి ప్రతివారకిని సామా  
న్యమే. కావున పగటిచుక్క గర్తపురము కడసారివిడుచుటకు  
ముందచట జరిగిన విషయములు క్లుప్తముగా దెలిపెదము.

మున్నందు హత్యలవిషయము వ్రాకుచ్చెదము శ్రీధ  
రుని శవమును, ఆత్మభిము కళేబరమును మిక్కిలి రహస్య  
ముగా గాధాయెన్ని మేడవెనుక గోతులయందు, బాపిపెట్ట



బడియెను. మేడ వైభాగము పరిశుభ్రము చేయబడెను  
రాధాయమ్మకుగాని తదితరులకుగాని లేకమును సంశయము  
లేకుండ పగటిచుక్క పనులు జరిగించెను. తరువాత చం  
ద్రముదేహము సహితము బలరాంపేటలో తనమేడవెనుక  
తోటలో నతిగూఢముగా నాతడు పాతిపెట్టించెను. అట్టి  
వేవియు నాతనికి దొరకలేదు.

పిమ్మట బలరాంపేటలోని మేడలో నొకసభ జరి  
గెను. దానిలో బగటిచుక్క గుంపులోని వారందరు, నుం  
డిరి. పగటిచుక్క పెద్దయూపన్యాసమిచ్చి తానధికారము  
చాలించుకొనుచున్నట్లును—కేవలము హృదయపూర్వక  
ముగా మాత్రము కాడనియు నొక్కిచెప్పెను. అందరును  
తనుతమభేదము బహువిధముల దెలియజేసిరి. వారు మిక్కిలి  
విచారించిరి. సహజమే పగటిచుక్కవంటి ధీమంతుడును—  
సజ్జనుడును—దానపరుడును వారికి సురల లభింప డని వారి  
దృఢవిశ్వాసము. తరువాత రామరాజును. పగటిచుక్క  
వలెనే, తన మంత్రిత్యము తానదే కారణముల వలన దృఢిం  
చుచున్నట్లు తెలిపెను. మరల గొంత కలవరము జరిగెను  
మరియొకని బగటిచుక్క యధికారమున కేర్పాటు చేయు  
నటుల సింహాచలము చెప్పెను. అప్పుడు కొంతచర్చ జరి  
గెను. అందఱు సేకగ్రీవముగాను—పగటిచుక్క రామ  
రాజుల పూర్ణసమ్మతిముతోడను—తురేమోహన్ అను  
వానిని క్రొత్త నాయకునిగా నేర్పఱచి.

పగటిచుక్కయు, రామరాజును తమ నమ్మిన బంధులకు గొప్పగొప్ప బహుమానముల నొసగిరి. తురేమోహన్ శిరముపై బగటిచుక్క స్వహస్తములతో నధి కారసూచక మగు కీరీటమునుంచెను. భటులు కరతాళధ్వను లొనర్చిరి. ఈక్షణమునుండియు తురేమోహన్ పగటిచుక్క—చుటి పగటిచుక్కయో? ఆతని నికముందు జన్మంతరావని పిలిచెదము. తురేమోహనుడు పగటిచుక్కయను బిరుదముంచుకొనియే తీరవలెనను. కట్టుబాటులేదు. ఆతడు దానిని మార్చుకొనవచ్చును, కాని పగటిచుక్క తనయధికారముతో బాటు పేరుకూడ అనగా బిరుదుకూడ సమసిన బాగుండునని వచించెను. ఒక్కరును దీనికి సమ్మతించరైరి. కాని తురేమోహన్ చెప్పినట్లు—పగటిచుక్క యనుపేరు నిలిచియే యుండెను.

పగటిచుక్కయొద్దను, తన మిత్రులయొద్దను సెలవుగైకొని జన్మంతరావు రామ రాజసహితుడై రాధాయమ్మయింటి కేగెను. తమ పెండ్లియైనపిమ్మట నెంటనే యొక మారును—తరువాత నప్పుడప్పుడును దమను జూచిపోవునట్లు దృఢపాగ్దత్తముల వారిద్వరి యొద్దనుండియు తురేమోహనును, నాతని గుంపును గైకొనినపిమ్మటగాని వారిని వెడలనీయలేదు. వారి ప్రేమగను, విశ్వాసమునకును జన్మంతరా వెంటయు సంతసించి కన్నీటితో వారిని విడిచెను. నిష్కపట హృదయుండగు రామరాజు వేర్వేర నొక్కొక్క స్నేహితుని గొగ్గలిచుకొని, యెంతయో ప్రయత్నముమీద

వారిని ఏడ్చొనెను. వారిజన్మ మార్పుజెండుకపోవుచున్నదని వారిద్వారికిని దేటతెల్లమే.

ఓంకారము, నాతనిదల్లియు నాలుగువేల గూక లొసగబడిరి. ఆమేడలోనే వారినుండుచుని జన్మంతరా వేర్పాటుచేసెను. మరల జన్మలో వారిని జూచుటకు దామెవ్వరును రాదలచు కొనలేదు. గాదులు చీలెను. ఓంకారము, నాతని తల్లియు గర్తపురము విడుచుట కంగీకరించిరి. రాధాయమ్మయు శ్రీముఖయు, బుగము నాదినము విడుచుటకు దగిన ప్రయత్నములు చేసికొనిరి. మఱునా డీగుంపు—అనగా జన్మంతరావు, గామరాజు గోవిందంపంతులు, రాధాయమ్మ శ్రీముఖ—నీ యెదుగురు 'రైలు' లోనెక్కి లక్ష్మీపురము బయలుదేరిరి.

నాయం సమయమాయెను. లక్ష్మీపురములో ధారా మందిరము ముందున్న పూలమొక్కలనడుమ కొయ్యబల్లపై మాణిక్యముచు, పద్మయు—(ఇక లలితయను మారుపేరుపయోగింపము) గూర్చుండి సంభాషించుచుండిరి మాణిక్యము జన్మంతునితల్లిని ధారాళముగ 'అత్తా!' అని సంబోధించుచుండెను. వారు పువ్వులలో జాతులను పానిలోని చిత్రములను సుందర వర్ణములను—సుకుమార రూపములను—సుగంధ విశేషములను గూర్చి ప్రసంగించుచుండిరి. ఆసమయమున మిక్కిలి తలవనితలావుగ జన్మంతరా వట కే తంచెను. వారిద్వారు శాశ్వతముతో చేరిరి—నిర్ఘాంతపడినట్లు కన్నట్లు



చున్నవారిని చూచి శాంతముగా సవ్యము జన్మంతరావు  
తలవని తలంపా? అని అడిగెను.

మిక్కిలి! అని మాణిక్యము చెంగుచెంగున నాతని  
సన్నిధికి వచ్చెను,

నిజముగా నింతత్వరలో వత్తునని నే ననుకొనలేదు!  
అని పద్మ కుమారుని సమీపించెను.

జన్మంతరావు వారినభయం దగురీతిని సమాదరము  
కావించి యిట్లనెను 'అవునమ్మా నేనువెళ్ళి సుమారు  
వారము దినములైనది. తలవనితలంపేసుమా! మీదు  
మిక్కిలి నేనెట్టి శుభవార్తలు తెచ్చియుంటినో మీకెఱుక  
లేదు.

చెప్పుము—పద్మ యాత్రముగా ననియెను.

మనవిరోధు లిద్వరును మనబంధువులే; అని జన్మంత  
రావ నెను.

ఎట్లు గోవిందంపంతులు కూడ?

ఔను—అతడు—మాణిక్యం; నీకన్న తండ్రి గోవిం  
దం పంతులు.

ఆశ్చర్యాతిశయమున మాణిక్యమును, బద్మయు  
గూలబడిరి. మబ్బులేని పిమ్మగైన సంతయాశ్చర్యమును గలి  
గించి యుండదు.

ఎట్లు? ఎట్లు? జన్మంతా! త్వరగా చెప్పుము నన్నుం  
పుకు కత్తెగా గొని నాయకావన మపహరింపజూచిన పురు

పోతమరావు—దొంగ పేరు. పెట్టకొనిన గోవిందంపంతులు—నా—నన్ను కన్నతండ్రియా?

పిచ్చిమాణిక్యం! అవును. ముమ్మాటికిని అవును? మఱి మీతల్లి పేరు చెప్పిన నీవాశ్చర్యమైన నేమగుదువో భగవంతుడా! ఆమె యెవ్వరు?

నీ వెఱిగిన స్త్రీయేసుమా!—రాధాయమ్మ.

నిజముగా మాణిక్యమునకు బిచ్చియెత్తినట్లుండెను. పద్మ విభ్రాంతిలో, తనకుమారుని మనస్సు చెడర లేదుగదా యని శంకించుచు భగవంతునికి మ్రొక్కుకొనుచుండెను.

సరిగా నానమయమున రామరాజు వచ్చెను. అది జన్మంతుని యేర్పాటు. జన్మంతరావు తల్లితో అమ్మా! మీ రిద్దఱు రామరాజువెంట నరుగుడు. నేను మేడపై కేగి మధుసూదనరావుగారితో యీచరిత్ర యంతయు జెప్పి వారిని బంధువులనమాడరింప నాయత్తముచేసెదను.

వామనరావును పైననేయున్నాడు అనిపద్మచెప్పెను. మఱియు మంచిది.

కాని, మేము రామరాజుతో నేగుట యెక్కడికి?

ప్రస్తుతము గోవిందంపంతులు మొదలైనవా రున్న బసకు.

రామరాజు బండి సిద్ధముగ దెచ్చియే యుండెను. పద్మయు, మాణిక్యము నాశకట మధిరోహించి రామరాజుతో వెడలిరి. జన్మంతరావు మేడపై కరిగెను.

మధుసూదనరావును, వామనరావును జస్వంతరావు  
రాకకు మాణిక్యము, పద్మలతవలెనే మిక్కిలి వింతచెందిరి,  
జస్వంతరా వాసీనుడై యిట్లనెను.

తలవనితలంపుగా రావలసినచ్చింది—ఇంకను దాచ  
నేల? మాణిక్యము అసలు తల్లిదండ్రులు దొరికినారు ?

మరల నులుములులేని పిడుగుపడినట్లయ్యెను. జస్వంత  
రావు వారికోరికమీద జరిగినసంగతి—అనగా మాణిక్యము  
తల్లిదండ్రులవిషయము తానెట్లు కనుగొన్నది వారికి బూస  
గ్రుచ్చినట్లు తెలిపెను—గాని తండ్రి గోవిందంపంతులని  
చెప్పక “ఒక పురుషుడు — ఒక పురుషుడు” అని దాచి  
చెప్పెను. కారణము చదువరు టూహించుకొనియే యుం  
దురు. నిజముగ మధుసూదనరావు తామనుకొనినట్లు సతా  
రామేయైన—గోవిందంపంతులు మాణిక్యముతండ్రి యను  
సంగతి తెలియుటతోడనే తనగుట్టు బయటపడుననియు—  
గోవిందంపంతులు తనను గుర్తించుననియు ననుమానపడి  
తప్పించుకొనువెర వాలోచింప వచ్చును. అట్లుగాక యాక  
స్మికముగా వా రొండొరులం జూచుచు తటస్థించినసంగతులు  
తమంతటనే వెలువడునుగదా ఈ మారాలోచనతో జస్వంత  
రావు గోవిందంపంతులుపేరు దాచెను. మాణిక్యముతల్లి  
రాధాయమ్మ యనియు నామె నిజనామము అలికుంతల  
యనియు తెలిపెను.



మధుసూదనరావును, వామనరావును మిక్కిలి వింత  
చెంది తమ నూతనబంధువుల నెప్పుడు చూడనగునా యని  
వేచియుండిరి, కొంతసేపు వారు ప్రసంగించుచుండ నింతలో  
వెలుపల బండివచ్చిన మోత వినవచ్చెను. జస్వంతరా వా  
గదిలోని పెద్దజ్యోతి వెలిగించి కొత్తచుట్టముల నీగదికి  
దెత్తునా? అని మధుసూదనరావు నడిగెను.

తెమ్ము—అభ్యంతర మేమి ?

మాణిక్యముతండ్రి కూడ నున్నాడుగదా ? అని  
వామనరా వడిగెను. తల్లిని నేను గుర్తింపగలను.

ఉన్నాడు—చూ వెదరుగాక ! అని జస్వంతరావు  
మేడక్రింది కేగెను.

అచిర కాలములో నెల్లరు మధుసూదనరావుగది ప్రవే  
శించిరి. కాని యిచట పగటిచుక్క కలలోనైన దలవ  
నివియు—ఎవ్వరు నెప్పుడు ననుకొననివియు నగు కొన్ని  
మహాద్భుతములు జరిగెను.

ముందు జస్వంతరావును, తరువాత గోవిందంపంతు  
లును మేడపై గది ప్రవేశించిరి. గోవిందంపంతులు మధు  
సూదనరావు చూచుటతోడనే తెల్లవోయెను. ఆతనిజూచుట  
యాలస్యముగ గోవిందంపంతులు ముఖమును పాలిపోయెను.

స—తారామా ! అని గోవిందంపంతు లనెను.

గో—విం—దం—అని మధుసూదనరావు మాట  
ముగింపకమును పేరాధాయుక్తు యా గదిప్రవేశించెను. ఆ మెను

జూచుటతోడనే మధుసూదనరావు నిర్ఘాంతపడి మాటాడ లేక శయ్యపై వ్రాలెను.

రాధాయమ్మ యాతని స్పృష్టముగా జూచి కెవ్వన కేక వేసెను.

అన్నా ! సతారాం ! అన్నా ! అన్నయ్యా ! అనుచు నామె శయ్యమీద బాణమువలె వ్రాలెను.

అలివేణీ ! అనుచు సతారా ముచ్చరించి చెలియ లును గౌగలించు కొనెను. అచటనున్న యెల్లవాకు దిగ్భ్రమ జెందిరి.

### ముప్పదియొకటవ ప్రకరణము

#### బీరకాయ పీచు

మనమెల్లరిము సామాన్యముగా సంబంధముల విషయము వచ్చినప్పుడు—సంబంధములు మిక్కిలి దగ్గటయైనపుడు ‘బీరకాయపీచు’ అనుమాటను వినియున్నారము బీరకాయపీచు చీకిరిబీకిరిగ నల్లుకొని మిక్కిలి చిక్కుగాను, ఒక్కొక్క ప్రత్యేకపు వారమునకు మిగిలినవానితోఁ బెక్కింటితో నాత్మబాంధవ్యము నుండును. ఆ ప్రకారమే మన మొక పెద్దకుటుంబమును దీసికొని బీరకాయతో బోల్చి పచ్చును. ఆకుకుటుంబములో నొకరికొకరికి బాంధవ్యమొక

విధమును మించి, మెల్లరు నొకరికొకరు కడుగూర్చు చుట్టము  
లైనపుడు మనమాకుటుంబ బాంధవ్యముల విశదీకరించుచో  
'బీర కాయ పీచు'ను వాడుదుము.

ఇప్పుడు జన్మంతరావుకుటుంబము నట్లయాయెను.  
వారిలో నొకరి కొకరికి నొకవిధముగకంటె జుట్టరిక మేర్ప  
డెను. మధుసూదనరావును దీసికొనిన—నాతడు జన్మంత  
రావుభార్య పెంపుమతండ్రి, అసలు మేనమామ, గోవిందం  
పంతులుయొక్క ప్రాత స్నేహితుడు నైయుండెను. ఇట్లే మిగి  
లినవారి నొక్కొక్కర దీసికొని చూచిన నేక సంబంధములు  
బయలు వెడలును.

అచటనున్నవారిలో 'కన్నపుదొంగ' చనువనివారు  
లేరు. పనునాతేండ్ల క్రిందట బ్రచురింపబడినను ఆ పుస్తకము  
లోని యంశములచటివా రెవ్వరును మఱచలేదు. అలివేళ్ళి  
సతారాము చెల్లెలనియు, సతారాము గోవిందంపంతులు  
కన్నపు దొంగయగు జనార్దనరావు హస్తద్వయమని వారె  
ఱుగుదురు. గోవిందంపంతులు, అలివేణియు, విచారణ సము  
యమున బలాయనము చేసి సంగతియు నెల్లరు నెఱుగుదురు.  
సతారాము అదస్మద్వీపాంతరవాసశిక్ష విధింపబడియెను. కాని  
సుచూరైదు సంవత్సరములక్రిందట నాతడెట్లో తప్పించుకొని  
వచ్చెను. అతనిబట్టి యిచ్చినవారికి బహుమాన మిత్తుమని  
దొరతనమువారు ప్రచురించిరి. కాని సతారా మొరులకు



దెలియకుండా లక్ష్మీపురములో మేకకొని యచటమధుసూదన రావను పేర నివసించుచుండెను.

అలివేణియాశ్చర్యమునకు మేరలేదు. గోవిందంపంతులు రంగూన్ వాసియనియు, దనయన్న—కన్నపుదొంగకు సహాధ్యాయునియు నామె యెఱుగుచు. కాని యామె యాతని నెప్పుడును జూచియుండలేదు. అందుచే నిట్టి చిత్రము జరిగెను. పారిపోయినవా రిద్దరును క్రొత్తలోనే కలిసికొనిరి. ఒకరి నొక రెఱుగుదురు. మొన్న పగటిచుక్కగ రత్నపురములో దమను గుర్తించి మాణిక్యముతల్లిదండ్రులనుగా దెలిసినప్పుడాతడు గోవిందంపంతులును నాపేరునే సంబోధించెను. కాని యాలెత్తర పాటులో నామె యాపవయము గమనింపలేదు. ఒకవేళి గమనించినను రంగూను గోవిందంపంతు లితడని యామెయెరుగదు.

ఈశ్వరకృత్యములచిత్ర మేమనవచ్చును? లన లేశము సందేహము లేక రాధాయన్ముయు బురుషోత్తమరావు ననుపేరుతో నొకరి నొకరు విసికిడిమూలమున నెఱిగిన అలివేణియు, గోవిందంపంతులు బ్రచండనాటక మాడుచుండిరి. ఏగోడు నెఱుగక యే మధుసూదనరావుపేర సతారాము లక్ష్మీపురములో దన చెల్లెలి కూతును బంప జొచ్చెను. స్వల్పము మానమును లేక యే జన్మంత రావు తనవిరోధుల బంధువు రాగు మాణిక్యమును బ్రేముపకొచ్చెను. మాణిక్యమును, శ్రీనిధియు నక్క చిట్లై డ్రను సంతయును లేక చే జన్మంత రావు గామరాజు వారిని బ్రేముచుచుండిరి.

వింతలో వింతగ జన్మంతరావు తానే లోకవిదితుం  
డగు పగటిచుక్క యని మధుసూదనరావునకు; వామన  
రావునకును దెలిపెను. కొంతకాలము వారీవిషయమును  
సమ్మజాలరైరి. పువ్వుచు జన్మంతరావు తానాచోరనాధుడే  
యని దృష్టాంతములచే నిర్ధారణపరచెను. ఆవింత కొంత  
యడగినపిమ్మట జన్మంతరావిట్ల నెను 'కర్తవ్యమును గూర్చి  
విచారింపవలసియున్నది. కాని యాసంగతి తేల్పుటకు  
ముందు క్లుప్తముగా సతారాముగారును అలివేడయు, గోవిం  
దంపతులును తమతమ చరిత్రల జెప్పిన మాకుద్రదేశమును-  
అభిలాషయు గొంత దీరును' దీని కెల్లరు సమ్మతించిరి. సతా  
రాము గూర్చు చెప్పెను. అతని వృత్తాంత పర్యవసానమును,  
మిగిలినవారి చరితముల సారాంశముల మాత్రమిందు మేము  
మాన్వంతివాక్యముల నిచ్చు చున్నారము — అదియు  
మిక్కిలి క్లుప్తముగ.

సతారాము అండమాను ద్వీపములలో బదేంద్రపాటు  
తనగడ్డి తాను తినెను. పిమ్మట నాతనికొక్కనితో బ్రాణ  
స్నేహమయ్యెను. అతని కొక ధనినిధానమున్న ప్రదేశము  
రెండు సంవత్సరములనుండియు దెలిసియుండెను. దానిసాయ  
మున నెట్లయినవారిర్వురు తెప్పించుకొన నడచుకువేచియుండిరి  
ఎట్టకేలకొక దొంగపడవలో వారెక్కి. ధనిముతోగూడ బలా  
యన మొనర్చిరి. హిందూదేశములో దిగినపిమ్మట వారు  
ధనిము పంచుకొని భిక్షిపోయిరి. సతారాము కొలదికాల

యచట నిచట దాగుచు గడపి—తమ పలాయనమునంగతి  
కొంత కూటుమణగిన తరువాత మిక్కిలి ధైర్యముగ లక్ష్మీ  
పురములోని తంజామండరమునుగొని, యేరికిని ననుమా  
నము లేకుండ నందు వసింపజొచ్చెను, తరువాత సంగతు  
లందరికి దెలిసియేయున్నవి.

గోవిందంపంతు లట్లు విచారణ కాలమున బలాయన  
మొనర్చి, కొంతధనంబుతో పుర బుల గ్రుమ్మరుచు మల్లా  
పురములో అలివేణితో బరిచయము చేసికొని యామెతో  
గొన్ని దినములు గడపెను, తరువాత నాతడు కనకపురము  
చేరి యచట నొక గృహమును, దానికి బళ్ళిమమున దాసరి  
పల్లెలో నొక మిద్దెయు గొని యిచట నచట నివసించుచు,  
ఆర్ముఖము నుబుసుపుచ్చుచుండెను, పిమ్మట దలవనితలంపుగ  
నాతనికి నోంకారముతో బరిచయమై మాణిక్యము నమ్మును  
రని తెలిసెను, ఆ బాలిక నుంపుకు కత్తెగా గొనుటకై  
యాతడు గర్తపురములో రాధాయమ్మ యింటకేగెను.  
అచ్చటనుండియు జరిగినవృత్తాంతము లిందు విశదీకరింప  
బడియే యున్నవి.

రాధాయమ్మగా గర్తపురముననివసించిన అలివేణియు  
దన కాలము నించుమించుగా గోవిందంపంతుల వలెకే  
పుచ్చెను, మల్లాపురములో నామెకు గోవిందంపంతులుతో  
స్నేహమాయెను, పిమ్మట తన సంతానమును (మాణిక్య  
మును) వామనరావుగారి వాతనువై చిగర్తపురములేచివచ్చెను.



అచ్చట ఓంకారముతో బరిచయమై యామె యాతనివలన  
 శ్రీముఖని గనెను. పిమ్మట నామెయు జ్వాలయు ఓంకార  
 మును గలిసి జవ్వనుల బానిసలుగ నమ్ము పన్నుగడ పన్ని  
 యిద్వార దొంగిలించి తెచ్చి, యమ్మి, ధనము కూర్చి, మేడను  
 గొని, యందు వసించుచు దమవృత్తిని సాగించుచుండిరి.  
 తరువాత మాణిక్యము నెత్తుకొనివచ్చుట నగ్గటనుండియు  
 జరిగినసంగతులు చదువరులకు దెలియును.

ఇప్పుడు చదువరులకొక సందేహము తోచవచ్చును.  
 ఇట్టి అలివేణి కూతును పెండ్లాడ జన్వంతరా వెట్లు నిశ్చ  
 యించుకొనెను ! మేమిదివఱకే కొంత సమాధాన మొసగి  
 యున్నారము. జన్వంతరావునకు గుణమే ప్రధానము—  
 మీదుమిక్కిలి తనజన్మకు మాణిక్యము బాధ్యురాలా ?  
 విశేష లోకానుభవము గలవారి కిట్టి యనుమానములు  
 తృటిలో నశించును.

పగటిచుక్కను దనవృత్తాంతము చెప్పుమని యచటి  
 వారు బలవంత పెట్టిరి—అనగా దానుపగటిచుక్క యగుట—  
 అదిగాగల విషయములుకాని జన్వంతరావది సమయము  
 కాదనియు, దరువాత సానికాశముమీదజెప్పుమనియుదప్పించు  
 కొనెను. విషయమేమన—నాతడు వారికి తమ చోరనాధు  
 డుగా నున్నప్పటి ప్రవర్తన జెప్పదలచికొనలేదు. దాలో  
 చంద్రం, శ్రీధరుల విషయములు రావలసివచ్చునని యాతనికి  
 బాగుగా దెలియును. అందుచే పిమ్మటగూడ నాతడెన్న

దును, వారి కావినయములు, తదీయరహస్యమును జెప్పనే  
లేదు. మాణిక్యము సహితము వాని నెఱుగదు.  
పగటిచుక్క యుద్యోగముతో నాసంబంధ రహ  
స్యములు ననుసెను.

### ముప్పది రెండవ ప్రకరణము

#### భ విష్య త్తు

సతారాముకున్న భయము నశించెను. అచటివారం  
దఱును దనయాప్తకోటియే. ఇక దనగుట్టు బయటపెట్టు  
వారెవ్వరు? వామనరావును, మాణిక్య శ్రీముఖులును దక్క  
యచటివారందఱును దొరతనమువారి విరోధులే. సతారా  
మును, పగటిచుక్కయు, రామరాజును, అలివేణియు, గోవిం  
దంపతులును—ఈయెదుగురును నేదోవిధముగ దొరతనము  
వారి యెదుట నపకారముచేసి—అనగా ప్రజలకని తాత్ప  
ర్యము వారిచే బట్టువడిన శిక్షలపాలు కావలసినవారలే. పద్మ  
మాత్రము పగటిచుక్క తల్లియనుట కంటె నేవిధముగను  
నింకరాలుకాదు. కాబట్టి తమగుట్టు నితరులు బయటపెట్టు  
దుగేమో యని యెన్వరికిని భయములేదు. అందఱు ధైర్య  
ముగా నుండిరి. అప్పుడు పగటిచుక్క యను పేరు తానిక  
విసర్జించినట్లు విశదీకరించి జర్వంతరా విట్లనెను.

మన యీచరిత్ర పెద్దకాటకమవలె నున్నది. దీనిని గురించి వింత చామటకును నవ్వుకొనుటకును నికముందు జాలకాలమున్నది. ప్రస్తుతము భవిష్యత్తునుగూర్చి యోజింప వలసియున్నది.

అవును--మౌఖ్యముగా, అని సతారా మనెను.

మనమిక లక్ష్మీపురములోగాని, యీ చుట్టుప్రక్కల గాని యుండుట పొసగదు. క్షేమకరముకాదు, కారణము మనలో బెక్కురు దొరతనమువారి కనుచూచాస్పనుల మగుటయే.

ఈపురము--చుట్టుపట్ల పట్టణములు ఎంత స్వరణో విడిచిన సంతమందిది, అని సతారాము దృఢముగాజెప్పెను.

నీవేమైన నాలోచించియుంటివా? అని వామనరావు జస్వంతరావు నడిగెను.

యోజించియుంటిని. నావాక్యములెల్లరు నేకకంఠముగా నంగీకరింతురుగాక. ఈక్షణమునుండియు మన మెల్లర మొక్క కుటుంబములోనివాగము, ఒక్కయింట నుండవలసినవారము, మరణముతప్ప మనలనేదియు జీల్చి నేయలేదు. నేటినుండియు మన మొండొరుల నెడబాసి యుండజనదు. కోయంబత్తూరు మన భావి నివాసస్థానము. అచట నొక గృహము విలువకు దీసికొందము. అండఱుమును నిక వారిము దినములనుండి కోయంబత్తూరు నివాసులమగుదము. నేను వెడలి గృహము



కుదిర్చి వచ్చెదను. రామరావు వన్ననుసరించును. మిగిలిన  
పారిచ్చటనే యుండుడు. మఱియొక విషయము గోవిందం  
పంతులు మొదలగువాడు 'ఆజన్మాంతము' మాయీట నుండుట  
కెట్టి సంశయమును బెట్టుకొనగూడదు. ఇక్కడనుండి పగలు  
విడిచితిమి కావున నెవ్వరికిని వనుమానమువలదు. సతా  
రాముగారు ధనికుడు భగవదనుగ్రహమువలన నాకును  
రామరాజునకును గూడ నైశ్వర్యమునం దెట్టికొఱతయు  
లేదు. అందుచే నెవ్వరును పన్నుగడల కభ్యంతరము చెప్ప  
గూడదు.

ఎవ్వరును నభ్యంతరము చెప్పలేదు. చెప్పుటకు వీలు  
లేదనియు, జన్మంతుని యుపాయము ననుజన్మమైనదనియు  
నెల్లరు గ్రహించుకొనిరి.

ఎవరికైన సందేహముగ నుండినగాని జన్మంతరావు  
మరల జెప్పజొచ్చెను. ఎవరైన నింతకంటె మంచి యుపాయ  
మాలోచించినగాని నిశ్చంకగా దెలియజేయవలెను. సతా  
రాముగారు పెద్దవారు వామనరావుగారు యోగ్యులు. మీ  
కేమైన దోచిన దెల్పును.

వయస్సువకు పెద్దనుగాని నాయనా. బుద్ధికిగాను  
సుమీ, సతారాము సమాధానము చెప్పెను. నీపన్నుగడకు  
నాకెట్టి యాటంకమును లేదు. నాయుయ్యరి మేనకోడళ్ళ  
దగ్గట నుండుటకంటె నాకు వేలుసంపము లేదు. నీ యుపా  
యమే సరి.

నా యభిప్రాయము నంతే అని వామన రావుగారు  
చెప్పెను.

జన్మంతరా విట్లనెను. “మంచిది అయిన తేవు  
ఎల్లుండి లోగా మేము కోయంబత్తూరు ప్రయాణము మీటి  
జాగ్రత్తగా నుండవలెను

భవిష్యత్తు తేలిసదిగచుక యచటివా రితరవిషయము  
లను జరిగిన చిత్రములనుగూర్చి స్రుసంగించుకొన నారంభిం  
చిరి, అవి చదువరులకు దెలిసినవిషయములే యగుట నిచట  
వ్రాయక విడిచివేయుచున్నాము.

### ముప్పదిమూడవ ప్రకణము

“సెలవు!”

మా యీ చిత్రచరిత్ర సమాప్తమైనది మా నాటక  
ములో నైదవ యంకములో జివరరంగ మాడుచున్నారము.  
ఈ ప్రకరణముపేరు “సమాప్తము” అని పెట్టిన బాగుగ  
నుండెడిదని నామిత్రులు కొండఱభిప్రాయపడి నాకు దచు  
య్యదేశమున దెలిపిరి. కాని “సెలవు” పుచ్చుకొను చున్నా  
రము. ఓంకారమును, జ్వాలయు, గర్తపురములోనే యుండి  
తమ జన్మలో మరల నెప్పుడును తాముకప్పు డెఱిగిన మన  
పాత్రల జూడలేదు వారు రాధామమ్మ మొదలగు పారి  
యొద్ద బెద్ద “సెలవు” గైకొనిరి.

మా నవల లక్ష్మీపురములో ముగించు చున్నారము.  
కోయంబత్తూరు వళ్ళుటకు ముందొక నాటిసాయంకాలము  
రామరాజును, శ్రీముఖయు నొక గదిలో విలాసముగ సంభా  
షించుకొనుచుండిరి.

ఇప్పుడు తెలిసినదినుమా? అని శ్రీముఖ నగు  
ముగముతోడ ననుచుండెను. 'పగటిచుక్క- యెట్లు చిత్ర  
ముగా మా గృహము ప్రవేశింపజాలెనో యిప్పుడు నాకు  
అర్థపడినది.'

ఎట్లా? అని రామరాజు మందహాసముతో నడిగెను.

నీవే కారకుడవు

అబ్బా! యీనిండయేమి?

నేను నీకొక తాళపుచెవి నిచ్చితిని. దానిమూలమున  
నీవు ప్రహరీద్వారము కడచి, తోటనాటి మామేడవెనుకకు  
వచ్చుచుండెడివాడవు అచ్చటినుండి మఱియొక చిన్నతలుపు  
తాళపుచెవితో దెఱచి నీవు మేడ కొన్నిసమయములందు  
బ్రవేశించుచుండెడివాడవు ఇ కను దెలియదా?

తెలియుటలేదు. అని రామరాజు చిఱునవ్వునవ్వెను.

తెలియుటలేదు? అవునా! అనుచు శ్రీముఖ యీతని

విలాసముగా జెక్కిలి పైగొట్టెను. 'నీవు టక్కరివి. పగటి  
చుక్క కుడిచేతివి. ఆతాళపుచెవి పగటిచుక్క కిచ్చుచుండి  
యుందువు. ఇకేమున్నది? నీవు బదులుగ పగటిచుక్కచూమేడ  
తలచుకొనినప్పుడెల్ల బ్రవేశించు చుండెడివాడు. ఆతడు  
వచ్చిన దినమున నీవెన్నడును వచ్చెడివాడవుకావు. కాదా?

నిజ మూహించితివి! అని రామరాజు సమ్మతము  
నూచించెను.

అసత్య మెన్నిదినములు దాగును? అనుచు శ్రీముఖ  
సరసముగా ననెను. రామరాజు సందించి యంజన్వసించేయి  
గ్రహించి, తేతప్రేళ్ళతో నాడుచు, అసత్యముదాగెను. ముఖ్య



ముగా నాలక్ష్మీయెడట ! అనుచు నాకరమును ముద్దాడెను,  
హర్షమున శ్రీమంథ యాతనికి దనకృతజ్ఞత తెలిపెను.

వేఱొకగదిలో పగటిచుక్కయును తన యధికారము  
సందలి యుద్దేశమేమో తెలుపుచు జస్వంతరావు నూణి  
కృము యొక్క అనుమానముల దీర్చుచుండెను.

అయిన దేశము బాగుచేయుతెలపు మీ సంఘమువారి  
కేల ? అని మాణిక్య మాతని నడుగుచుండెను.

ఈశ్వరకృత్యముల వైచిత్ర్యము మనము గ్రహించి  
కొనజాలము, మన మల్పులము; మన మనస్సు అల్పపుడి  
మనచేష్ట లల్పములు, లోకములో నన్యాయము నడచి  
న్యాయము స్థాపింప పరమేశ్వరు డొక్కొక్కని నేర్పఱచు  
చుండును, కొంతపాపము నామూలమున శాతింపజేసెను.

అయినను లోకములో నికువచ్చిన పేరెట్టిది? నీసద్గుణ  
ములనందఱు వేనోళ్ళ బొగడుచున్నారా? నిన్ను దొర  
తనమువారు పట్టుకొన యత్నించుటలేదా ?

నిజమేనుమా, కాని లోకులు ఎలుగాకులనుమాట దీని  
కంటె నిజము, లోకము మూయ మూకుడుండురా? అనుకొన  
సమ్ము, జిహ్వకొకరుచి—పుట్టెకొకబుద్ధి—నాలుకకొకమాట  
కాని మాచర్యలయందు దూష్యము లేవియులేవు, మేము  
కొండఱిసి వధించినమాట వాస్తవమేకాని వారా హత్యలగు  
దగుదురు, అట్టి దుర్మార్గుల నాశనముకొఱకై భగవంతుడు  
మాసంఘమును సృష్టించెను.

కాని, జస్వంతరావ్ ! సీక్రియల ముచ్చుకొనువాడు  
అక్కపగదా?



బౌను — బౌను జన్మంతరావు నవ్వుచు జెప్పెను.  
'ధర్మాధికారిని మెచ్చుకొను చోరులుందురా? యముని  
శ్లాఘించు పాపులుందురా? కల్ల, కాని యముని కర్జములు  
నిండనీయములా? ఎన్నటికినిగాదు, తెలిసినదా?

పోనిమ్ము ఆనిషయమైవాదించుకొనదలచుకొన లేదు.  
మరేమి?

లోకములో పాపులనందరిని మనముశిక్షింపగలమా?  
శిక్షింపలేము.

మఱి!

మాణిక్యం! లోకములో పాపులందరిని మనము  
శిక్షింపలేము, కాని మనసు శిక్షించినంతదనుక జాలును  
లోకములోని విషకీటకముల—సరీరృపములన్నిటిని మనము  
చంపలేము, కాని వధించినంతవఱకు గొంత యుపకారి మే  
యగును. జగములో పాపమంతయు నొక్కడే చేయగలడా?  
పుణ్యమంతయు నొక్కడే కట్టుకొనగలడా? ఎంత ధర్మకార్య  
ములైన జేయుము; నీకు వచ్చు పుణ్యముకొంతమాత్రమే!  
మిక్కిలి స్వల్పభాగము పుణ్యమంతయు నీవార్జించలేవు—  
ఎవ్వరును జన్మలో జేయజాలరు. కాన సంపాదించినంతవఱకు  
సంతసించిము. ఊరిలోనికల్ల సంపన్నుడు ఇతరులను తనలో  
బోల్చుకొని తన సరికెల్లుప్పొంగునో యదే ప్రకారిము  
మనము తుష్టి చెందవలెను. ఏమందువు?

నిజము—నిజము వేదాంతమునందు నూడ నీకు ఇది  
చేయు ముందుట నాకు చిత్రముగ నున్నది.



సుందరీ ! అది యొక వింతయా? మాయట్టివోరుల  
కన్నిలక్షణములు నుండవలెనుకదా? అని జన్మంతరావు  
మందహాసముతో ననెను.

నీవు చోరమాత్రుడవా, జన్మంతా ! అనుచు నను  
రాగమున మాణిక్య మాతని గొగలించెను.

పరిహాసమున కంటిని, జన్మంతరావు నవ్వుచు జెప్పెను  
ఇకముందు సంసారములో బడుటచే గొన్నింటిని విడుచు  
చున్నాడను.

ఏవేవి?

వినుము. నేను సెలవు చెప్పుచున్నవి వినుము, నా  
పగటిచుక్క యుద్యోగమునకును, సాహస కార్యములకును,  
కొన్నిదినములు లక్ష్మీపురమునకు సెలవు. ఇకనుండి పాపు  
లను శిక్షించుయత్నములకు సెలవు కష్టలకును. దుష్టపు  
తలంపులకు, కృత్యములకును సెలవు. నావలన గష్టముల  
పాలై గతించిన కొన్ని కొన్ని సుందర మూర్తులకు సెలవు.  
నా తెగువబ్రతీకలఁ బ్రకటించినవారికిని, జదివియానండించిన  
వారికిని సెలవు—

అయిపోయినవా? ఆగితివే?

లేదు. అయిపోలేను. ఇంకొక్కటి యున్నది. ప్రియు  
రాలిచేంత లజ్జకు సెలవు. జన్మలో సెలవు!—అనుచు హాస  
ముతో నాతడు మాణ్యము పెడవిని ముద్దాడెను.





మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

|                      |             |
|----------------------|-------------|
| పుస్తకం సంఖ్య        | TPLA1268111 |
| పుస్తకం పేరు         | వగలేచుక్క 3 |
| తారీఖు               | 30/10/24    |
| ముందు అర్హ           | NO          |
| వెనుక అర్హ           | NO          |
| మొత్తం పేజీలు        | 901         |
| పెద్ద సైజు పేజీలు    | NO          |
| భాగ పేజీలు           |             |
| లేని పేజీలు          | NO          |
| తయారు చేసినది        | naiz ma     |
| పేజీలు విడదీసినది    | naiz ma     |
| ప్లాన్ చేసినది       | THASIN      |
| పరీక్ష చేసినది       |             |
| పేజీలు పరిశీలించినది |             |
| లైండింగు చేసినది     |             |
| ప్యాకింగు చేసినది    | NO          |
| పరిస్థితి            | good        |